

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA ÖĞRETİM SETLERİNDE
KÜLTÜR AKTARIMI: EBCED ÖĞRETİM SETİ ÖRNEĞİ**

Menekşe TAYMUR

**Kasım-2024
BATMAN**

**T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA ÖĞRETİM SETLERİNDE
KÜLTÜR AKTARIMI: EBCED ÖĞRETİM SETİ ÖRNEĞİ**

Menekşe TAYMUR

**Danışman
Doç. Dr. Şahin ŞİMŞEK**

Diğer Jüri Yeleri

Dr. Öğr. Üyesi Ömer YILDIZ   Dr. Öğr. Üyesi Şehmus ÜNVERDİ

**Kasım-2024
BATMAN**

TEZ KABUL VE ONAYI

Menekşe TAYMUR tarafından hazırlanan “Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretim Setlerinde Kültür Aktarımı: Ebced Öğretim Seti Örneği” adlı tez çalışması 28/11/2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç. Dr. Şahin ŞİMŞEK

.....

Danışman

Doç. Dr. Şahin ŞİMŞEK

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ömer YILDIZ

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Şehmus ÜNVERDİ

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi Ömer Murat ÖTER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sorumluluğu kabullendiğimi bildiririm.

ETHICAL DECLARATION

I declare that all the information in this thesis has been obtained within the framework of ethical behavior and academic rules, and that the source of any statements and information that do not belong to me in this study prepared in accordance with the thesis writing rules has been fully cited, and I declare that I accept all kinds of legal responsibility in case of any contrary situation.

İmza
Menekşe TAYMUR

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YABANCI DİL OLARAK ARAPÇA ÖĞRETİM SETLERİNDE KÜLTÜR AKTARIMI: EBCED ARAPÇA ÖĞRETİM SETİ ÖRNEĞİ

Menekşe TAYMUR

Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Şahin ŞİMŞEK

2024, 73 Sayfa

İletişim, tarih boyunca insanlar, kabileler, toplum ve devletler arasında dinî, sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerle bir ihtiyaç olarak gerçekleşmiştir. Günümüze gelindiğinde bunlara ilave olarak insan-insan, insan-makine ve makine-insan iletişiminden bahsedebileceğimiz çok farklı iletişim boyutlarına ulaşıldığı görülmektedir. Sosyal bir varlık olarak yaratılan insan, daima diğer insanlarla iletişim kurma ihtiyacı hissetmiş ve bu ihtiyaç, en önemli iletişim aracı olan dil ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu da kabile ve milletlerin birbirlerinin dillerini öğrenme ve öğretme çabası ile ilgili faaliyetlerini ortaya çıkarmıştır. İslâmiyetin gelişi ve yeryüzünde yayılması ile birlikte Arapça, dünyada en çok konuşulan, öğrenilen ve öğretilen diller arasına girmiştir. Gerek Kur'an-ı Kerim'in ve dinimizin gerekleri olan ibadetlerimizin dili olması gerekse tarihî iz ve sınırlarımızın yeryüzünde birçok Arap coğrafyasını da içine alacak şekilde çok geniş sahalara yayılmış olması nedeniyle Arapça, ülkemizde de önemli bir yere sahip olmuştur. Türk-İslam tarihi boyunca Arapça yazı, bilim ve sanat dili olarak öğrenilmiş ve öğretilmiştir. Ülkemizde okullarda ve üniversitelerde Arapça öğretimine yönelik çalışmalar artarak devam etmektedir. Bu bağlamdaki eğitim ve öğretim faaliyetleri içerisinde Arapça öğretim ders kitapları, materyal ve müfredat programları geliştirilmekte, sürekli olarak güncellenmekte ve yenilenmektedir. Bir dilin iyi öğrenilebilmesinin en önemli koşullarından birisi de öğrenilen dilin kültürünün de iyi öğrenilmesi gerekliliğidir. Bu da dil öğretim kitap ve araçlarının o dile ait kültürü en doğru ve yerinde aktarabilecek şekilde hazırlanmasına ve kullanılmasına bağlıdır. Ülkemizde birçok üniversitenin ilahiyat / İslamî ilimler fakültelerinde, Arapça öğretiminde önemli bir yere sahip olan Ebced Öğretim Setinin kullanıldığı bilinmektedir. Çalışmada yabancı dil olarak Arapça öğretim setlerinde kültür aktarımı bağlamında Ebced Arapça Öğretim Seti örneği ele alınmıştır. Bu kapsamda dil, Arapça'nın önemi, yabancı dil olarak Arapça öğretimi, yabancı dil olarak Arapça öğretiminde kullanılan ders araçları, kültür, kültür kategorileri, dil-kültür ilişkisi, dil öğretiminde kültür aktarımı, yabancı dil olarak Arapça ders kitaplarında kültürün önemi konuları üzerinde durulmuş ardından dörder çilt ders ve çalışma kitaplarından oluşan Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan kültür öğeleri taranarak kategorilere ayrılmış ve her kategoride kültür öğelerinin aktarımı ile ilgili bulgulara değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arap dili ve belagatı, dil öğretimi, Ebced Arapça Öğretim Seti, kültür aktarımı.

ABSTRACT
MASTER THESIS
CULTURAL TRANSFER IN ARABIC TEACHING SETS AS A FOREIGN
LANGUAGE: THE EXAMPLE OF THE EBCED TEACHING SET

Menekşe TAYMUR

Batman University Graduate Education Institute
Basic Islamic Sciences Department

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Şahin ŞİMŞEK

2024, 73 Pages

Communication has historically occurred as a necessity between people, tribes, societies, and states for religious, social, cultural, and economic reasons. As we reach the present day, in addition to these, we can observe the emergence of many different dimensions of communication, such as human-to-human, human-to-machine, and machine-to-human communication. As a social being, humans have always felt the need to communicate with others, and this need has been attempted to be fulfilled through language, the most important communication tool. This has led to efforts related to learning and teaching the languages of tribes and nations. With the advent and spread of Islam, Arabic has become one of the most widely spoken, learned, and taught languages in the world. Whether as the language of the Qur'an and the religious practices required by our faith, or because the historical traces and borders of our country have extended across a vast area, including much of the Arab world, Arabic has gained significant importance in our country as well. Throughout Turkish-Islamic history, Arabic has been learned and taught as the language of writing, science, and art. Efforts to teach Arabic in schools and universities in our country have been continuously increasing. Within the scope of these educational activities, Arabic textbooks, materials, and curricula are being developed, constantly updated, and renewed. One of the most important conditions for effectively learning a language is the necessity of also learning the culture of the language being studied. This depends on preparing and using language teaching books and tools that can most accurately and appropriately convey the culture of the language. It is known that many universities in our country, particularly in faculties of theology or Islamic studies, use the Abjad Teaching Set, which plays a significant role in teaching Arabic. This study examines the Abjad Arabic Teaching Set as an example of cultural transmission in Arabic language teaching sets for foreign language learners. In this context, topics such as language, the importance of Arabic, teaching Arabic as a foreign language, teaching tools used in Arabic language teaching, culture, cultural categories, the language-culture relationship, cultural transmission in language teaching, and the importance of culture in Arabic language textbooks for foreign learners have been discussed. Subsequently, cultural elements in the Abjad Arabic Teaching Set, consisting of four volumes of textbooks and workbooks, were reviewed, categorized, and the findings related to the transmission of cultural elements in each category were addressed.

Keywords: Arabic language and rhetoric, language teaching, Ebcad Arabic Language Teaching Set, culture transmission.

ÖN SÖZ

Sosyal bir varlık olarak yaratılmış olan insan, tarih boyunca etkileşim ve iletişim halinde bulunmuştur. Bu etkileşim ve iletişim, toplumların birbirlerinin kültürünü ve dilini öğrenmesiyle gerçekleşmiştir. Günümüzde dinî, sosyal, ekonomik, politik ve diğer nedenlerle iletişim kurmaya çalışan toplumlarda dil öğretimi önemli bir eğitim ve öğretim meselesi olarak önemini korumaya devam etmektedir. İyi bir dil öğretiminde dört temel dil becerisi olan okuma, yazma, konuşma ve dinlemenin yanı sıra öğrenilen dile ait kültürün de iyi bir şekilde öğrenilmesi büyük önem taşımaktadır. Yabancı dilin doğru bir şekilde öğrenilmesi, anlaşılması ve konuşulması için yabancı dile ait kültürün öğrenilmesi gereklilik arz eden bir husustur.

Arapçanın yabancı dil olarak öğrenilmesini dünyada ve ülkemizde önemli kılan sebeplerin başında dinî sebepler gelmektedir. Dinî sebeplerin yanında dünya ülkelerinin petrol, ticaret ve politik alanlarda Arap ülkeleri ile olan münasebetleri Arapçayı dünya genelinde en çok konuşulan diller arasında tutmaktadır. Arapça, dünyadaki Müslüman ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de mukaddes kitabımız Kur'an-ı Kerimin ve ibadetlerimizin dili olması nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Kur'an-ı Kerimin doğru okunup ve anlaşılabilmesi, ibadetlerin doğru öğrenilip yerine getirilebilmesi amacıyla ülkemizde imam hatip ortaokul ve liseleri ile üniversitelerin ilahiyat/İslami ilimler fakültelerinde Arapça öğretimi sürdürülmektedir. Arapçanın bir yabancı dil olarak daha iyi öğretilmesi için hazırlanan ders kitapları ve diğer materyallerin uygun bir dil bilgisi müfredatıyla birlikte dilin daha doğru öğrenilip konuşulabilmesi için dili kullanan toplumun gelenek, görenek ve diğer kültürel öğelerine de yer verilmesi uygun olacaktır.

Yabancı dil olarak Arapça öğretim setlerinde kültür aktarımı bağlamında Ebced Arapça Öğretim Seti örneği ele alınan ve beş bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde araştırmanın konusu, amacı, kapsamı, önemi ve sınırlılıkları yer almaktadır. İkinci bölümde dil ve kültür kavramlarının kavramsal çerçevesi üzerinde durduktan sonra dil öğretimi ve kültür aktarımı konularını ele alarak konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamaya çalıştık. Üçüncü bölümde çalışmamızın yöntemine değindik. Dördüncü bölümde ise dört cilt ders ve dört cilt çalışma kitabından oluşan Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan kültürel öğeleri tarayarak bunları kategoriler ve tekrarlanma sayısı halinde gruplandırıp tablolara aktardık. Böylece Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan kültürel öğeleri tespit ederek bu öğretim setinin kültür aktarımı açısından incelemesini gerçekleştirdik. Beşinci bölümde çalışmamızı sonuç, tartışma ve önerilerle tamamlamış olduk.

Tez çalışmamda tez konusu seçimi, kaynaklara ulaşmada rehberliği ve tez sürecinde bana sağladığı destekleri için danışmanım Doç. Dr. Şahin ŞİMŞEK'e; büyük fedakârlıklarla beni yetiştiren anne ve babama; çalışmamda bana daima destek olan çok kıymetli eşime teşekkür ederim.

Menekşe TAYMUR
BATMAN 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı	1
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Sınırlılıklar	3
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1. Dil	4
2.1.1. Dil nedir?	4
2.1.2. Yabancı dil öğretimi	6
2.1.2.1. Yabancı dil öğretim metotları	7
2.1.3. Arapça'nın önemi	8
2.1.4. Yabancı dil olarak Arapça öğretimi.....	10
2.1.5. Yabancı dil olarak Arapça öğretiminde kullanılan başlıca ders araçları	11
2.2. Kültür	14
2.2.1. Kültür nedir?	15
2.2.2. Kültür kategorileri.....	16
2.3. Dil-Kültür ilişkisi.....	17
2.3.1. Yabancı dil öğretimiyle kültür aktarımı.....	18
2.3.2. Yabancı dil olarak Arapça ders kitaplarında kültürün önemi	21
3. YÖNTEM	24
4. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	25
4.1. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Dinî Değerlere Dair Kültürel Öğeler. 26	
4.2. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Yiyecek ve İçeceklere Dair Kültürel Öğeler.....	35
4.3. Ebced Arapça Öğretim Setinde Coğrafyaya Dair Kültürel Öğeler	40
4.4. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Tarihe Dair Kültürel Öğeler	46
4.5. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Kişiler Arası İlişkilere Dair Kültürel Öğeler.....	50
4.6. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Edebiyat, Sanat ve Müziğe Dair Kültürel Öğeler	52
4.7. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Gelenek, Görenek ile Bayram ve Festivallere Dair Kültürel Öğeler	55
4.8. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Millî Sembollere Dair Kültürel Öğeler.....	59
4.9. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Eğitime Dair Kültürel Öğeler	60

4.10. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Gündelik Hayat ve Hobilere Dair Kültürel Öğeler	62
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	66
5.1 Sonuçlar	66
5.2 Öneriler	67
KAYNAKLAR	69

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 4. 1. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan dinî değerlere dair kültürel öğeler .	34
Tablo 4. 2. Ebced Arapça öğretim setinde dinî değerlere dair görsel kültürel öğeler	35
Tablo 4. 3. Ebced Arapça öğretim setinde yiyecek ve içeceklerle dair kültürel öğeler...	37
Tablo 4. 4. Ebced Arapça öğretim setinde yiyecek ve içeceklerle dair görsel kültürel öğeler	39
Tablo 4. 5. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan coğrafyaya dair kültürel öğeler.....	45
Tablo 4. 6. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan coğrafyaya dair kültürel görsel öğeler	45
Tablo 4. 7. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan tarihe dair kültürel öğeler	49
Tablo 4. 8. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan tarihe dair görsel kültürel öğeler ...	49
Tablo 4. 9. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan kişiler arası ilişkilere dair kültürel öğeler	52
Tablo 4. 10. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan edebiyat sanat ve müziğe dair kültürel öğeler.....	54
Tablo 4. 11. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan edebiyat sanat ve müziğe dair görsel kültürel öğeler	55
Tablo 4. 12. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan gelenek görenek ile bayram ve festivallere dair kültürel öğeler	58
Tablo 4. 13. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan gelenek, görenek, bayram ve festivallere dair kültürel görsel öğeler	59
Tablo 4. 14. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan milli sembollere dair görsel kültürel öğeler	59
Tablo 4. 15. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan eğitime dair kültürel öğeler	61
Tablo 4. 16. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan eğitime dair görsel kültürel öğeler	62
Tablo 4. 17. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan gündelik hayat ve hobilere dair kültürel öğeler	64
Tablo 4. 18. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan gündelik hayata dair kültürel görsel öğeler	64

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

b. bin

çev. çeviren

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MEBBİS: Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri

r.a.: radiyallahu anh

s.a.v.: Sallallâhü aleyhi ve sellem

s.a.s.: Sallallâhü aleyhi ve sellem

vb.: ve benzeri

vd.: ve diğerleri

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konusu

Dil-kültür ilişkisi bağlamında bir dilin yapı, kalıp ve gramer bilgisinin öğretilmesi kadar o dilin kültürünün doğru ve yeterli miktarda aktarılması da önem arz etmektedir. Dil ve kültür arasındaki yakın ilişki dikkate alındığında dil öğretimi süreçlerinde kültür aktarımının da gerçekleştiği görülmektedir. Dil öğretimi süreçlerinde kullanılan ders kitapları ve materyallerinde yer verilecek yazılı, sesli ve görsel kültür unsurlarının doğru ve anlaşılır bir şekilde seçilmesi ve yerli yerinde kullanılması dilin kolay ve doğru öğretilmesi için gereklidir.

Dil öğretiminde kültürel unsurların yerinde ve doğru bir şekilde kullanılması ve aktarılması, hedef dilin en doğru şekilde öğrenilmesine önemli katkılar sağlayacaktır. Hedef dildeki kültür unsurlarının dili öğrenen bireylere aktarım başarısı, dilin öğretim başarısını da artıracaktır. Bu da dil öğretim kitaplarında yer verilecek kültürel unsurların doğru seçilmesi ve yerinde kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çalışmamızın konusu “yabancı dil olarak Arapça öğretim setlerinde kültür aktarımı bağlamında Ebced Arapça Öğretim Setinin incelenmesi” olarak belirlenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışmamızın amacı yabancı dil olarak Arapça öğretiminde kültür aktarımına ilişkin bilgileri tespit etmektir. Bu bağlamda Ebced Arapça Öğretim Setinde kullanılan kültürel öğeler/unsurlar nelerdir? Araştırma sorusundan yola çıkarak “Ebced Arapça Öğretim Seti” örneği ele alınıp kültürel öğelerin taraması yapılacaktır. Kültürel öğelerin taraması, Okur ve Keskin tarafından oluşturulan “Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Ögeler Tablosu” ölçeğinin uyarlanmış şekline göre yapılacaktır.

Ebced Arapça Öğretim Setindeki kültürel öğelerin tespiti ile bu öğretim setinin kültür aktarımı açısından değerlendirmesi yapılarak önerilerimiz sunulacaktır.

Tez genel olarak beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın konusu, amacı, önemi ve sınırlılıklar ele alınmıştır. İkinci bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi bağlamında dil, kültür, dil-kültür ilişkisi, kültür aktarımı konuları ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, veri analizine değinilen yöntem yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise yabancı dil olarak Arapça öğretim setlerinde kültür aktarımı bağlamında “Ebcad Arapça Öğretim Seti” örneklem olarak ele alınmış ve kültür aktarımı açısından incelenmiştir. Beşinci bölümde ise sonuç, tartışma ve önerilerle çalışmamız tamamlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı, dil öğrenmenin ötesinde, öğrencilerin hedef dilin konuşulduğu toplumun değerlerini, geleneklerini, düşünce biçimini anlamalarını sağlar. Yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarıyla dil öğretiminin yanı sıra kültürler arasında iletişim ve aktarım da gerçekleşmektedir. Bu nedenle dil öğretiminde kullanılan kitaplar ve bu kitaplarda kullanılan kültürel öğeler önemli bir yere sahiptir. Kültürel öğelerin doğru seçimi, yerinde kullanımı, hedef ve kaynak dile ait kültür öğelerinin dengeli kullanımı, dil öğretiminin başarısına katkı sağlayacaktır.

Çalışmamızda, Arapça öğretimi alanında bazı üniversitelerde ders kitabı olarak okutulan “Ebcad Öğretim Seti” ile ilgili literatür incelendiğinde sınırlı sayıda çalışmanın olduğu görülmektedir:

Aslam Jankır tarafından yapılan, “Anadili Arapça Olmayanlara Sistemik Arap Dili Grameri Öğretimi (Uygulamalı Silsiletu Ebcad Örneği)” başlıklı çalışmada Ebcad Setinde takip edilen nahiv yönteminin incelenmesi ve dil öğretimindeki yerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Tunahan Sağlam tarafından yapılan “Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından Ebcad Adlı Serinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında öğretim seti biçim ve içerik açısından incelenmiştir. Yine Tunahan Sağlam tarafından yapılan “Ebcad ve Silsiletu’l-Lisan Adlı Arapça Öğretim Serilerinin Sarf ve Nahiv Dersleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında söz konusu seriler sarf ve nahiv dersleri yönünden incelenmiştir.

Çalışmamızda, Arapça öğretimi alanında önemli bir yere sahip olan ve birçok fakültede ders kitabı olarak seçilen “Ebcad Arapça Öğretim Setinin” kültür aktarımı açısından ele alınmadığı görülmüştür. Söz konusu öğretim setinde kullanılan kültür unsurlarının neler olduğu sorusundan hareketle bu setin incelenmesi ve araştırılması, yabancı dil olarak Arapça öğretimi programının ve materyallerinin geliştirilmesine önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma, yabancı dil olarak Arapça öğretim setlerinden İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından hazırlanan dörder cilt ders ve çalışma kitaplarından oluşan “Ebced Arapça Öğretim Seti (Ebced Silsiletun li-Ta’lîmi'l-Lugati'l-'Arabiyyeti li'n-Nâtıkîne bi-Gayrihâ)” ile sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde dil, yabancı dil öğretimi, Arapça'nın önemi, yabancı dil olarak Arapça öğretmi, Arapça öğretiminde kullanılan başlıca ders araçları, kültür, kültür kategorileri, dil-kültür ilişkisi, dil öğretimiyle kültür aktarımı ve Arapça öğretimi ders kitaplarında kültürün önemi konuları ele alınacaktır.

2.1. Dil

Dil insanın duygu ve düşüncelerini en doğru şekilde karşı tarafa aktarabilmeyi sağlayan bazen bir araç bazen ise bir milletin gelenek görenekleriyle ve kültürüyle kaybolmadan gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan en temel yapıdır. Bir milletin kendisinden sonraki nesillere bırakabileceği en kıymetli miras dildir. Çünkü dil olmadan bir milletin nasıl var olduğunu bilmek mümkün olamamaktadır.

2.1.1. Dil nedir?

Bugüne kadar dilbilimciler tarafından dil kavramıyla ilgili birçok tanım yapılmıştır. Bu sayede dil kavramına farklı perspektiflerden zengin bir bakış açısı kazandırılmıştır.

Dilin tanımını yapan ilk Arap dilbilimci olan İbn Cinnî dili, “el-lüğa, her toplumun istek ve arzularını, maksat ve gayelerini, düşüncelerini ifade ettikleri seslerden örülü bir konuşma düzenidir.” şeklinde tanımlar.¹

Çoğunlukla fen alanında bir organ; edebiyat alanında gönül, yürek olarak kullanılan “dil” kavramının bir durum, düşünce ve varlığı ifade etmek, durum belirtmek, iletişim kurmak manalarını taşıyan lügat, lisan, zeban anlamlarındaki kullanımıyla da karşılaşırız. Okuma, dinleme, anlama, konuşma, yazma gibi becerilerin geliştirilmesi dil öğretiminde önemli konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Dil öğretimi çabalarını meydana getiren ve sürdüren “dil” olgusunun bir de millî bir yönü bulunmaktadır.

---

¹ Ramazan Demir, *Arap Dilbilimcilerine Göre Dillerin Kaynağı Meselesi* (Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2008).

Bir toplumun birçok özellikleri, yaşam tarzı, gelenekleri, dünya görüşü, inançları; bilim, teknik ve sanata katkıları o toplumun diline yansır.²

Olgun’a göre dil, milleti oluşturan temel öğelerden biridir. Milleti meydana getiren fertlerin en önemli ortak tarafıdır. Dil adları, millet adlarıyla anılır “Türkçe”, “Farsça” gibi.³

Doğan Aksan yaptığı bir dil tanımında dilin “duygu, düşünce ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve çok gelişmiş bir dizge” olduğunu vurgulamaktadır.⁴

Kaplan ise “Her millet, dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. Bu esnada o akan bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları alır. Her medenî milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin adeta özetidir.” diyerek dil kavramına farklı bir bakış açısı ve yorumla yaklaşır.⁵

Türk Dil Kurumu dili; “Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı; insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban ve gönül, yürek” şeklinde tanımlamaktadır.⁶

Dil; iletişime, kültüre, bilime, teknolojiye kaynaklık eder.⁷ Günümüzde çeşitli bilgisayar, robot, makine ve yapay zekâ gibi unsurlar için de insan-insan, insan-makine, makine-makine iletişimini ve bunlar arasında kültür aktarımını gerçekleştiren bir dil kavramından bahsetmek mümkündür. Özellikle teknolojiye hâkim dil/dillerin, ait oldukları milletlerin kültürlerini de dünya üzerinde yaydıkları ve kültürlerinin dünya üzerinde daha baskın duruma gelmesini sağladıkları görülmektedir.

Aksan’a göre “dil, bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyüklü bir varlıktır. O gerek insan, gerek toplum, gerekse insan ve toplumdan ayrı düşünülemeyecek olan bilim, sanat, teknik gibi bütün alanlarla ilgili bulunan, aynı zamanda onları oluşturan bir kurumdur.”⁸

² Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim* (Ankara, 2020: Türk Dil Kurumu, 2020). 13.

³ Yusuf Olgun, *Türk Dili Kompozisyon* (İstanbul: Sümer Kitabevi, 2011).

⁴ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim* (Ankara, 2020: Türk Dil Kurumu, 2020). 55

⁵ Mehmet Kaplan, *Dil ve Kültür* (İstanbul: Dergah Yayınları, 1983), 187-188.

⁶ “Dil Ne Demek TDK Sözlük Anlamı” (Erişim 08 Ekim 2022).

⁷ Tuğcihan Güvendik, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi Bağlamında Yazınsal Metinlerin Temel Söz Varlığı Açısından İncelenmesi* (Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 6.

⁸ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 11.

Dil, milletlerin tarih boyunca meydana getirdikleri kültürün, maddî ve manevî değerlerinin yazılı ve sözlü olarak korunmasını, aktarılmasını ve gelişmesini; fertler ve milletler arasında iletişim kurulmasını sağlayan hem maddî ve hem de manevî bir varlıktır. Dil; duygu, düşünce, ses ve sembollerin bir araya gelerek manayı meydana getirdiği hem maddî hem de manevî olarak insanda ve kalemde tezahür eden bir varlıktır. Dil, fertlerin ve milletlerin sahip olduğu tüm bu maddî ve manevî öğelerin yine fert ve milletler arasında aktarılmasını sağlayan bir köprüdür.

2.1.2. Yabancı dil öğretimi

Dünya üzerinde insanlar arasında yaşamın her alanıyla ilgili konularda iletişim ihtiyacı günümüzde kaçınılmaz bir gereklilik haline gelmiştir. İnsan hayatını etkileyen; birbiriyle olan ilişki ve etkileri daha da belirginleşen tüm olgu, olay ve kavramlar hızla değişmeye, gelişmeye ve dönüşmeye devam ederken sınırları aşan bilim, teknoloji, kültür, sanat, eğitim ve ticaret ağları dünya ülkeleri arasında tarih boyunca olduğundan çok daha fazla bir etkileşim meydana getirmektedir. Dünya üzerindeki insanlar arasında gerçekleşmekte olan her alandaki iletişim faaliyetleri (sosyal medya içerik üreticileri ve sosyal medya kullanıcıları arasında gerçekleşen her türlü iletişim dahil olmak üzere) iletişim istek ve ihtiyacını artırmaya devam etmektedir. Bu nedenle dünyada artan küresel iletişime ayak uydurabilmek için ana dil dışında bir veya birkaç yabancı dili iyi derecede öğrenme/öğretme çabalarının arttığı görülmektedir.

“İnsan dili, bir yandan sözlü göstergelerden, öte yandan da bu göstergeleri düzenleyen kurallardan oluşmuş bir düzen olarak, bir toplum içerisinde insanların karşılıklı olarak anlaşmalarına yararmaktadır. Bu dil düzeni ise bir insan kafasındaki anlamların, karşıdaki bir insanın kafasına “dolaylı” olarak aktarılması demektir. Çünkü burada anlamlar, doğrudan doğruya bir kafadan öbürüne ulaştırılamamakta, fakat bir kafada bulunan “anlam yükü”, karşıdakine dil aracılığı ile dolaylı olarak iletilmektedir. Bu bakımdan dil aracılığı ile yapılan “insan bildirışmesini” bir noktadan bir başka noktaya yapılan bir “güç iletimi” veya bir bilgi aktarımı olarak düşünmek mümkündür.”⁹

“Tanım olarak “yabancı dil” terimi, bir ülkede veya toplumda kullanılan geçerli anadil dışındaki tüm dilleri kapsamaktadır.”¹⁰ “Bir yabancı dili bilmek, bireyin o dildeki sözcükleri ve dil bilgisi yapılarını bilmesinin yanı sıra, bu sözcük ve yapılardan

⁹ Özcan Başkan, *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler* (İstanbul: Multilingual, 2006), 22.

¹⁰ Başkan, *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler*, 194.

yararlanarak o dili konuşan kişilerle sözlü ya da yazılı iletişim kurabilmesidir. Başka bir deyişle, bir dili bilmek yalnızca o dil hakkında gerekli olan dil bilgisi kurallarını bilmek, yani “dilbilgisel yeti” ye sahip olmak değildir. Aynı zamanda hangi ortamlarda hangi yapı ve sözcüklerin kullanılacağını bilmek demek olan “iletişimsel yeti” ye sahip olmak gerekmektedir. Bunu kazanabilmek için de o dilin kültürü hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir.”¹¹

İnsanlar işlevsel bir yabancı dil öğrenme, öğretme, başarılı sonuçlara ulaşma konularında bireysel/toplumsal amaç ve gereksinimler bağlamında sosyal, siyasal, ekonomik, akademik çaba ve çözüm arayışı içinde olmuştur.

2.1.2.1. Yabancı dil öğretim metotları

Çeşitli yabancı dil öğretim metotları vardır. Bu metotların her biri hakkında uzun tartışmalar olmuştur. Her metot, uzmanların bazıları tarafından kabul görmüştür. Bu kişiler taraf oldukları metodun üstünlüklerini ve diğer metotların eksikliklerini ortaya çıkarmışlardır. Bu yöntemlerin en önemlileri dört tanedir: 1-Gramer ve çeviri metodu, 2-Direkt metot, 3-Duyup konuşma metodu, 4-Seçmeli metot.¹²

1-Gramer ve Çeviri Metodu: Bu yönteme göre yabancı dil öğretiminde dilbilgisi aktarımı oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple dersin büyük bir bölümü dilbilgisi aktarımına ayrılır. Dilbilgisi kurallarına, dilin sistemine hâkim olan bireyin, aynı zamanda dile de hâkim olacağı kabul edilir.¹³

2-Direkt/Dolaysız Metot: Yabancı dil öğretiminde tamamen hedef dilin kullanılmasını, dilbilgisi kurallarının bağlam içerisinde sezgisel biçimde öğretimini benimseyen Dolaysız Yöntem (Direkt Method) 19.yüzyılın ikinci yarısında dilbilgisi-çeviri yöntemine tepki olarak ortaya çıkmıştır. Yabancı dil öğretiminde bireyin anadilini kullanması hedef dilin öğrenimini engelleyici faktör olarak görülmekte ve sınıf içi uygulamalarda anadil kullanımına karşı çıkmaktadır. Derslerde günlük konuşma diline ağırlık verilmekte, dolayısıyla dersler günlük basit dil kullanım örnekleriyle başlamakta, konular sistemli bir şekilde basitten karmaşığa doğru aşamalı olarak sunulmaktadır.¹⁴

¹¹ Abdullah Şahin (ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi* (Pegem Akademi, 2018), 4.

¹² Muhammed 'Ali el-Hûlî, *Arapça Öğretim Metotları*, çev. Cihaner Akçay (İstanbul: Akdem Yayınları, 2017), 4.

¹³ Yusuf Şahin vd., *Farklı Boyutlarıyla Yabancı Dil Öğrenimi ve Öğretimi*, ed. Yusuf Şahin (Konya: Eğitim Yayınevi, 2013), 59.

¹⁴ Yusuf Şahin vd., *Farklı Boyutlarıyla Yabancı Dil Öğrenimi ve Öğretimi*, 61.

3-Duyup Konuşma Metodu (İşitsel Dilsel Yöntem): Bu yöntem farklı isimlerle de (Army Method, New Key Method, Pattern Method, Habit Formation Method veya Oral Aproach) anılmaktadır. II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte yabancı dile hâkim insan sayısının oldukça az olduğu saptanmış ve yabancı dil bilen insanlara olan ihtiyaç giderek artmıştır. Bu amaçla 1941- 1943 yılları arasında birçok metod geliştirilmiş; dinlemeye dayalı, yoğunlaştırılmış kurslar açılmıştır. Savaş sonrası dönemde ise uluslararası ticaretin ve turizmin gelişmesi, bilimsel ve kültürel etkileşimin artması ile farklı dilleri bilmek bir ihtiyaç haline gelmiş, artık lüks olmaktan çıkmıştır. Bu sebeple temelleri yapısal dilbilim ve davranışçı öğrenme kuramına dayanan, gündelik konuşulan dilin öğretiminin öncelikli olduğu, dolayısıyla dinleme ve konuşma becerisinin okuma ve yazma becerisine göre daha ön plana çıktığı işitsel dilsel yöntem geliştirilmiştir.¹⁵

4-Seçmeli Metot: Seçmeli metot, daha önce geçen üç metoda tepki olarak ortaya çıkmıştır. Öğretmenin çeşitli öğretim metotlarına bağlı kalmaksızın, öğrencilerine uygun olan yöntemleri uygulamada kendisini özgür hissetmesi gerektiğini, öğretmenin her metottan öğrencilerinin ihtiyaçlarına ve kendi içinde bulunduğu öğretim ve öğrenim durumuna uygun olan yöntem veya yöntemleri seçmesini savunur.¹⁶

2.1.3. Arapça'nın önemi

“Arapça, Sami diller ailesindendir.”¹⁷ “Günümüz itibariyle 22 Orta Doğu ve Afrika ülkesinde ve 350 milyona, Arap olmayan Müslüman ülkeler de dâhil edildiğinde 1 milyara yakın bir nüfus tarafından konuşulmaktadır.”¹⁸

İslamiyet'ten önce Arabistan'ın muhtelif bölgelerinde çeşitli dinlerin ve inançların etkileri görülmüştür. Buraya zaman zaman hak dinler gönderilmiş, Araplar hak dinlerle gönderilen peygamberlerin şariatlerini kabul etmişler, bilhassa Hz. İbrahim ve oğlu Hz. İsmail'den sonra uzun zaman geçince Araplar putlara tapmaya başlamışlar. Bu durum, İslamiyet'in gelmesine kadar sürmüştür.¹⁹ Bu tarihsel süreç içerisinde Arapça sınırlı bölgelerde konuşulan ve yazılı olarak fazla gelişmemiş bir dil olarak görülmektedir.

¹⁵ *Farklı Boyutlarıyla Yabancı Dil Öğrenimi ve Öğretimi*, 62.

¹⁶ *Arapça Öğretim Metotları*, 8.

¹⁷ Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi-1 Cahiliye Dönemi* (Kayseri: Fenomen Yayınları, 2019), 31.

¹⁸ Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi-1 Cahiliye Dönemi*, 32.

¹⁹ Demirayak, *Arap Edebiyatı Tarihi-1 Cahiliye Dönemi*, 45.

Arapça, İslamiyet'in yayılmasıyla beraber 7. Yüzyılda Ön Asya, Arap Yarımadası, Kuzey Afrika, İspanya ve Güneydoğu Asya'ya kadar çok geniş coğrafyalarda kullanılmaya başlanmıştır.²⁰ İslamiyet'in hızla dünyada kabul görmesi ve yayılması ile birlikte İslam'ın ve İslam Dininin mukaddes kitabı Kur'an-ı Kerim'in dili olan Arapça da dünyada yayılarak çok öğrenilen ve konuşulan bir dil haline gelmiştir. Dünya üzerindeki Müslümanlar Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek, doğru okumak ve anlamak; İslam Dinini doğru öğrenip yaşamak amacıyla Arapça öğrenmeye ve öğretmeye büyük bir önem vermişlerdir. İslamiyet ile birlikte Arap Dili gelişerek bir din, kültür, tarih, sanat ve bilim dili haline gelmiştir. Müslüman alimlerin din, tarih ve bilim alanındaki eserleri arttıkça Müslümanlarla birlikte dünya üzerindeki birçok medeniyet bu eserlerden faydalanmak amacıyla Arapça öğrenme, okuma ve anlamaya büyük bir yer ayırmışlardır.

İslamiyet'in Arap Yarımadasında doğması ve daha sonra dünya üzerinde kıtaları aşan coğrafyalara ulaşmasıyla birlikte Arapça dünyada en çok konuşulan, öğrenilen, çalışılan, eser verilen dillerden olmuştur.

Kur'an-ı Kerim Arapça olarak indirilmiştir. Bu nedenle Kur'an-ı Kerim'in öğrenilmesi, doğru okunması ve doğru anlaşılmasının sağlanmasına yönelik çalışmalar, Arapçanın bir dilbilim disiplini içerisinde öğretilmesini, öğrenilmesini, korunmasını ve gelişmesini sağlamıştır.

Kur'an-ı Kerim'in Arapça olarak nazil olması ve Arapçanın Kur'an dili olması; Müslümanların ibadetlerinin Arapça olarak yerine getirilmesi, ibadetlerin anlaşılabilirliği için her Müslümanın sure, dua ve çeşitli dini hükümleri anlayabilecek kadar Arapça öğrenmeyi gerekli görmesi Arapça'yı son derece önemli bir dil haline getirmektedir. Arapların coğrafi konumu ve yeraltı zenginlikleri gibi sahip oldukları uluslararası ticaret hacmi de Arapçayı önemli kılan bir başka etken olarak görülmektedir.²¹

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ وَادْعُوا مَنِ اسْتَضَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

“Yoksa “Onu Muhammed uydurdu” mu diyorlar? De ki: “Eğer iddianızda doğru iseniz, o zaman onun benzeri bir sûre de siz getirin bakalım; Allah'tan başka çağırabildiklerinizi de yardımınıza çağırın!”²² Yûnus Sûresinin 38. ayeti, Arapçanın en mükemmel ve i'cazlı bir dil olarak kullanımının Kur'an-ı Kerim ile gerçekleştiğini ifade

²⁰ “Dünyada En Çok Konuşulan Diller”, *IIENSTITU* (Erişim 15 Şubat 2023).

²¹ Muhammed Ali El Huli, *Arapça Öğretim Metodları*, çev. Cihaner Akçay (Akdem Yayınları, 2017), 4.

²² Yûnus 10/38

etmektedir. Nitekim ilk ayetin nazil olduğu 610 yılından günümüze kadar Kur'an-ı Kerimin tek bir suresinin başka bir benzeri ortaya konulamamıştır.

Bütün bunların yanında ilim, irfan ve hikmete dayanan İslam Medeniyetinin meydana getirdiğı bilim, tarih, sanat ve edebiyat eserleri, Arapçayı başka milletlerin de ilgi odağı haline getirmiştir. İslâm âlimlerinin tıp, matematik, tarih, mühendislik, mimarlık ve astronomi başta olmak üzere pek çok alanda meydana getirdikleri eserlerden yararlanmak isteyen araştırmacılar, Arapçayı öğrenmiş ve bu eserleri kendi dillerine çevirmişlerdir.

Arapça; alfabesi, yazısı, edebî ve sanatlı yapısıyla çok gelişmiş bir dildir. İslâm kültür ve medeniyetinin meydana getirdiğı tüm eserlerde dünyanın her yerindeki cami, medrese, saray, han, çeşme ve hatta mezar taşlarında bile Arapça, bir dil olmanın ötesinde başlı başına bir bilim, kültür ve sanat olarak kendini göstermektedir. Bununla birlikte Müslüman âlimlerin tarih boyunca bilim alanındaki icat ve keşifleri, kitap ve eserlerinden yararlanmak isteyen dünya medeniyetleri için Arap dili çok önemli bir araç ve kaynak olmuştur.

Arap coğrafyasındaki petrol ve madenler gibi yer altı kaynakların dünyadaki hammadde ve enerji ihtiyaçlarının önemli bir kısmını karşılıyor olması, Arapçanın dünyadaki önemini artıran diğer bir etken olarak görülmektedir. Tüm bu hususlar düşünüldüğünde Arapçanın öneminin günümüzde artmaya devam ettiği söylenebilir ve gelecekte dünyada en çok konuşulan diller arasında üst sıralara yükseleceğı öngörülebilir.

2.1.4. Yabancı dil olarak Arapça öğretimi

Günümüzde Arapça öğretim faaliyetleri incelendiğinde bu faaliyetlerin iki ana esas yol üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar, Arap olanlara Arapça öğretimi ve Arap olmayanlara yabancı dil olarak Arapça öğretimi metotları şeklinde açıklanabilir.

Ülkemizde din eğitimi bağlamında imam hatip ortaokulları, imam hatip liseleri ve üniversitelerin ilahiyat fakülteleri veya İslamî ilimler fakültelerinde Arapça öğretimi, dil öğretim faaliyetlerinin başında gelen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Dinî eğitimin yanı sıra ülkemizde birçok üniversitede edebiyat fakülteleri bünyesinde Arap dili ve beleğati veya Arap dili ve edebiyatı gibi bölümler açılmış olup ve bu bölümlerde Arapça öğretimi faaliyetleri devam etmektedir. Bununla birlikte ülkemizde medreselerde, camilerde, Kur'an kurslarında Kur'an-ı Kerim'i okuma gibi eğitim faaliyetleriyle

başlayan Arapça öğretim faaliyetlerinin özellikle üniversitelerin İslamî ilimler fakültelerinde ileri seviyelerde sürdürüldüğü bilinmektedir.

İmam hatip ortaokulları ve imam hatip liselerinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan/hazırlatılan Arapça öğretim ders kitapları kullanılırken üniversitelerde farklı Arapça öğretim kaynakları kullanılmaktadır.

Ülkemizdeki medreselerde ise Arapça öğretiminde Emsile, Binâ, el-Maksûd, el-‘İzzî fi’t-tasrîf gibi kaynakların ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir.²³

Günümüzde gerek ülkemiz ile birlikte diğer Müslüman ülkelerde ve gerekse diğer yabancı ülkelerde Arapça öğretimi ile ilgili faaliyetler farklı metotlarla devam etmektedir.

2.1.5. Yabancı dil olarak Arapça öğretiminde kullanılan başlıca ders araçları

Teknolojideki gelişmeler ile birlikte ders kitaplarının yanında çeşitli teknolojik imkân ve araçlar da Arapça öğretiminde kullanılan ders araçlarının arasında yerini almıştır. Arapça öğretiminde yaygın ve sık olarak kullanılan bazı ders araçları şu şekilde sıralanabilir:

a) Ders Kitapları

Arapça öğretiminde çok sık kullanılan ders araçlarının başında ders kitapları gelmektedir. Ders kitapları, Arapça öğretiminin temel ve vazgeçilmez ders aracı konumundadır. Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı imam hatip ortaokulları ve imam hatip liselerinde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun kararı ile eğitim aracı olarak kabul edilen ders kitapları, öğrenci çalışma kitapları, öğretmen kılavuz kitapları kullanılmaktadır. Üniversitelerde ise üniversitelerin seçimine bağlı olarak çeşitli Arapça öğretim setleri ve ders kitapları Arapça öğretiminde kullanılan önemli ders araçlarındandır.

b) Flaşkartlar / Kartlar

Flaşkartlar, yeni başlayanlara okuma öğretmek ve okuma hızlarını artırmak için kullanılan görsel araçlardır. Bunlar, bir yüzüne veya her iki yüzüne kelime, cümle veya

²³ Mansur Teyfur, “Bitlis Norşin Medresesinde Okutulan Arapça Ders Kitaplarının Tasnif Ve Tahlili”, *Bitlis İslamiyat Dergisi* 3/2 (Aralık 2021), 6.

cümlecikler yazılan, çeşitli renkte ve büyüklükte kartlardır. Kart, sınıfa birkaç saniye gösterilir, sonra gizlenir ve öğrencilerden orada okuduklarını söylemeleri istenir.²⁴

Üzerinde resim, grafik, kelime ve cümle bulunan kartlarla derslerde işlenen konuların takviye edilmesi sağlanabilmektedir. Yiyecek ve içecekler, çeşitli aletler, taşıtlar, günlük yaşamda kullanılan araç ve gereçler, karşılıklı konuşma metinleri gibi grup başlıklarıyla da hazırlanan bu tür kartlarla kelime dağarcığının geliştirilmesi de amaçlanmaktadır. Bu kartlar nesne, kavram ve olayları renkli resim ve grafiklerin altında veya kartın arka kısmında yazılı olarak da gösterdiğinden etkili ve kalıcı bir öğrenme sağlamaktadır.

c) Yazı Tahtaları ve Akıllı Tahtalar

Üniversitelerde öğretim üyeleri tarafından klasik yazı tahtalarının yanısıra etkileşimli/dijital yazı tahtaları gibi araçlar etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Öğretim üyelerinin bu yazı tahtalarına yazıp anlattıkları bilgiler, üniversite öğrencileri tarafından özenle not edilmekte böylece yazı tahtalarından yazılı öğrenme bilgi notları/materyalleri elde edilmektedir.

Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda normal beyaz yazı tahtalarıyla birlikte dijital bir ekranı da bulunan akıllı/etkileşimli tahta sisteminin kurulmasıyla birlikte Arapça derslerinde öğretmenler Arapça derslerini çok zengin içerik ve materyallerle işleyebilmektedirler. Milli Eğitim bakanlığı tarafından sayısal (dijital) ortamda geliştirilen ve bütün derslerle ilgili içerikler barındıran Eğitim Bilişim Ağı'nda (EBA) öğretmen ve öğrencilere yönelik ders kitapları, zenginleştirilmiş/etkileşimli kitaplar, kılavuz kitaplar, animasyonlar, etkileşimli materyaller, video, eğitsel oyun, görsel kart ve posterler, infografikler, ses kayıtları, dokümanlar ve EBA TV yayın arşivleri bulunmaktadır. Öğretmen, öğrenci ve veliler internet ağının bulunduğu her yerden akıllı tahta sistemine uyumlu olarak geliştirilen EBA'daki bu içeriklere telefon, tablet ve bilgisayarlarla ulaşabilmektedirler.

Arapça derslerinde ağırlıklı olarak kullanılmakta olan yazı tahtaları öğretmenlerin konu anlatımlarını farklı şekil ve örneklerle zenginleştirmesine imkân sağlamaktadır. Ayrıca Arapça öğretiminde farklı bir alfabe öğrenildiğinden yazma becerisi ile ilgili kazanımlar da öğrencilere verilmeye çalışılmaktadır. Yazı tahtaları öğretmenlere yazı

---

²⁴ Muhammed Ali El Huli, *Arapça Öğretim Metodları*, çev. Cihaner Akçay (Akdem Yayınları, 2017).

yazdırma etkinliklerinin yapılmasında ve yazma becerilerinin ne ölçüde geliştiğinin anlık olarak izlenmesinde kolaylık sağlayan önemli bir ders aracıdır.

d) Televizyon

Yerli veya yabancı bazı televizyon kanallarında Arapça dersleri de yayınlanmaktadır. Arapça öğrenmekte olan öğrenciler, Arapça yayın yapan veya ders kayıtlarını yayınlayan çeşitli televizyon kanallarını izleyerek derslerde işlenen konuları pekiştirme imkânı bulabilmektedir. Günümüzde TRT Arapça Televizyon Kanalı fasih ve akademik Arapçayla yayın yapan bir televizyon kanalı olup Arapçasını geliştirmek isteyenlere önemli katkılar sağlayabilecek iyi bir kaynak olarak gösterilebilir.

2020 yılında yaşanan pandemi süreci ile ülkemizde tüm eğitim kurumları gibi Milli Eğitim Bakanlığı da eğitim faaliyetlerini bir süre uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirdi. Bu süreçte Milli Eğitim Bakanlığı ve TRT tarafından ortaklaşa kurularak yayın yapan TRT EBA Televizyonu, televizyonun bu alanda bir ders aracı olarak kullanılmasına en güzel örneklerden biri olmuştur.

e) Bilgisayar, Yazılım ve Akıllı Telefon

Eğitim ve öğretim süreçlerinde bilgisayar kullanımı öğretmen ve öğrenci açısından sürece önemli katkılar sağlamaktadır. İçeriklerin görselleştirilmesi, seslendirilmesi, etkileşimli hale dönüştürülmesi; ders akışının bilgisayar içerikleri ile zenginleştirilmesi öğrencilerin daha hızlı ve daha kalıcı öğrenmesine katkı sağlamaktadır. Bilgisayar destekli öğretim içerikleri, öğrencilerin istedikleri yer ve zamanda tekrarlar ve pekiştirmeler yapmasını mümkün hale getirmektedir.

Öğretimde bilgisayar kullanımı sadece içeriklerle sınırlı kalmamaktadır. Çeşitli bilgisayar ve telefon yazılımları sayesinde “uzaktan eğitim” yoluyla öğretmen ve öğrenciler için belirli bir mekân ve zaman sınırlaması ortadan kalkmaktadır. Uzaktan eğitim ile bir öğretmen yüzlerce veya binlerce öğrenciye aynı anda ders verebilmektedir. Son yıllarda özellikle dil öğretimi alanında çeşitli dil kursları dijitalleşerek uzaktan eğitim yoluyla kursiyerlere eğitim sunmaktadır. Arapça öğretimi de uzaktan eğitim şeklinde yaygın olarak gerçekleştirilmektedir.

Bilgisayar, tablet ve akıllı telefon gibi cihazların eğitimde kullanılmaya başlamasıyla sesli materyaller, görseller, videolar, etkileşimli materyaller ve e-kitaplar

gibi birçok dijital içerik öğretimi destekleyici materyal olarak geliştirilmekte ve kullanılmaktadır.

Arapça öğretiminde bilgisayar, bilgisayar yazılımları, telefon yazılımları ya da diğer adıyla mobil uygulamalar yaygın olarak kullanılmakla birlikte dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi temel dil becerilerini birlikte geliştirmeye yönelik yazılım ve mobil uygulamaların üniversiteler tarafından hazırlanması Arapça öğretimi alanında öğretimi destekleyici önemli bir katkı sağlayabilir.

f) Sanal Gerçeklik Sınıfları

Sanal gerçeklik, gerçek bir hayatın bilgisayar tarafından üç boyutlu olarak oluşturulan kopyası anlamına gelir.²⁵ Sanal gerçeklik sınıfları ile farklı yer ve mekânlarda bulunan öğretmen ve öğrenciler, bilgisayarla üç boyutlu olarak tasarlanmış sanal/dijital bir sınıfta bir araya gelerek eğitime katılma imkânı bulabilmektedir. Sanal gerçeklik ile üretilmiş içeriklere ulaşabilmek için sanal gerçeklik donanımlarının kullanılması gerekmektedir.

Ülkemizde ilk sanal gerçeklik Arapça dil sınıfı 2018 yılında Karaman ilimizde Prof. Dr. Ömer Dinçer Anadolu İmam Hatip Lisesi'nde açılmıştır. Bu sanal gerçeklik Arapça Sınıfı projesi ile eğitimde son teknolojik imkânlardan yararlanılarak öğrencilerin daha kolay ve kalıcı bir Arapça öğretimi süreci yaşaması amaçlanmıştır.²⁶

2.2. Kültür

Kültür; toplumların sosyal yaşam, din, tören, giyim, yemek, mimari yapı, felsefe, eğitim, sanat vb. her alandaki yaşantıları ve bu yaşam süreci içinde meydana getirdikleri maddî ve manevî unsurlarda tezahür eder. Kültür, bir topluma ait her ögenin içinde barınır. Bu yönüyle kültür, ait olduğu toplumu tüm yönleriyle yansıtır. Kültür kavramı, her millet tarafından önemsenen ve üzerinde çalışmalar inşa edilen bir kavram olarak önemini sürdürmektedir.

---

²⁵ Selçuk Ulutaş vd., *Temel Sanat ve Tasarım Eğitimi*, ed. Halit Turgay Ünal (Ekişehir: Anadolu Üniversitesi, 2021), 276.

²⁶ Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, “Türkiye'nin İlk Sanal Gerçeklik Arapça Dil Sınıfı” (Erişim 19 Mart 2023).

2.2.1. Kültür nedir?

Türk Dil Kurumu kültürü “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin.” şeklinde tanımlamaktadır.²⁷

Türk Dil Kurumunun bu tanımı bağlamında kültürün; bir toplumun tarihsel süreç içerisinde eğitim, edebiyat, sanat, spor, ticaret, siyaset, sosyoloji, felsefe, örf, gelenek gibi hayatın her alanında meydana getirdiği ve kuşaklara aktardığı maddî ve manevî değerlerin tümü olduğu söylenebilir.

Kültür; ait olduğu toplumun yaşam biçimini, âdet ve geleneklerini, edebiyat ve sanatını, meydana getirdiği araç ve gereçleri, kurduğu yaşam alanlarının özelliklerini kısacası bir toplumun tarih boyunca tüm yaşam ve üretim karakterini yansıtan ve toplumdan ayrı düşünölemeyecek bir kavramdır.

Kültür, bireyler ve toplumlar arasında üretilen, aktarılan, öğretilen ve değiştirilip geliştirilen ve yaşam içerisinde insan ve toplum davranışlarında görölebilen durağan olmayan bir kavramdır. Toplumların meydana getirdikleri yollar, köprüler; inşa ettikleri evler, yetiştirdikleri bitkiler; beslendikleri yiyecek ve içecekler, kullandıkları araç-gereç ve aletler, icra ettikleri tören ve merasimler, şekil ve semboller, hatta düşünme biçimleri toplumların sahip oldukları, meydana getirdikleri kültürün motiflerini yansıtır. Kültür, birey ve toplum davranışlarında maddî ve manevî dokularla kendini gösterir. Yapılan arkeolojik kazılarda elde edilen tarihi eserlerin şekil, doku, sembol, motif gibi çeşitli özelliklerine bakılarak bu eserlerin hangi toplum, kültür ve medeniyetlere ait oldukları tespit edilir. Örneğin hilal sembolünün İslam Kültürüne, haç sembolünün ise Hristiyan Kültürüne ait bir sembol olduğu yaygın olarak bilinir. Anadolu halı ve kilimlerinde kullanılan sembollerin Anadolu Kültürüne ait anlamlı semboller olduğu, yine yaygın olarak bilinir ve Anadolu halıları, Anadolu kültürüne ait bir eşya olarak tanınır.

Öyleyse kültür toplumların yaşam biçimleri, dinî inanç yapıları ve sosyal davranışlarında olduğu gibi üretip kullandıkları maddî-manevî araç ve sembollerinde de görölebilen bir kavramdır ve her toplumda kendine özgüdür. Kültür, toplumların ve toplumları oluşturan bireylerin yaşamları ile birlikte gelişerek, değişerek, öğrenilerek ve aktararak toplumun ayrılmaz bir parçası olarak toplumla birlikte varlığını sürdürür.

---

²⁷ “Kültür ne demek TDK Sözlük Anlamı” (Erişim 18 Ocak 2023).

2.2.2. Kùltür kategorileri

Avrupa Konseyi 2000 yılındaki bildirgesinde öğretilen yabancı dilin sosyokùltürel bilgisinin verilmesi gerektiğini belirtmiş ve bu kùltür kategorilerini şu şekilde sıralamıştır.²⁸

1. Günlük yaşam
  - Yiyecek, içecek, yemek zamanları, sofrada
  - Resmi tatiller, çalışma zamanları
  - Boş zaman etkinlikleri, hobiler, okuma alışkanlıkları, yaygın sporlar
2. Yaşam koşulları
  - Yaşam standartları
  - Ev koşulları
  - Sosyoekonomik durum
3. Kişiler arası ilişkiler
  - Sınıfsal yapı ve sınıflar arası ilişkiler
  - Kadın-erkek ilişkileri
  - Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler
  - Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler
4. Değerler, inançlar ve davranışlar
  - Sosyal sınıf
  - Çalışma toplulukları
  - Gelir düzeyi
  - Gelenekler
  - Sanat, müzik vb.
5. Beden dili
6. Sosyal gelenekler
  - Dakiklik
  - Hediyeler
  - Elbiseler
  - Yasaklar, kurallar vb.
7. Âdet olmuş davranışlar
  - Dini kurallara dayalı davranışlar
  - Doğum, evlilik gelenekleri
  - Festivaller, törenler kutlamalar

---

²⁸ Fatma Bölükbař - Funda Keskin, “Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kùltür aktarımındaki işlevi”, *Turkish Studies (Elektronik)* 5/4 (2010), 221-235.

Günümüzde öncelikle Avrupa ülkelerinde dil öğretimi, dil bilgisi seviyelerinin ölçülmesi ve değerlendirme çalışmaları için bir çerçeve oluşturmak ve dil öğretim programlarının belli bir standart doğrultusunda hazırlanmasına kılavuzluk etmek amacıyla hazırlanan Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni kültürler arası iletişim, kültür çeşitliliği ve kültür kategorilerinin dil öğretim programlarında gözetilmesi konusunda sıklıkla başvurulmuş bir belge olmuştur.

Bir dilin sağlıklı bir şekilde öğretilmesi veya öğrenilebilmesi için hedef dile ait kültürün iyi öğrenilmesi gerekir. Hedef dile ait kültürün öğrenilebilmesi için ise kültür kategorilerinin/öğelerinin derslere ve kaynaklara en uygun şekilde yerleştirilmesi gerekir.

2.3. Dil-Kültür İlişkisi

Kültür için yapılan birçok tanımın neticesinde, kültürün milletlerin kimliğini yansıttığı gerçeğine ulaşılmıştır. Milletlerin kimliği olarak görülen kültürün aktarılma aracı olarak ise dil konusu gündeme gelmiştir.²⁹ Dil kültürün taşıyıcısı, kültür de dile kaynaklık eden önemli bir rezerv alanıdır.³⁰ Zaman ve mekânda akarak dil kültürü besler, değiştirir, geliştirir ve aktarır; kültür de dili besler, değiştirir, geliştirir ve aktarır. Zaman ve mekân yolculuğu birlikte devam eden dilde kültürün, kültürde dilin motif ve yansımaları açıkça görülür.

Mütefekkir Cemil Meriç “sosyal hayat, kültür ve medeniyet kavramlarını karşılayan sözcüğün, İbn Haldun için “umran” olduğunu” ifade eder.³¹ Sosyal hayatı gerçekleştiren en önemli unsur dildir. Dil ile iletişim ve sosyalleşme sağlanır, sosyal hayat yaşanır hale gelir, kültür ve medeniyet bireyler ve toplumlar arasında aktarılır ve gelişir.

Mehmet Kaplan dil-kültür-tarih ilişkisi bağlamında: “*Her millet dilini ve kültürünü yüzyıllar boyunca yoğurur. Bu esnada o, akan bir nehir gibi, içinden geçtiği her topraktan bazı unsurları alır. Her medenî milletin konuşma ve yazı dili, karşılaştığı medeniyetlerden alınma kelime ve deyimlerle doludur. Bu bakımdan her milletin dili, o milletin çağlar boyunca yaşadığı tarihin âdeti özetidir.*” der.³²

Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri ve hatta tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerine hiçbir bilgimiz

²⁹ Yasemin Çetinkaya, *Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Öğelerin Etkisi Ve Bu Öğelerin Yabancı Dil Kitaplarında Uygulanış Biçimi* (Ankara: Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2008), 31.

³⁰ Ali Göçer, “Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine”, (ts.), 55.

³¹ Cemil Meriç, *Umrandan Uygarlığa* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2002), 86.

³² Mehmet Kaplan, *Kültür ve Dil* (Dergah Yayınları, 2016), 187-188.

olamasa, yalnızca dilbilim incelemeleriyle, bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek bütün bu konularda çok değerli bilgiler ve güvenilir ipuçları edinebiliriz.³³ Dil ile insan, bütün insanlar için ortak olan bir bilgi alanı oluşturur ve o alanı nesilden nesile yine dil yoluyla aktarır. Dil yoluyla oluşturulan bu alan bilim, felsefe, din, sanat, kısacası kültür alanıdır ve dil, bu alanın bir varlığı olduğu gibi aktarıcısıdır.³⁴ Bu bağlamda dilin, bir toplumun tarihini ve kültürünü hafızaya alan, yansıtan ve aktaran çok önemli bir taşıyıcı olduğu; kültürün de dili meydana getirip şekillendirdiği söylenebilir.

“Dilin olmadığı bir ortamda kavramdan bahsedilemez. Kültürsüz bir dil, dilsiz de kültür düşünülemez. Kültür, doğuşunu sadece dilin sesletim (artikülasyon) işlevine borçlu değildir. Daha derinlerden gelen bir tınıyla kültür kavramının bir gün ulaşacağı noktayı da dil haber vermektedir. Dil sadece insan ihtiyaçlarını giderme amacıyla kullanılan bir araçtan ziyade şeylerin zamansal ve mekânsal ortamda nasıl algılanacağını da belirler.”³⁵

Dil ve kültürün birbirine bağlı ve ayrılmaz olduğu düşüncesiyle Diller İçin Ortak Başvuru Metninin “Çoğul Dilli ve Çoğul Kültürlü Yetkinlik” başlığı altında “diller ve kültürler ayrı ayrı zihinsel bölmelerde saklanmazlar” denilerek dil ve kültür arasındaki sıkı ilişkiye dikkat çekilmiştir.³⁶ Dil ve kültürün bu kadar içe içe ve birbirine bağlı olması, dil öğretiminde kültür aktarımının nasıl ve ne ölçüde gerçekleştirilmesi gerektiği sorusunu bir çalışma alanı haline getirmiştir.

2.3.1. Yabancı dil öğretimiyle kültür aktarımı

Dil öğretimi gerçekleştirilirken hedef dilin daha anlaşılır ve kolay öğrenilir hale getirilmesine aynı zamanda hedef dile ait kültürün de öğretilmesine çalışılmaktadır. Dil öğretimi konusu sözlük, gramer ve dil öğretimindeki dört temel dil becerisiyle sınırlandırılmamalıdır. Dil öğretiminde önemli bir kültür iletişimi ve aktarımı da söz konusudur.

Kültür bir milletin geleneklerinin, yaşam durumlarının kısaca tarihinin dil mektubu ile günümüze kadar gelmiş belgesidir. Kökü mazide olan ati olabilmenin en

³³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim* (Ankara, 2020: Türk Dil Kurumu, 2020), 1, 2, 3. Ciltler/65.

³⁴ Ruhattin Yazzoğlu, “Dil-Kültür İlişkisi”, *Muhafazakar Düşünce Dergisi* 2/5 (15 Haziran 2005), 127.

³⁵ Ferhat Bayık, *Kültür kavramının tarihsel ve felsefi yönlerden incelenmesi* (Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014), 49.

³⁶ Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, “Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: (D-AOBM) Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme Tamamlayıcı Cilt’in Türkçe Çevirisi Yayınımlandı” (Erişim 28 Aralık 2022).

önemli ve en kestirme yolu dil köprüsünü sağlam tutmak, korumak ve daima işler kılmasıdır.³⁷ Bu nedenle dil öğretimi alanında önemli bir konu olarak dil öğretimiyle kültür aktarımı konusu karşımıza çıkmaktadır.

Dili öğrenen kişinin ana dili kaynak dil, mensup olduğu, içinde yetiştiği ve anadilini öğrendiği kültür kaynak kültürdür. Öğrenmek istediği dil hedef dil, öğrenilmek istenen o dilin ait olduğu kültür ise hedef kültürdür. Bir dilin iyi derecede öğrenilebilmesi için hedef kültürün de iyi öğrenilmesi ve tanınması gerekir. Toplumlar arasındaki kültürel öğeler benzerlik gösterebileceği gibi tamamen farklı yapıda da olabilir. Bu benzerlik ve farklılıklar günlük yaşam, merasimler, âdetler, sanat, müzik ve din gibi kültürel öğelerde görülmekle birlikte dil de açıkça kendini göstermektedir. Bir toplumun kültürü, o toplumun dilindeki vurgu, tonlama, ses ve mimiklerde dahi hissedilebilmektedir. Kültürel motifler bir dilin en derinindeki dil özellik ve anlamlarına dahi etki edebiliyorsa dil, kültüründen ayrı düşünülemez ve ayrı öğrenilemez. Dil öğretimiyle birlikte kültür aktarımı da gerçekleşir.

Bir dilin nasıl öğretilceği, müfredatının nasıl hazırlanacağı, müfredatta nelerin yer alması gerektiği, hazırlanan müfredatta hangi kültürel öğelerin ne şekil ve ölçüde yer alacağı, dil öğretiminde hangi ders araçlarının kullanılacağı daima güncel bir araştırma ve çalışma konusu olmuştur. Ülkemizde okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim (lise) dönemleri için Türkçe ve yabancı dil öğretimi alanı dahil olmak üzere diğer derslerin de plan ve programlarının hazırlanması ve geliştirilmesi çalışmaları Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Üniversitelerde ders plan ve programlarının hazırlanması ya da değiştirilmesi çalışmaları ise genellikle ilgili üniversitelerin senato kararları ve Yüksek Öğretim Kurumunun onayı ile bu kararlara dayanan yönergelerle gerçekleştirilmektedir.

Diğer derslerde olduğu gibi dil öğretimi alanında da en çok kullanılan ders araçlarının başında ders kitapları gelmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayımlanan Ekim-2006 tarihli ve 2589 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yer alan 15.09.2006 tarih, 364 sayı ve "Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ile Eğitim Araçlarının İncelenmesi ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönerge" konulu bölümde ders kitaplarının kültürel değerleri de kapsamı gerektiği belirtilmekte ve ders kitaplarının nitelikleri şu şekilde sıralanmaktadır:³⁸

³⁷ Ali Göçer, "Dil-kültür ilişkisi ve etkileşimi üzerine", (ts.), 51-52.

³⁸ "MEB Tebliğler Dergisi 69/2589" (Erişim 06 Mart 2023), 1126.

- a) Öğrencileri; millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyen; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösteren ve bu değerlerle ilgili ders konularını sevdiren okuma metinlerini içerir.
  - b) Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri ile kitabın hitap ettiği eğitim kurumunun amaçlarına uygun olur.
  - c) Atatürk İlke ve İnkılapları ile ilgili konulara, öğretim programlarına ve Kurulca alınan kararlara uygun olur.
  - d) Demokrasi ve insan hakları ile kültürel ve evrensel değerleri kapsar.
  - e) Bilginin nasıl üretileceğine ilişkin vurgu yapar.
  - f) Bilişim teknolojisinin etkin ve verimli kullanımını teşvik eder.
  - g) Öğretim programının kazandırmayı amaçladığı değer, tutum ve yeterlikleri kapsar. Türk toplumunun sosyal, ahlaki, kültürel ve tarihî değerlerini geliştirerek yaşatır.
- a) Ön yargı ve normatif önermelerden uzak olarak konuyla ilgili farklı bakış açıları içerir.
  - b) Kişi, kurum ve kuruluşları yıpratıcı unsurları taşımaz.
  - c) Her türlü etkinlikte öğretmenin rehberliğinde öğrenciyi merkeze alır.
  - d) Konuların hazırlanması ve düzenlenmesinde öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulur.

Dil öğretimiyle kültür aktarımının sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi ve bu kültür aktarımının dil öğretimini desteklemesi için her seviyede dil öğretim programına ana ve hedef kültür öğelerinin o seviyeye uygun ve yeterli ölçüde seçilerek yerleştirilmesi gerekir. Avrupa Konseyinin gündeme aldığı kültürel öğelerin yanı sıra yaş, seviye, çeşitli kültürel özellikler, öğretim plan-programının özellikleri, kullanılacak ders araçları ile öğretim yöntem ve teknikleri dikkate alınarak güncellenen kültür öğeleri kategorilerinin işlenmesi dil öğretimi ve kültür aktarımı açısından önemlidir.

“Yabancı dil öğretiminde kültürel öğelerin aktarılmasının büyük önemi vardır. Bunun da çeşitli nedenleri vardır. Tomalin ve Stempleski'ye (1993: 89) göre kültür öğelerinin aktarılmasının 7 amacı vardır:

- Öğrencilerin her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
- İnsanların konuşmalarında ve davranışlarında etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak.

- Öğrencilerin, bazı kelime ve cümleciklerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı şekilde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemeleri objektif gözle değerlendirmelerine yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak.
- Öğrencilerde hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara empati duymalarını sağlamak.”³⁹

Dil, kültürün önemli bir ögesi olarak kültürü bireyler ve toplumlar arasında taşıırken aynı zamanda kültürü şekillendiren ve toplumlarda görünür kılan bir olgudur. Dilin kültürü aktarma gücü, o dilin hem öğreten hem de öğrenen tarafından ne seviyede bilindiği ve öğrenildiği ile orantılıdır. Dili öğreten öğrettiği dilin kültürünü ne kadar iyi bilirse dili de o kadar iyi öğretebilir. Dili öğrenen de öğrendiği dilin kültürünü ne kadar iyi öğrenirse dili o kadar iyi öğrenebilir. Bu konudaki en güzel örneklerden biri Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olarak ülkemizde görev yapan öğretmenler arasından yurt dışındaki Türk Vatandaşlarımıza ve soydaşlarımıza başta Türkçe alanında olmak üzere eğitim vermek üzere sınavlarla seçilen öğretmenlerin yurt dışına belli bir süre ile görevli olarak gitmesi ve farklı ülkelerdeki vatandaşlarımıza ve soydaşlarımıza eğitim vermesi ve öz kültürümüzü aktarmasıdır. Alanına ve kültürümüze iyi derecede hakim öğretmenler arasından seçilerek görevlendirilen öğretmenlerimiz yurt dışında birer kültür elçisi olarak görev yapmakta ve oralarındaki vatandaşlarımız ile öz kültürleri arasında bir köprü olmaktadır.

Bu bağlamda bir dili iyi derecede bilmek, o dili iyi öğretebilmek için yeterli değildir. Bir dili en iyi şekilde öğretebilmek için alan bilgisi, öğretim plan programına ve kullanılacak ders araçlarına hâkimiyet faktörlerinin yanında anadilin kültürü ile birlikte hedef dilin kültürünün de iyi bilinmesi son derece önemlidir denilebilir.

2.3.2. Yabancı dil olarak Arapça ders kitaplarında kültürün önemi

“Fetihlerle birlikte İslâm Devletinin sınırları genişlemiş, bunun sonucunda da Arap olmayan çeşitli milletler İslâm’ı din olarak seçmişlerdir. Böylece Arap olmayanlarla Araplar iç içe yaşamaya başlamışlardır. Bu durum, o zamana kadar yabancı etkilerden

³⁹ Şahin (ed.), *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*, 4.

uzak kalarak safiyetini koruyan Arap dilini bozulma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmış, dolaylı olarak da beraberinde Kur'an-ı Kerim'in yanlış okunması riskini taşımıştır. Ancak sorunun üzerinden fazla bir zaman geçmeden bazı gayretli şahsiyetler, Arapçanın sistemini ortaya koyup, gramer kurallarını oluşturarak Arap dilini korumaya almışlardır. İlk dilcilerin, yazının yaygın olmadığı bir dönemde ve ortamda, büyük fedakârlıklar göstererek ve büyük zorluklara katlanarak dağınık dil malzemesini bir araya getirip, kısa zamanda kuralları oluşturmaları hayranlık uyandıracak bir başarı hikâyesidir.”⁴⁰

Arapçanın bir dil öğretim sistemiyle öğretilmesi gayretlerinin ilk başladığı dönemlerden günümüze gelinceye kadar gramer ve kültür aktarımı konuları Arapça öğretiminin önemli meseleleri olarak önemini korumuştur. Zira Arapça bir kavim dili olmaktan öte aynı zamanda bütün insanlığa davette bulunan İslam Dininin ve bu dinin mukaddes kitabı Kur'an-ı Kerimin de dilidir. Arapça, alfabesi ve yazısı bile tek başına bir sanat ve kültür disiplini olan kendine özgü, son derece zengin edebî bir dildir. Bu dilin öğretim sistemi içerisinde Kur'an-ı Kerim'in ve İslâm Dininin doğru öğrenilmesi ve anlaşılması gayret ve hassasiyetleri de yer almaktadır. Dolayısıyla İslam Kültürü ile yoğrulmuş bu dilin en iyi ve en doğru şekilde öğretilmesi ve öğrenilmesi İslamiyet'in ve Kur'an-ı Kerim'in doğru öğretilmesi-öğrenilmesi ve yaşanmasına da hizmet edecektir.

“Arapça ders kitaplarında aktarılan üç kültür türü vardır. Bu kültür türleri İslam Kültürü, yerel kültür ve Arap Kültürüdür. Arap kültürü; Arap uygarlığına ait olan çağdaş halk grubunun sanatsal ve bilimsel alandaki kültürüdür. İslam kültürü; inançlar, kavramlar, ilkeler, davranış değerleri ve kalıpları kapsar. Arapça ders kitaplarında ağırlıklı olarak İslam Kültürü yer almaktadır. Küresel ya da yerel kültür; küresel düzeyde gerçekler ve olaylar anlamına gelir ve modern kültür ve iletişim alanlarındaki en son gelişmeler küresel kültür konusudur.”⁴¹

İslâm Dinini seçen dünyanın her yerindeki milletler, Kur'an-ı Kerim'i ve dinî kaynakları okuyup anlayabilmek, dinî görev ve sorumluluklarını öğrenip dini yaşayabilmek amacıyla Arapça öğrenmeye ve öğretmeye önem vermişlerdir. Arapça öğretimi bu milletler için dinî eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak devam etmektedir. Dinî eğitimle birlikte Arapça öğretimi, İslâm Kültürünün önemli ölçüde bu milletlere aktarılmasını sağlamıştır.

⁴⁰ Şahin Şimşek, *Arap Gramerinin Kolaylaştırılması Bağlamında Yenilikçilik Hareketleri Ve Arapça Öğretimine Etkileri* (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Doktora Tezi, 2018), Önsöz.

⁴¹ Tawfik Abdo Taher Anaam Al-Sharabi, “Kültür aktarımı bağlamında yabancı dil olarak Arapça öğretimi ders kitapları örneği”, *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 10 (Ekim 2021), 357.

Günümüzde Müslüman olan ülkelerde Arapça ders kitaplarında yer alan kültürel öğelerin, dili öğrenenler için aynı olması veya benzerlik göstermesi Arapçanın dil olarak öğrenilmesini bu ülkelerde daha kolay ve başarılı kılmaktadır. Bununla birlikte Müslüman olmayan ülkelerde ticarî ve sosyo-politik iletişim gibi amaçlarla sürdürülen Arapça öğretiminde yabancıların Müslümanları ve İslâm kültürünü daha iyi tanıyabilmesi için Arapça ders kitaplarında kullanılacak kültür öğelerinin amaç, seviye, konu, öğretim plan ve programları doğrultusunda uygun şekilde seçilmesi önem arz etmektedir.

Ülkemizde çeşitli eğitim kurumları ve medreselerde okutulan Arapça ders kitapları İslam Kültürünü yansıtan, dil öğretimi ile birlikte dinî eğitim ve kültürü aktaran kitap türlerine iyi bir örnek olarak gösterilebilir.

Yabancı dil olarak Arapça öğretiminde en çok kullanılan ders araçlarının başında gelen ders kitapları hazırlanırken kültür aktarımı konusunun titizlikle göz önünde bulundurulması gerekir. İşlenen konu içeriği, öğrenenin yaşı ve öğretilecek dil seviyesi, öğretim yöntem ve teknikleri, kullanılacak yardımcı ders araçları, uygulanacak ölçme ve değerlendirme teknikleri gibi birçok husus dikkate alınarak seçilen yazılı ve görsel kültür öğelerinin ders kitaplarına uygun bir şekilde yerleştirilmesi dört temel dil becerisi ve Arap kültürünün birlikte öğrenilmesi açısından önem arz etmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışma tarama modelinde nitel bir araştırma şeklinde desenlenmiştir. Veriler nitel araştırmalarda veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada doküman olarak dört cilt ders ve dört cilt çalışma kitabından oluşan Ebced Arapça Öğretim Seti (Ebced Silsiletun li-Ta'lîmi'l-Lugati'l-'Arabiyyeti li'n-Nâtıkîne bi-Gayrihâ) isimli Arapça öğretim seti kullanılmıştır.

İncelenen serideki bilgilerin düzenli ve sistematik bir şekilde toplanması ve kültürel öğelerin tespit edilebilmesi için durum çalışması seçilmiştir. Durum çalışması; bir olayın ya da durumun ayrıntıya inerek boylamsal olarak incelendiği, düzenli biçimde verilerin toplandığı ve toplanan bu verilere ortamın gerçekliğinde bakıldığı bir yöntemdir.⁴²

Tez çalışmamızın evreni kültür aktarımı bağlamında yabancı dil olarak Arapça öğretimi alanında yazılmış tüm öğretim setleri olarak ifade edilebilir. Örneklem olarak ise dört cilt ders ve dört cilt çalışma kitabından oluşan Ebced Silsiletun li-Ta'lîmi'l-Lugati'l-'Arabiyyeti li'n-Nâtıkîne bi-Gayrihâ isimli Arapça öğretim seti kültür aktarımı açısından incelenmek üzere seçilmiştir.

Çalışmada, Okur ve Keskin⁴³ tarafından oluşturulan “Metinlere Yansıyan Kültürel Öge ve Alt Ögeler” tablosu esas alınmıştır. Bu ölçek incelenerek tez çalışmamıza uygun olarak yeniden düzenlenmiştir.

İçerik analizi bağlamında öncelikle kültürel unsurların hangi boyutlarda tespit edileceği araştırılmıştır. Alanyazın taraması sonucundan hareketle seçilen kültürel boyutlara göre öğretim setindeki kültürel unsurlar incelenmiştir.

---

⁴² Münevver Subaşı - Kübra Okumuş, “Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21/2 (Haziran 2017), 419-426.

⁴³ Alparslan Okur - Funda Keskin, “Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği”, *International Journal of Social Science* 6/2 (2013), 1628-1627.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma konumuz olan Arapça öğretim setlerinde kültür aktarımı bağlamında Ebced Arapça Öğretim Setine dair bulgulara geçmeden önce söz konusu öğretim setini tanıtmak uygun olacaktır.

Ebced Arapça Öğretim Seti, Malatya İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Akademisyenleri tarafından Türkiye'deki üniversitelerde Arapça öğretimi alanında özellikle ilahiyat/İslâmî ilimler fakültelerinin akademisyen ve öğrencileri için kaynak oluşturmak amacıyla hazırlanmış olan bir Arapça öğretim setidir.

Öğretim seti hazırlanırken Amerikan Konseyi Dil Yeterlilik ve Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı gibi uluslararası kriterler ile birlikte ülkemizdeki üniversitelerin de öğretim programları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim setinin hazırlanmasında İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinin ders programları göz önünde bulundurulmuş ve set titiz bir çalışma, öğretim plan ve tasarımıyla hazırlanmıştır. Öğretim seti, temel seviyeden ileri seviyeye doğru bir akış göstermektedir. Her bir ders kitabında 12 ünite ve her üniteye 6 veya 7 ders konusu olmak üzere öğretim setinde toplam 370 ders konusu yer almaktadır. 12 ünite, 8 haftada işlenecek şekilde planlanmıştır. Her bir ders kitabı için hazırlanan çalışma kitaplarında, öğrencilerin ünite konularını ve temel dil becerilerini geliştirmelerine yönelik alıştırmalar, etkinlik ve çalışma konuları yer almaktadır. Dört seviye ders ve dört çalışma kitabı olmak üzere sekiz kitaptan oluşan Ebced Arapça Öğretim Setinde her seviye ders ve çalışma kitabı için temel seviyeden ileri seviyeye doğru farklı bir dil seviyesi, farklı bir tema ve farklı bir tasarım rengi belirlenmiştir:

- Birinci ders kitabı "المُسْتَوَى الاول: أنا و عالمي" (Birinci Seviye: Ben ve Dünyam),
- İkinci ders kitabı "المُسْتَوَى الثاني: العالم من حولي" (İkinci Seviye: Etrafımdaki Dünya),
- Üçüncü Ders Kitabı "المُسْتَوَى الثالث: موضوعات حيوية" (Üçüncü Seviye: Sosyal Hayat Konuları)
- Dördüncü Ders Kitabı "المُسْتَوَى الرابع: إنسانيات" (Dördüncü Seviye: İnsana Dair Konular) teması ile hazırlanmıştır.

Öğretim setinin birinci kitabı harflerin yazılışı ve okunuşu, kelimeler, tanışma diyalogları gibi en temel seviye ile başlamaktadır. Böylece Arapça öğrenmeye yeni

başlayan ve herhangi bir alt yapısı bulunmayan öğrencilere de hitap ederek Arapçayı hiç bilmeyenlerin ileri seviyeye kadar Arapça öğrenmelerine imkân sağlanmaktadır.

Bu öğretim seti, özellikle ilahiyat fakültelerinde okuyan öğrencilerin Arapça öğrenmesine yönelik hazırlanmış olduğundan ünitelerde İslâmî konu ve kavramlara geniş yer verilmiştir. Daha önce de bahsedildiği gibi Ebced Arapça Öğretim Setinde, temel dil becerileri temel seviyeden ileri seviyeye doğru tedrici ve planlı olarak verilmekle birlikte üçüncü ve dördüncü ders kitaplarında okuma parçalarının dinî konulardan seçildiği görülmektedir. Örneğin "المُسْتَوَى الثالث: مَوَاضِعَات حَيَوِيَّة" (Üçüncü Seviye: Sosyal Hayat Konuları) ders kitabında İslâm Ahlâkı, Kur'an-ı Kerim İlmi, tefsir, İslâmî bankacılık, zekât, İslâmî değerler ve gençlik gibi birçok konu yer almaktadır. Dördüncü ders kitabı olan "المُسْتَوَى الرابع: انْشَائِيَّات" (Dördüncü Seviye: Beşerî İlimler) kitabında da Kütüb-i Sitte, Sünnet-i Nebevî, İslâm Fıkhi gibi dinî konulara yer verilirken aynı zamanda da her üniteye dinleme, muhadese, okuma, sarf-nahiv ve yazma becerileri ile ilgili dil öğretim konuları daha ileri seviyede verilmiştir. Öğretim setinin bilimsel planlama ve tasarımını yansıtan bir özelliği olarak her dil becerisi için kitaplarda farklı renk tasarımları kullanılmıştır. Birçok üniteye konu işlenişlerinde dil becerisi konuları içerisinde ayet ve hadis-i şeriflere de yer verilmiştir. Dinî konuların yanında aynı zamanda çeşitli alanlarla ilgili güncel konular da ele alınarak ve öğretim setine ses dosyaları ve artırılmış gerçeklik desteği eklenerek öğretim setinin modern bir eser kimliği kazanması sağlanmıştır.

4.1. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Dinî Değerlere Dair Kültürel Öğeler

Ebced Arapça Öğretim Seti, dinî değerlere dair kültürel öğeler açısından incelendiğinde seti meydana getiren dört ders ve dört çalışma kitabında da dinî değerlere dair yazılı ve görsel kültürel öğelerin yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Başlangıç (birinci kitap), temel (ikinci kitap), orta (üçüncü kitap) ve ileri seviye (dördüncü kitap) olarak da düşünebileceğimiz dört ders kitabındaki dil konuları kolaydan zor seviyeye doğru tedrici bir işleniş metodu izlenmektedir. İşlenen dil konularının zorluk derecesi arttıkça verilen dinî değerlere dair kültürel öğelerin düzeyi de farklılaşmaktadır. Örneğin birinci ders kitabının 20. Sayfasında "القرآن" (Kur'an), "الصلاة" (Namaz), 66. sayfasında "مَسْجِدٌ" (cami) gibi dinî değerlere dair kültürel öğeler kelime öğretimi ve dikte çalışmaları gibi amaçlarla verilip çeşitli görsellerle desteklenirken ikinci cilt ders kitabında dört temel dil becerisinin kazandırılmasına yönelik daha üst düzeyde birçok konu yer almaktadır.

Örneğin ikinci cilt ders kitabının 22. sayfasında dinî değerlere dair kültürel öğeler içeren “Mekke-i Mükerrerme” başlığı ile şu şekilde bir Arapça metin yer almaktadır:⁴⁴

مَكَّةُ الْمُكَرَّمَةِ

تَقَعُ مَكَّةُ الْمُكَرَّمَةُ غَرْبِيَّ الْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ، وَتَعُودُ عِمَارَتُهَا إِلَى عَهْدِ إِبْرَاهِيمَ وَابْنِهِ إِسْمَاعِيلَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ .
كَانَ أَهْلُهَا يَعْيشُونَ فِي الْخِيَامِ قَدِيمًا، ثُمَّ أَرْدَادَ سُكَّانُهَا وَعُمَرَانُهَا حَتَّى الْوَقْتُ الْحَاضِرِ . لِمَكَّةُ الْمُكَرَّمَةِ مَكَانَةٌ مُقَدَّسَةٌ عِنْدَ
الْمُسْلِمِينَ؛ بِهَا وَلِدَ النَّبِيُّ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَ عَلَى أَحَدِ جِبَالِهَا أُنْزِلَتِ الْآيَاتُ الْأُولَى مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ . وَلِمَكَّةُ
أَسْمَاءٌ كَثِيرَةٌ؛ ذَكَرَ الْقُرْآنُ أَرْبَعَةً مِنْهَا، هِيَ: مَكَّةُ، وَبَكَّةُ، وَأُمُّ الْقُرَى، وَالْبَلَدُ الْأَمِينُ. مَكَّةُ مِنْ أَعْتَقِ الْمُدُنِ فِي الْعَالَمِ؛ وَفِيهَا
أَقْدَمُ بَيْتٍ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي لَبَّيْكَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ . آل عمران: ٩٦ . مِنْ أَهَمِّ مَعَالِمِ
مَكَّةُ الْمُكَرَّمَةِ : الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ، وَفِيهِ الْكَعْبَةُ الْمُشْرَفَةُ قِبْلَةً لِّلْمُسْلِمِينَ، وَمَقَامُ إِبْرَاهِيمَ، وَالْحَجَرُ الْأَسْوَدُ، وَيُزْرَرُ زَمْزَمُ . وَجِبَلُ
عَرَفَاتٍ وَمِنًى وَمُزْدَلِفَةٌ.

Mekke-i Mükerrerme

“Mekke-i Mükerrerme, Suudi Arabistan’ın batısındadır. Onun imarı İbrahim (a.s.) ve oğlu İsmail (a.s.) dönemine dayanmaktadır. Oranın halkı eskiden çadırlarda yaşıyorlardı. Sonra nüfusu ve imarı şimdiki vakte kadar arttı. Müslümanların yanında Mekke-i Mükerrerme kutsal bir yere sahiptir. Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem orada doğdu. Mekke-i Mükerrerme’nin dağlarından birinde Kur’an-ı Kerim’in ilk ayetleri indi. Mekke’nin birçok ismi vardır. Kur’an-ı Kerim onlardan dört tanesini zikretmiştir. Onlar: Mekke, Bekke, Ümmü’l-Kurâ Beledü’l-Emin. Mekke, dünya’daki en eski şehirlerden biridir; evlerin en eskisi oradadır. Allahu teala şöyle buyurmuştur: “Gerçek şu ki, insanlar için yapılmış olan ilk ev, âlemlere bir hidayet ve bir bereket kaynağı olan Mekke’deki evdir.” Mekke-i Mükerrerme’nin en önemli sembollerinden bazıları şunlardır: Mescid-i Haram Müslümanların kiblesi olan Kâbe-i Müşerreffe, Makam-ı İbrahim, Hacerülesved, Zemzem kuyusu, Arafat Dağı ve Mina ile Müzdelifedir.” (2. cilt ders kitabı, “Ülkeler ve Mekânlar”, Kıraat Çalışması, 22. Sayfa).

Yukarıdaki örnekte Mekke-i Mükerrerme konu başlığı ile kıraat/okuma etkinliği yapılırken metin içerisinde çok sayıda dinî kültürel öge verilmiştir. Okuma parçası ile Mekke-i Mükerrerme’nin tarihçesi, coğrafi konumu, burada bulunan bazı önemli mekân ve yerlerden bahsedilmiştir.

Öğretim setinde Arapça dil öğretimi konuları, yukarıdaki okuma metni gibi içeriklerle zenginleştirilmiş 2.cilt ders kitabında da sıklıkla dinî değerlere dair kültürel öğeler verilmiştir. 3.cilt ders kitabı incelendiğinde Arapça öğretimi konularının daha üst düzeyde işlendiği ve konu işlenişlerinde ilahiyat fakültesi öğrencilerine yönelik olarak aşağıda bazı örnekleri verilen dinî konu ve kültürel öğelere yer verildiği görülmektedir:

تفسير القرآن

⁴⁴ Ahmed Nettûf - Atik Aydın vd., *Ebcad Silsiletü’l Ta’limü’l Lügati’l Arabiyyetü li-Natikîn bi-Gayriha* (Malatya, 2018), 1/22.

وقد ظهر علم التفسير مع نزول القرآن الكريم، فالنبي صلى الله عليه وسلم بلغ ما أنزل عليه من القرآن وبيّنه، وفسّر الآيات التي أشكلت على صحابته. وبعد وفاة النبي ازدادت الحاجة إلى التفسير؛ بسبب توسع الأراضي الإسلامية، ودخول أقوام من غير العرب في الإسلام ومن أشهر المفسرين من الصحابة: ابن مسعود وابن عباس وأبي بن كعب، ومن التابعين: سعيد بن جبّار ومجاهد بن جبر والضحّاك. ومن أهم كتب التفسير: (جامع البيان عن تأويل آي القرآن) لمحمد بن جرير الطبري (ت ٥٣٨ هـ)، و(الكشاف عن حقائق التنزيل وغيون الأقاويل في وجوه التأويل) لمحمد بن عمر الزمخشري (ت ٦٧١ هـ)، و(الجامع لأحكام القرآن) لمحمد بن أحمد القرطبي (ت ٦٧١ هـ).

والتفسير نوعان:

١. **التفسير بالرواية:** وهو الذي يعتمد على القرآن، والأحاديث، والآثار المنقولة عن الصحابة والتابعين.
٢. **التفسير بالدراسة:** وهو الذي يعتمد على الاجتهاد المستند إلى علوم اللغة والأصول.

Kur'an Tefsiri

“Tefsir ilmi, Kur'an-ı Kerim'in nazil olmasıyla beraber ortaya çıkmıştır. Nebî (sav), Kur'an'dan kendisine indirileni tebliğ edip açıklamıştır. Sahabeye zor gelen ayetleri tefsir etmiştir. Nebî'nin (s.a.s) vefatından sonra Arap olmayan kavimlerin İslâm'a girmesi ve İslâm topraklarının genişlemesi sebebiyle Tefsir İlmine olan ihtiyaç artmıştır. Sahabe'den en meşhur müfessirler: İbn-Mes'ûd, İbn-Abbas, Ubey bin Kâ'b'dır. Tabiînden olan müfessirler: Said bin Cubeyr, Mücahid bin Cebr ve Dahhâk'tır. En önemli tefsir kitaplarından bazıları şunlardır: Muhammed İbn Cerir et-Taberi (ö 310 Hicri)'nin *Câmiu'l Beyyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'an* kitabı, Mahmud b. Ömer ez-Zemahşeri (ö 538 Hicri) 'nin *el-Keşşâf 'an Hakaiki Tenzil ve 'Uyûni'l-Ekavîl fî Vücûh, 't-Te'vîl ve Muhemmed bin Ahmed el-Kurtubî (ö 671 Hicri)'nin el Cami' li Ahkami'l Kur'an* adlı kitabıdır.

Tefsir Çeşitleri

1. **Rivâyet Tefsiri:** Kur'an'a, Hadislere, sahabe ve tabiînden aktarılan rivayetlere dayanan tefsirdir.
2. **Dirayet Tefsiri:** İctihad, dil ilmi ve kaidelerine dayanan tefsir usulüdür.”

Ebced Arapça Öğretim Seti Arapçayı öğretirken ilahiyat fakültesi öğrencilerine yönelik bazı alan bilgisi konularından yararlanmaktadır. 3.cilt ders kitabının 112. sayfasında “muhadese becerilerinin” geliştirilmesi ile ilgili bölümde “İ'cazü'l Kur'an” konusu ele alınmıştır. 114. sayfada ise yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi “Tefsirü'l Kur'an” başlıklı bir okuma metni verilmiş ve böylece bu alandaki dil becerilerinin geliştirilmesi sağlanırken tefsir ilmi ile ilgili öğrencilerin aşinalık kazanması kolaylaştırılmıştır.

Öğretim setinin 4.cilt ders kitabı dinî değerlere dair kültürel öğeler bağlamında incelendiğinde 1, 2 ve 3. cilt ders kitapları ve bu kitapların çalışma kitaplarında olduğu gibi yoğun şekilde dinî değerlere dair kültürel öğelerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Kitapta dil konularının ileri seviyede işlendiği ve dinî değerlere dair kültürel öğelerin ileri seviyede verildiği istima', muhadese, kıraat, ta'bir, sarf ve nahiv ders içeriklerinde kullanıldığı görülmektedir.

فقه المعاملات

الإسلام دينٌ كاملٌ وشاملٌ؛ لذلك نجدُ فيه أحكامًا عامَّةً، إمَّا تُنظِّمُ علاقةَ المُسلم مع الله، وتُسمَّى (فقه العبادات)، وإمَّا تُنظِّمُ علاقةَ المُسلم مع الآخرين، وتُسمَّى (فقه المعاملات).

Muâmelât Fıkhi

“İslâm Dini eksiksiz ve kapsamlıdır; bu nedenle onda genel hükümler bulunur. Müslümanın Allah ile olan ilişkisini düzenleyen kısım “İbadet Fıkhi” ve Müslümanın diğer insanlarla olan ilişkisini düzenleyen hükümler ise “Muâmelât Fıkhi” olarak isimlendirilir.”⁴⁵

Yukarıda verilen örnekte 4.cilt ders kitabının 54. sayfasında “ta’bir/yazılı anlatım” ile ilgili dil becerilerinin kazandırılmasına yönelik işlenen ders konusu içerisinde “Muâmelât Fıkhi” alan bilgisi de verilmiştir. Burada dinî değerlere dair kültürel öğelere yer verildiği görülmektedir.

Kitabın büyük bir kısmında dinî konulara yer verildiği anlaşılmaktadır. Örneğin “İslâm Akidesi” başlıklı 1. ünite “Resul ve Semavî Kitaplar”, “İman Esasları”, “Hesap Günü”, “Cennet ve Cehennem Vasıfları”, “İman Konusu” yer almaktadır. “İslâm Fıkhi” başlıklı 3. üniteye bakıldığında “Fıkhi Mezhepler”, “Fıkhi İlmi”, “Namazda İmam”, “İslâm Fıkhi”, “Muâmelât Fıkhi” konularının işlendiği görülmektedir. “Hadis İlmi” başlıklı 11. ünite incelendiğinde ünite “Hadis İlminin Terimleri”, “Nebevî Hadislerin Tedvini”, “Nebevî Sünnet”, “Kütüb-i Sitte” ve “İmam-ı Buharî” konularının işlendiği görülmektedir. Böylece kitapki dinî değerlere dair kültürel öğelerin miktarı artmaktadır.

Her bir cilt ders kitabından verilen örneklerde görüldüğü gibi Ebced Arapça Öğretim Seti kolaydan zora ve yoğunlaşan bir konu işleniş izlerken aynı zamanda birçok dil konusunun işlenişinde dinî değerlere ait kültürel öğelere yer verildiği görülmektedir. Öğretim seti, ilahiyat fakülteleri/İslâmî ilimler fakültelerinde ders kitabı olarak okutulmak üzere hazırlanmış olduğundan işlenen dil konuları ile birlikte ele alınan dinî konuların da seviyesi temel, orta ve ileri seviye şeklinde yoğunlaşmaktadır.

Ebced Arapça Öğretim Seti dinî değerlere dair görsel kültürel öğeler bağlamında incelendiğinde söz konusu setin tamamında yoğun olarak dinî değerlere dair görsel kültürel öğelerin kullanıldığı görülmektedir. Başlangıç, temel, orta ve ileri seviye dört ders kitabı ve bu ders kitaplarındaki konuları pekiştirmeye yönelik dört öğrenci çalışma kitabında hem kitap tasarımları hemde kitaplarda yer alan kavram ve konu anlatımlarını somutlaştırma ve pekiştirmeye yönelik kullanılan görsellerin büyük oranda dinî değerlere dair olduğu anlaşılmaktadır.

⁴⁵ Ahmed Nettûf - Muhammed Nur Yusuf vd., *Ebced Silsiletü'l Ta'limü'l Lügati'l Arabiyyetü li-Natikîn bi-Gayriha* (Malatya, 2021), 4/54.

Öğretim setinde en çok dinî kültürel öğelerin aktarıldığı görülmüştür. Bu öğelerin bazılarının aktarılış şekli aşağıda verilmiştir:

A. Kur'an (Kur'an-ı Kerim)

Öğretim setinde bazen metinlerde, bazen de sarf ve nahiv kaidelerini pekiştirmek için birçok yerde ayet-i kerimelerden yararlanıldığı görülmektedir. Ayrıca verilen ayet-i kerimeler üzerinden öğrencilerin çeşitli nahiv ve sarf kaidelerini uygulamaları/bulmaları için alıştırmalar verilmektedir.

Öğretim setinin muhtelif yerlerinde “Kur'an” kelimesi dinî öge olarak aktarılmış olup aktarma şekline dair bazı örnekler şu şekilde sıralanabilir:

وَالِدِي يَعْمَلُ فِي حَدِيقَةِ الْمَنْزِلِ، وَوَالِدَتِي تَقْرَأُ الْقُرْآنَ

“Babam evin bahçesinde çalışıyor, annem ise **Kur'an** okuyor.” (1. Cilt ders kitabı, “Aile ve Akrabalar Ünitesi”, Ta’bir Çalışması, 96. Sayfa).

وَيُدرَسُ فِيهَا الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ وَغُلُومُ الْفَقْهِ،

“İçinde (Mescid-i Aksa’da) **Kur'an-ı Kerim** ve fıkıh ilmi öğretiliyor.” (2. Cilt ders kitabı, “Ülkeler ve Mekânlar Ünitesi”, Muhadese çalışması, “Ülkeler ve Mekânlar Ünitesi”, 16. Sayfa).

إِنِّي يَا صَاحِبِي عِنْدَمَا أَتَدَبَّرُ الْقُرْآنَ تُدْهِشُنِي بِلَاغَتُهُ وَفَصَاحَتُهُ، فَأَلْفَاظُهُ سَهْلَةٌ عَلَى اللِّسَانِ، خَفِيفَةٌ عَلَى السَّمْعِ.

“Arkadaşım, **Kur'an'ı** düşündüğümde onun belagatine ve fesahatine hayran oluyorum. Sözleri dile kolay, kulağa hafiftir.” (3. Cilt ders kitabı, “Kur'an-ı Kerim ve İlimleri” Ünitesi, Muhadese çalışması, İ'caz'ı Kur'an konusu, 112. Sayfa).

إِنَّ الْقُرْآنَ الْكَرِيمَ ذَكَرَ الْقَوَاعِدَ الْعَامَّةَ لِلتَّشْرِيعِ الْإِسْلَامِيِّ،

“Muhakak ki **Kur'an-ı Kerim**, İslâm hukukunun genel hükümlerinden bahsetmiştir.” (4. Cilt ders kitabı, “Hadis İlimleri Ünitesi”, Kıraat/Okuma çalışması, “Nebevî Sünnet ve Yeri” konusu, 174. Sayfa).

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi Kur'an-ı Kerim ile ilgili öğeler, öğretim setinin muhtelif yerlerinde farklı dil konuları içerisinde verilmiştir. Öğretim setindeki Kur'an-ı Kerim'e dair durum, bilgi, duygu ve düşünceler onu önemli bir kültürel öge olarak ön plana çıkarmaktadır. Öğretim setinde Kur'an'dan ayetler verilmesi, onun hakkında bilgiler verilmesi ve çeşitli diyaloglarda ondan bahsedilmesi öğretim setinin dinî kültürel öğeler yönünden zengin içeriklere sahip olduğunu göstermektedir.

B. Kur'an-ı Kerim'den Aktarılan Ayetler

Öğretim setinde dil öğretim konuları içerisinde dinî kültürel öge olarak muhtelif sûrelerden toplam 845 ayet-i kerime verilmiştir. Temel dil becerilerinin geliştirilmesi bağlamında verilen okuma, yazma, dinleme, konuşma gibi ders işleniş konuları içerisinde verilen ayet-i kerimeler, dini değerlere dair kültürel öğelerin aktarılış şekli açısından çok önemli birer örnek olarak gösterilebilir.

"إِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ"

"Bizi dosdoğru yola ilet." Fâtiha Suresi,6.Ayet, (1. Cilt ders kitabı, "İş ve Meslekler Ünitesi", Kavaid (Nahiv) Çalışması 182. Sayfa).

"اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ"

"Yaratan Rabbinin adıyla oku!" Alak Suresi,1. Ayet, (2. Cilt ders kitabı, " Meşhur Şahsiyetler Ünitesi", Kavaid (Nahiv) Çalışması, 97. Sayfa).

"وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا"

"Akarabaya, yoksula ve yolcuya hakkını ver. Gereksiz yere saçıp savurma!" İsrâ Suresi,26. Ayet, (3. Cilt ders kitabı, "İslam Ahlakı ver Değerleri Ünitesi", Kıraat Çalışması, 144. Sayfa).

"فَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا كُفْرَانَ لِسَعْيِهِ وَإِنَّا لَهُ كَاتِبُونَ"

"Bu durumda her kim mümin olarak dünya ve âhiret için yararlı işler yaparsa çabası asla inkâr edilmez, biz onu yazmaktayız." Enbiyâ Suresi, 94. Ayet, (4. Cilt ders kitabı, " İcatlar ve Keşifler Ünitesi ", Kavaid (nahiv) Çalışması, 189. Sayfa).

Genellikle ünitelerde işlenen sarf ve nahiv koularını pekiştirmek için hazırlanan boşluk doldurma, alıştırma, çözümlü örnekler gibi etkinliklerde ayet-i kerimelerden yararlanılmıştır. Bu durum, öğretim setinin ilahiyat fakültesi öğrencilerine yönelik olma özelliğini belirginleştirmektedir.

C. Namaz

Öğretim setinde namaz kavramı önemli bir dinî kültürel öge olarak farklı ünite ve konuların içerisinde kullanılmıştır.

أَيُّنْ يُصَلِّي أَحْمَدُ صَلَاةَ الْفَجْرِ؟

“Ahmed **sabah namazını** nerede kılıyor?” (1. Cilt ders kitabı, “Eğitim Ünitesi”, Dinleme Çalışması, 102. Sayfa).

فَهِيَ:لُغَةُ الْقُرْآنِ وَالسُّنَّةِ وَالصَّلَاةِ.

“O (Arapça) Kur'an, sünnet ve **namazın** dilidir.” (2. Cilt ders kitabı, “Arap Dili Ünitesi”, Tabir Çalışması, 118. Sayfa).

صَلَّيْتُ فِي مَسَاجِدِ الْمَدِينَةِ.

“Şehrin camilerinde **namaz** kıldım.” (3. Cilt ders kitabı, “Kur'an-ı Kerim ve İlmi Ünitesi”, Kavâid (Nahiv) Çalışması, 122. Sayfa).

أَحْكَامُ الصَّلَاةِ فِي الْإِسْلَامِ.

“İslam'da **namazın** hükümleri” (4. Cilt ders kitabı, “İslam Hukuku Ünitesi”, Dinleme Çalışması 44. Sayfa).

D. İslâm, İslâmiyet, Müslüman

Öğretim setinde İslâm/İslâmiyet ve Müslüman kavramları sıkça kullanılmıştır. Bu kavramların bazı aktarılış şekillerine dair örnekler şu şekildedir:

يَدْعُو وَالِدِي الْمُسْلِمِينَ بَعْدَ كُلِّ صَلَاةٍ.

“Babam her namazdan sonra **Müslümanlar** için dua eder.” (1. Cilt ders kitabı, “Aile ve Akrabalar Ünitesi”, Nahiv Çalışması 98. Sayfa).

فَتَحَ الْمُسْلِمُونَ شَمَالَ إِفْرِيقِيَا

“**Müslümanlar** Kuzey Afrika'yı Fethettiler" (2. Cilt ders kitabı, “Ülkeler ve Mekânlar Ünitesi”, Tabir Çalışması 24. Sayfa).

الشَّبَابُ عِمَادُ الْأُمَّةِ، وَقُوَّةُ الْمُجْتَمَعِ، وَسِرُّ النَّهْضَةِ. لِذَا اهْتَمَّ الْإِسْلَامُ بِتَرْبِيَةِ الشَّبَابِ.

“Gençler ümmetin direği, toplumun kuvveti ve kalkınmanın sırrıdır. Bundan dolayı **İslâm**, gençlerin eğitime önem verdi.” (3. Cilt ders kitabı, “Gençlik Ünitesi”, Kıraat Çalışması 34. Sayfa).

وُلِدَ الْفَتَى الْمُسْلِمُ الشَّجَاعُ صَلَاحُ الدِّينِ الْأَيُّوبِيُّ فِي مَدِينَةِ نَكْرِيْتٍ بِالْعِرَاقِ

“Cesur **Müslüman** genç Selahaddin Eyyubi Irak'ın Tikrit Şehrinde dünyaya geldi." (4. Cilt ders kitabı, “Meşhur Liderler Ünitesi”, Kıraat Çalışması 92. Sayfa).

الْعَرَبِيَّةُ وَاللُّغَةُ الْإِسْلَامُ بَيْنَ الْعَلَاقَةِ

“Arap dili ve **İslâm** arasındaki ilişki.” (2. Cilt ders kitabı, 7.Ünite: Arap Dili, Muhadese Çalışması, 110. Sayfa).

“Adalet ve eşitlik, İslâm’ın ve İslâm Medeniyetinin temellerindendir.” (3. Cilt ders kitabı, 9. Ünite: İslâmî Değerler ve Ahlak, Kıraat/Okuma Çalışması, 148. Sayfa).

E. Resûl/Resûlullah (s.a.s.), Hadis/Hadis-i Nebevî, Sünnet

Öğretim setinde en çok aktarılan dinî öğeler arasında Resûl/Resulullah, Hadis ve Sünnet kavramlarının da bulunduğu tespit edilmiştir. Dinî değerlere dair kültürel öğelerin aktarılması bağlamında bu öğelerin aktarılış şeklini gösteren bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

ثُمَّ تَزُورُ الْمَدِينَةَ الْمُنَوَّرَةَ أُسْبُوْعًا لِلصَّلَاةِ فِي الْمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ، وَزِيَارَةِ الرَّسُولِ الْأَكْرَمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

“sonra **Resûl-i Ekrem’i (s.a.s)** ziyaret etmek ve **Mescid-i Nebevî’de** namaz kılmak için bir hafta **Medine-i Münevvere’yi** ziyaret edecekler.” (1. Cilt ders kitabı, 5. Ünite: “Yolculuk/Seyahat”, Kıraat Çalışması, 138. Sayfa).

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ وَجَدَ غُصْنًا شَوْكًا عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَهُ، فَشَكَرَ اللَّهَ لَهُ، فَغَفَرَ لَهُ."

“**Resûlullah (s.a.s)** şöyle buyurmuştur: Bir adam yolda yürürken yol üzerinde bir diken dalı gördü ve onu kenara aldı. Bu sebeple Allah ondan razı olarak karşılığını verdi ve günahlarını affetti.” (2. Cilt ders kitabı, 2. Ünite: Ulaşım Araçları, Ta’bir (anlama) çalışması, 40. Sayfa).

أَقْرَأَ الْحَدِيثَ النَّبَوِيَّ الْآتِيَّ، ثُمَّ أَعْرَبَ مَا تَحْتَهُ خَطًّا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ" رواه النَّسَائِيُّ.

“Aşağıdaki **Hadis-i Nebevî’yi** oku ve altı çizili olanın (kelimenin) i’rabını yap: **Allah Resûlü (s.a.s)** şöyle buyurmuştur: Bir **Müslüman** ağaç diker veya ziraat yapar da ondan kuş, insan veya bir hayvan yerse bu onun için bir sadaka olur.” (3. Cilt ders kitabı, 1. Ünite: Kişisel Gelişim, Nahiv Kaideleri Çalışması, 21. Sayfa).

"الْعُمْرَةُ سَنَّةٌ لَكِنَّ الْحَجَّ فَرَضٌ"

“Umre **sünnettir**. Fakat hac, farzdır.” (3. Cilt ders kitabı, 6. Ünite: İletişim Araçları, Nahiv Kaideleri Çalışması, 97. Sayfa).

F. Hadis-i Şerif Aktarma

Ebced Arapça Öğretim Setinde muhtelif konuların işlenişinde bazı Hadis-i Şerifler de aktarılmıştır. Dinî kültürel öge olarak Hadis-i Şeriflerin aktarılış şekline dair bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

"لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ"

“Hiçbiriniz kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe iman etmiş olmaz.” (3. Cilt ders kitabı, 1. Ünite: Kişisel Gelişim, Nahiv Kaideleri Çalışması, 29. Sayfa).

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: "مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ"

“Allah Resûlü (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: Allah bir kulunun hayrını dilerse, onu dinde fakih (anlayış sahibi) kılar.” (4. Cilt ders kitabı, 3. Ünite: İslâm Fıkhi, Kıraat Çalışması, 52. Sayfa).

Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan dinî değerlere dair kültürel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 1. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan dinî değerlere dair kültürel öğeler

Sıra Numarası	Dinî Değerlere Dair Kültürel Öğeler	f
1	Kur'an-ı Kerim'den aktarılan ayet/ayetler	845
2	İnanç ve dinî ilimler ile ilgili kavramlar	556
3	İslâm/İslâmiyet	438
4	İbadetler /Ukubat ile ilgili kavramlar	381
5	Müslüman/Mü'min	373
6	Sahabe müfessir ve İslam alimlerinin isimleri	352
7	Kur'an	345
8	Fıkıh ilmiyle ilgili kavramlar	294
9	Allah (c.c.)	235
10	Camiler ve kutsal mekânlar	229
11	Resûlullah (s.a.v)	169
12	Peygamber isimleri	139
13	Hadis ilmiyle ilgili kavramlar	57
14	Sure isimleri	52
15	Aktarılan hadis-i şerif	49
16	Dini eser isimleri	37

Öğretim setinde birçok konu işlenişinin yanında alıştırma ve pekiştirme etkinliklerinde de sıklıkla görsellerden yararlanıldığı, bu görsellerin önemli bir bölümünün dinî kültürel öğelere dair olduğu görülmektedir. Dinî kültür öğelerine dair görselleri, öğretim setinin karakterini belirlemede önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bu tür görsel öğeler, öğretim setinin ilahiyat/islamî ilimler fakültelerine yönelik olma özelliğini desteklemektedir.

Ebcad Arapça Öğretim Setinde yer alan dinî değerlere dair kültürel görsel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 2. Ebcad Arapça öğretim setinde dinî değerlere dair görsel kültürel öğeler

Sıra Numarası	Dinî Değerlere Dair Kültürel Görsel Öğeler	f
1	Müslüman kadın görseli	22
2	Kur'an-ı Kerim / ayet / ayetler görseli	22
3	İbadet / dua görseli	17
4	Cami görseli	15
5	Dinî kitap/kitaplar görseli	14
6	Müslüman bir aile görseli	12
7	Mescid-i Haram görseli	4
8	Arapça yazılan “ramazan” görseli	4
9	Mescid-i Nebevî görseli	3
10	Kâbe görseli	2
11	İslâm Mütefekkiri İbn-i Tufeyl görseli	1
12	Mescid-i Aksa görseli	1
13	Ramazan feneri görseli	1
14	Bir Hadis-i Şerif görseli	1
15	Hat yazısı ile yazılmış Ömer Faruk (Hz. Ömer) lâfzı yazısı	1

4.2. Ebcad Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Yiyecek ve İçeceklere Dair Kültürel Öğeler

Ebcad Arapça Öğretim Setinin 1. ve 2. cilt temel ve orta seviye ders kitapları ve bu kitapların çalışma kitaplarında ağırlıklı olarak Osmanlı ve Türk Kültürü ile Arap Kültürüne dair yiyecek ve içeceklere yer verilmiştir. Ancak daha ileri seviye dil becerileri ve konuları içeren 3. ve 4. cilt ders kitapları ve bu kitapların öğrenci çalışma kitaplarında yiyecek ve içeceklere dair kültürel öğelere yer verilmemiştir. Türk ve Arap Mutfaklarına ait yiyecek içeceklerin kültürel öğe olarak aktarılış şekline dair bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

A. Arap Kültürüne Ait Yiyecek ve İçeceklere Dair Kültürel Öğeler

Öğretim setinde yer alan Arap Mutfağına ait yiyeceklere dair kültürel öğeler Türk Öğrencilerin Arapça öğrenirken Arap Kültürünü de tanıyıp öğrenmeleri açısından özenle seçilen kültürel öğeler arasında yer almıştır. Bu öğelerin aktarılış şekline dair bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

فَقَالَ: لِكُلِّ بَلَدٍ أَطْعَمَةٌ مَشْهُورَةٌ، سَأَذْكُرُ لَكُمْ بَعْضَ الْمَأْكُولَاتِ الَّتِي أَعْرِفُهَا. الطَّعَامُ الْمَشْهُورُ فِي فِلِسْطِينَ هُوَ الْمَقْلُوبَةُ، وَتَتَأَلَّفُ مِنَ الرُّزِّ، وَقِطْعِ اللَّحْمِ، وَقِطْعِ الْبَطَاطَا وَالْبَازَنْجَانِ وَالْفَلَيْفَلَةَ وَالْبَصَلَ وَالطَّمَّاطِمَ، وَالْفُلْفُلَ.

“Ve şöyle dedi: Her ülkenin kendine ait meşhur yemekleri vardır. Bildiğim bazı yemekleri sizlere söyleyeceğim. **Filistin’in meşhur yemeği Maklubedir.** Maklube pirinç, bir miktar et ve patates, patlıcan, pul biber, soğan, domates ve biberden oluşmaktadır.” (1. Cilt Ders Kitabı, 6. Ünite: Yiyecek ve İçecekler, Kıraat/Okuma Çalışması, 154. Sayfa).

وَالطَّعَامُ الْمَشْهُورُ فِي الْمَغْرِبِ الْعَرَبِيِّ هُوَ الطَّاجِينُ، الَّذِي يَتَكَوَّنُ مِنْ لَحْمِ الْغَنَمِ أَوْ الْبَقَرِ أَوْ الدَّجَاجِ، وَيُضَافُ إِلَيْهِ الزُّبْدَةُ وَالسَّمْسِمُ وَالْمَقْدُونَسُ وَالثُّومُ، وَيُطَبَّخُ فِي وَعَاءٍ مِنَ الْفَخَّارِ. وَفِي السُّعُودِيَّةِ يَقَدِّمُونَ الْكَبْسَةَ. وَمُكَوَّنَاتُهَا: الرُّزُّ الْفَاحِشُ، وَقِطْعِ اللَّحْمِ، وَالْبَهَارَاتُ الْمُخْتَلِفَةُ.

“**Kuzeybatı Afrika’nın meşhur yemeği tajin yemeğidir.** Koyun eti, inek eti veya tavuk etinden oluşur. Bu yemeğe tereyağı, susam, maydanoz ve sarımsak eklenir. Çömlekten bir kap içerisinde pişirilir. **Suudi Arabistan’da kebse adlı yemeği sunuyorlar.** Onun içinde lezzetli pirinç, bir miktar et ve çeşitli baharatlar bulunur.” (1. Cilt Ders Kitabı, “6. Ünite: Yiyecek ve İçecekler”, Kıraat/Okuma Çalışması, S.154).

وَتَشْتَهَرُ مِصْرُ بِطَعَامِ الْكُشْرِيِّ، وَهُوَ يَتَكَوَّنُ مِنَ الْأُرْزِّ، وَالْمَعْكُرُونَةِ، وَالْعَدَسِ، وَشَرَائِحِ الْبَصَلِ الْمُحَمَّرَةِ، وَالْحِمِصِ، وَالصَّلَاصَةِ بِحَسَبِ الرَّغْبَةِ.

“**Mısır’ın kuşeri yemeği meşhurdur.** Ve bu yemek pirinç, makarna, mercimek, kızartılmış soğan dilimleri, nohut ve isteğe göre salçadan oluşur.” (1. Cilt Ders Kitabı, “6. Ünite: Yiyecek ve İçecekler”, Kıraat/Okuma Çalışması, S.154).

قَالَتْ فِيلِيزُ: مَا شَاءَ اللَّهُ، الْمَطْبُخُ الْعَرَبِيُّ غَنِيٌّ بِمَأْكُولَاتٍ مُنْتَوَعَةٍ جَدًّا.

“Filiz şöyle dedi: Maşaallah, **Arap mutfağı** çeşitli yemeklerle zengindir.” (1. Cilt Ders Kitabı, “6. Ünite: Yiyecek ve İçecekler”, Kıraat/Okuma Çalışması, S.154).

B. Türk Kültürüne Ait Yiyecek ve İçeceklere Dair Kültürel Öğeler

Öğretim setinde Türk Mutfağına ait yiyeceklere dair bazı kültürel öğeler aşağıdaki şekilde geçmektedir:

النَّادِلُ: هُنَاكَ كِبَابٌ تُرْكِيٌّ، وَشَاوَرْمَا، قَاوُرْمَا مَعَ الْبُرْغُلِ.

“Garson: Burada **Türk kebabı, döner ve bulgurla beraber kavurma** vardır.” (1. Cilt Ders Kitabı, “6. Ünite: Yiyecek ve İçecekler”, Ta’bir (anlama) Çalışması, S.156).

مُحَمَّدُ: مَا رَأَيْتُكَ فِي الْقَاوِرِ مَا مَعَ الْبُرْغُلِ يَا خَالِدُ؟

“Muhammed: Ey Halid **bulgurla beraber kavurmaya** ne dersin?” (1. Cilt Ders Kitabı, “6. Ünite: Yiyecek ve İçecekler”, Ta’bir/Anlama Çalışması, S.156).

تُسْتَهْرُ وَلَا يَتَانِ آيِدِن وِ إِرْمِيرَ بِرَاعَةِ الرَّيْثُونِ.

“Aydın ve İzmir illeri zeytin yetiştiriciliğiyle meşhurdur.” (2. Cilt Ders Kitabı, “4. Ünite: Meslekler”, Nahiv Kaideleri Çalışması, S.67).

د. أَنَسُ: بِمَ يَتَمَيَّزُ مِشْمِشُ مَلَاطِيَا يَا عَدْنَانُ؟

“Dr. Enes: Malatya kayısısının ayrıcalığı/özelliği nedir ey Adnan?” (2. Cilt Ders Kitabı, “8. Ünite: Tarım”, Muhadese Çalışması, S.128).

مَا طَبَقُكَ الْمَفْضَلُ؟ طَبَقِي الْمَفْضَلُ إِسْكَنْدَرِ كِبَاب و هُوَ يَتَكَوَّنُ مِنَ اللَّحْمِ وَ الْخُبْزِ وَ اللَّبَنِ وَ الْفُلْفُلِ وَ الطَّمَاطِمِ

“En sevdiğin yemek nedir? En sevdiğim yemek iskender kebabıdır ve o et, ekmek, yoğurt, biber ve domatesten oluşuyor.” (1. Cilt Çalışma Kitabı, “6. Ünite: Yiyecek ve İçecekler”, Muhadese Çalışması, S.49).

رُزْنَا أَوْرَدُو لِنَأْكُلَ الْبُنْدُقَ اللَّذِيذَ.

“Lezzetli **findık** yemek için **Ordu’yu** ziyaret ettik.” (1. Cilt Ders Kitabı, “10. Ünite: Dinlenme ve Tatil”, Nahiv Kaideleri Çalışması, S.212).

Yukarıda verilen örnekler incelendiğinde, temel dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik okuma, yazma, konuşma ve dinleme gibi çalışmalar kitapta verilirken yazılı ve görsel kültürel öğelerin de planlı ve özenli olarak bu çalışmaların içine yerleştirildiği görülmektedir. Doğal konuşma veya anlatım akışı içerisinde ve bir kurgu ile bir yandan Arap Kültürüne ait yiyecek ve içeceklere dair kültürel öğeler verilirken diğer yandan Türk Kültürüne dair öğeler işlenerek ve görsellerle desteklenerek yapılan kültür aktarımıyla Arapça öğrenmekte olan öğrencilerin hem Arap ve hem de Türk Kültürünü karşılaştırmalı olarak öğrenmesine ve tanınmasına imkân sağlanmaktadır.

Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan yiyecek ve içeceklere dair kültürel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 3. Ebced Arapça öğretim setinde yiyecek ve içeceklere dair kültürel öğeler

Sıra Numarası	Yiyecek ve İçeceklere Dair Kültürel Öğeler	f
1	Çay	8

Tablo 4.3. Ebced Arapça öğretim setinde yiyecek ve içeceklerle dair kültürel öğeler (tablonun devamı)

1	Maklube yemeği	5
2	Kuşeri yemeği	4
3	Malatya Kayısısı	4
4	Tacin/güveç	3
5	Köfte	3
6	Kavurma	2
7	Bulgur	2
8	Kebse pilavı	2
9	Arap Kahvesi	2
10	Koyu/acı/bitter çikolata	2
11	Zeytinyağı	2
12	Türk Kahvesi	2
13	Seferceliyye yemeği	2
14	Kubbe/köfte	2
15	Hurma	2
16	Batırcu / batırşı	2
17	Ebegümeci yemeği	1
18	İçli köfte/mehaşi	1
19	Kuru fasulye	1
20	Pirinç pilavı	1
21	Mısır yemeği	1
22	Türk Kebabı	1
23	Şavurma yemeği	1
24	Şehriyeli bulgur	1
25	Bezelyeli bulgur	1
26	Helva	1
27	Ordu Fındığı	1
28	Kavurma	1
29	Güveç	1
30	İskender kebab	1
31	Döner	1
32	Kurutulmuş kayısı	1
33	İçli köfte	1
34	Kebab-ı Hadîd	1
35	Seferceliyye yemeği	1
36	Aydın, İzmir zeytini	1

Ebced Arapça Öğretim Setinin önemli bir özelliği, ünite temaları ve konu işlenişlerinin görsellerle desteklenmesi ve bunun öğretim setinin grafik tasarım karakterine dayanan bir bütünlük içerisinde yapılmış olmasıdır. Her ünite bölümünün kendine has bir renk tonu ile tasarlanması, ünite konularını ve ders içeriklerini destekleyen görsellerin kullanılması öğretim setini kolay anlaşılır kılmaktadır. Bu da öğrenmenin hızlı ve kalıcı gerçekleşmesini, aynı zamanda kültür öğelerinin daha etkin aktarılmasını sağlamaktadır. Öğretim setinde diğer kavramlarla birlikte yiyecek ve içecek isimlerini belirtilen kelime ve kavramların işlenişinde sıklıkla bu kelime ve kavramlara ait görsellerin kullanıldığı görülmektedir. Örneğin setin birinci kitabının 18. sayfasında “مشمش” (kayısı) kelimesi verilirken birkaç kayısının yer aldığı bir görselin altına “مشمش” yazılarak verilmiştir. Bunun gibi “ليمون” (limon) kelimesi, daldaki birkaç limon görselinin; “تفاح” (elma) kelimesi, daldaki birkaç elma görselinin altında verilerek kelimeler pekiştirilmiştir.

Öğretim Setinin 2.cilt ders kitabının 128. sayfasında Malatya Kayısı’sının tadı, rengi, kokusu ve önemi ile ilgili bir diyalog çalışması yer almaktadır. Kayısı kelimesi verilirken “Malatya Kayısı” ifadesinin de yer alması kültür aktarımı açısından yerli ve milli değerlerin aktarılmasına örnek olarak gösterilebilir. Kebse pilavı, tacin, kuşeri yemeği, seferceliye gibi Arap kültürüne dair yemeklere yer verilmesi ise Arapça’nın, Arap kültürü ile birlikte aktarılması bağlamında değerlendirilebilir.

Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan yiyecek ve içeceklere dair kültürel görsel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 4. Ebced Arapça öğretim setinde yiyecek ve içeceklere dair görsel kültürel öğeler

Sıra Numarası	Yiyecek ve İçeceklere Dair Görsel Kültürel Öğeler	f
1	Çay görseli	3
2	Malatya Kayısı görseli	3
3	Kuşeri yemeği	3
4	Türk Kebabı görseli	2
5	Ayran görseli görseli	1
6	Türk Kahvesi görseli görseli	1
7	Çiğköfte görseli	1
8	Şavurma görseli	1
9	Maklube yemeği görseli	1

Tablo 4.4. Ebced Arapça öğretim setinde yiyecek ve içeceklerle dair görsel kültürel öğeler (tablonun devamı)

10	Tacin/güveç yemeği görseli	1
11	Pizza görseli	1
12	Hamburger görseli	1
13	Sebze dolması görseli	1
14	İskender kebabı görseli	1
15	Kuru fasulye görseli	1
16	Sütlü kahve görseli	1
17	Hurma görseli	2

4.3. Ebced Arapça Öğretim Setinde Coğrafyaya Dair Kültürel Öğeler

Ebced Arapça Öğretim Seti coğrafyaya dair kültürel öğeler bağlamında incelendiğinde Türkiye'deki şehir, mekân ve coğrafi konumların sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Aynı şekilde Suriye, Pakistan, Katar, Sudan, Malezya, Mısır, Suudi Arabistan ve Fas gibi Müslüman Arap Ülkeleri isimlerinin ve bu ülkelere ait şehir, mekân ve coğrafi konum isimlerinin de sık sık kullanıldığı ve bununla birlikte Almanya, Fransa, Yunanistan, İspanya; Londra, Sidney, Frankfurt gibi bazı Müslüman olmayan ülke ve şehir isimlerinin yer yer kullanıldığı görülmektedir.

Öğretim setinde coğrafi kültürel öğeleri aktarma bağlamında İstanbul ile ilgili yerli öğeler, 1.cilt ders kitabının 210. Sayfasında bir muhadese ders içeriği olarak aşağıdaki gibi verilmiştir:⁴⁶

نَشَاطَاتُ الْعُطْلَةِ

سَارَةُ: إِلَى أَيْنَ تَذْهَبِينَ فِي الْعُطْلَةِ الْأُسْبُوعِيَّةِ.
لَيْلَى: أَذْهَبُ مَعَ عَائِلَتِي إِلَى مُتَنَزَّهِ بَيْتِ الزُّهُورِ.
سَارَةُ: سَمِعْتُ كَثِيرًا عَنْ هَذَا الْمُتَنَزَّهِ، لَكِنْ لَمْ أَرُوهُ. كَيْفَ هُوَ؟
لَيْلَى: هُوَ مُتَنَزَّهٌ كَبِيرٌ وَافِرُ الزُّهُورِ، وَالْأَشْجَارِ الْقَدِيمَةِ، يُطَلُّ عَلَى مَضِيقِ الْبُوسْفُورِ.
سَارَةُ: وَكَيْفَ نَقْضُونَ وَقْتُكُمْ هُنَاكَ؟
لَيْلَى: وَالِدَيَّ وَالِدَتِي يَجْلِسَانِ فِي الْمَقْهَى وَيَشْرَبَانِ الشَّايَ، وَأَنَا وَأُخْتِي نَتَمَشَّى فِي الْمُتَنَزَّهِ، وَنَتَحَادَثُ.

Tatil Etkinlikleri

“Sara: Haftalık tatilde nereye gideceksin?”

Leyla: Ailemle beraber Gülhane Parkına gideceğim.

Sara: Bu parkı çok duydum, fakat hiç ziyaret etmedim. Orası nasıl?

⁴⁶ Nettûf - Aydın vd., *Ebced Silsiletü'l Ta'limü'l Lügati'l Arabiyyetü li-Natikîn bi-Gayriha*, 1/210.

Leyla: Gülhane Parkı İstanbul Boğazına nazır eski ağaçlar ve çiçeklerle dolu büyük bir parktır.

Sara: Orada nasıl vakit geçiriyorsunuz?

Leyla: Annem ile babam kafede çay içiyorlar ve ben ile kız kardeşim ise parkta yürüyüş yapıyoruz ve sohbet ediyoruz.

Ebced Arapça Öğretim Setinde coğrafyaya dair kültürel öğelerin aktarılmasına örnek olarak seçilen okuma parçası aşağıda verilmiştir:⁴⁷

السِّيَاحَةُ فِي تُرْكِيَا

رُزْتُ بِلَادًا سِيَّاحِيَّةً كَثِيرَةً فِي الْعَطَلِ الصَّيْفِيِّ، وَقَصَدْتُ بِحَارَهَا، وَتَجَوَّلْتُ عَلَى شَوَاطِئِهَا، وَتَعَرَّفْتُ إِلَى مَرَكَزِهَا الثَّقَافِيِّ، وَمَتَاجِفِهَا، وَمَلَاعِبِهَا الرِّيَاضِيَّةِ، وَأَسْوَاقِهَا، وَمُنْتَجَعَاتِهَا. لَكِنَّ أَجْمَلَ رَحْلَتِي كَانَتْ فِي تُرْكِيَا. أَذْهَلَنِي كُلُّ شَيْءٍ فِي تِلْكَ الرَّحْلَةِ وَأَسْعَدَنِي. كَانَتْ إِجْرَاءَاتُ السَّفَرِ يَسِيرَةً جَدًّا: حَجَزْتُ بِطَاقَةَ السَّفَرِ عَلَى الْإِنْتَرْنَتِ، ثُمَّ سَافَرْتُ مِنْ دُونِ أَيِّ عَنَاءٍ. كَانَتْ الْخِدْمَاتُ فِي كُلِّ الْأَمَاكِنِ مُمَيَّزَةً جَدًّا. الْمُقَوِّمَاتُ السِّيَّاحِيَّةُ فِي تُرْكِيَا كَثِيرَةٌ، كَالْأَمَاكِنِ التَّارِيخِيَّةِ فِي إِسْطَنْبُولَ، وَالْمُنْتَجَعَاتِ السَّاحِلِيَّةِ فِي أَنْطَالِيَا، وَالْمَنَاطِرِ الطَّبِيعِيَّةِ فِي مِطْطَقَةِ الْبَحْرِ الْأَسْوَدِ. وَيَقْصِدُ تُرْكِيَا مُتَسَلِّقُو الْجِبَالِ، وَمُحِبُّو التَّرَخُّلِ عَلَى الْجَلِيدِ، وَغَيْرُهُمْ مِنْ أَصْحَابِ الْهَوَايَا. حَقًّا، كَانَتْ رَحْلَةٌ سَاحِرَةً!

Türkiye’de Turizm

“Yaz tatillerinde birçok turistik ülkeyi ziyaret ettim. Denizlerine uğradım ve sahillerini gezdim ve kültür merkezlerini, müzelerini ve spor alanlarını, çarşılarını, tatil beldelerini keşfettim. Fakat en güzel seyahatim Türkiye’deydi. O seyahatte her şey beni şaşırttı ve mutlu etti. Seyahat işlemleri çok kolaydı. Seyahat biletimi internet üzerinden ayırttım. Sonra sorunsuz bir şekilde yolculuk ettim. Bütün mekânlarda hizmetler çok özeldi. Türkiyede turizm unsurları çoktur. İstanbul’daki tarihî yerler gibi, Antalya’daki sahil tatil beldeleri gibi, Karadeniz Bölgesi’ndeki doğal manzaralar gibi. Dağcılar, buz üzerinde kayak yapmayı sevenler ve diğer hobilere sahip olanlar Türkiye’ye giderler. Gerçekten büyüleyici bir seyahat idi!”

Öğretim Setinin 2.cilt ders kitabının 128. Sayfasında yukarıdaki örnek haricinde Malatya İlimiz ve Malatya Kayısı hakkında bilgiler içeren bir Muhadese bölümü yer almaktadır. Muhadese içerisinde Malatya’nın kayısı üretimindeki yeri ve önemi hakkında karşılıklı konuşmalar ve destekleyici görseller yer almaktadır.

Setin 3.cilt ders kitabında da yer yer coğrafyaya dair kültürel öğeler yer almaktadır. Örneğin kitabın 186. sayfasında bir muhedese bölümünde “Koruma Altındaki Doğal Alan” başlığı altında Avusturalya ve Tazmanya Adası hakkında bilgi verilmiştir.

Setin 4.cilt ders kitabı incelendiğinde coğrafyaya dair kültürel öğelerin bu ders kitabında da yer aldığı görülmektedir. Kitabın 60.sayfasında bir muhadese bölümünde Çin Seddi, 62.sayfada Irak’taki Babil Asma Bahçeleri, 64.sayfada bir nahiv konusu içerisinde Paris’teki Eyfel Kulesi, 66.sayfada Hindistan’da bulunan Tac Mahal,

⁴⁷ Nettûf - Aydın vd., *Ebced Silsiletü'l Ta'limü'l Lügati'l Arabiyyetü li-Natikîn bi-Gayriha*, 1/48.

67.sayfada İstanbul ve İstanbul’da bulunan köprüler; 68.sayfada Mısır ve Mısır Piramitleri anlatılmış ve ders içerikleri görsellerle kuvvetlendirilmiştir.

Ebced Arapça Öğretim Seti coğrafyaya dair kültürel öğeler bağlamında değerlendirildiğinde Türk-İslam-Arap değerleri ön planda olmak üzere yer yer Müslüman olmayan ülke, mekân ve coğrafi konumlara ait öğelere de yer verildiği görülmektedir. Böylece öğretim setinin; Arapça öğretimi alanında dil öğretimi ile birlikte Türk-İslam, Arap-İslam ve batı veya Müslüman olmayan toplumların kültürlerinin tanınmasını sağlayan çok yönlü fakat daha çok öz kültüre bağlı bir öğretim metoduna ve kültür aktarımı özelliğine sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda bazı coğrafi kültür öğelerinin aktarılış şekillerine dair örnekler şu şekildedir:

A. Türkiye’ye Ait Coğrafyaya Dair Kültürel Öğeler

Öğretim setinde önemli ölçüde yer verilen ve aktarılan coğrafyaya dair kültür öğelerinin başında Türkiye’ye ait şehirler, konum ve mekânlar gelmektedir. Türkiye’den seçilerek aktarımı gerçekleştirilen coğrafyaya dair bazı kültürel öğelerin aktarılış şekline örnekler şunlardır:

لَيْلَى: أَذْهَبُ مَعَ عَائِلَتِي إِلَى مُنْتَرَه بَيْتِ الزُّهُورِ.

“Leyla: Ailemle beraber çiçekler evi parkına (**Gülhane Parkı**) gidiyorum.” (1. Cilt Ders Kitabı, “10. Ünite: Tatil ve Dinlenme”, Muhadese Çalışması, S.210).

أَسَافِرُ إِلَى مَدِينَةِ طَرَابُزُونَ فِي الْغُطْلَةِ لِأَشَاهِدَ الْمَنَاطِرَ الْجَمِيلَةَ.

“Güzel manzarayı görmek için tatilde **Trabzon** Şehrine seyahat ediyorum.” (1. Cilt Ders Kitabı, “10. Ünite: Tatil ve Dinlenme”, Nahiv Kaideleri Çalışması, S.213).

مَلْطِيَّةُ مَدِينَةٌ تُرْكِيَّةٌ، تَقَعُ فِي شَرْقِ تُرْكِيَا، وَتَرْتَفِعُ عَنْ سَطْحِ الْبَحْرِ ٩٥٠ مِثْرًا، وَيَبْلُغُ عَدْدُ سُكَّانِهَا ٧٩٦ أَلْفَ نَسَمَةٍ.

“**Malatya Türkiye’nin** doğusunda, deniz seviyesinden 950 metre yükseklikte bulunan, nüfusu 796 bin olan bir **Türk şehridir**.” (2. Cilt Ders Kitabı, “1. Ünite: Ülkeler ve Mekânlar”, Ta’bir/Anlama Çalışması, S.24).

جِسْرُ السُّلْطَانِ سَلِيمٍ

وَقَدْ أُنْشِئَتْ الْحُكُومَةُ التُّرْكِيَّةُ جِسْرًا ثَالِثًا فِي إِسْطَنْبُولَ فَوْقَ مَضِيقِ الْبُوسْفُورِ، وَهُوَ مِنْ أَكْبَرِ الْمَشْرُوعَاتِ فِي تَارِيخِ تَرْكِيَا،

“**Sultan Selim Köprüsü**

Türkiye Devleti İstanbul Boğazı üzerine **üçüncü köprüyü** inşa etti ve o **Türk** tarihindeki en büyük proje oldu.” (2. Cilt Ders Kitabı, “4. Ünite: Dünya Harikaları”, Bağlı Metinler Çalışması, S.66).

تَقَعُ قَرْيَةُ أَدْرَاسَانَ فِي وَلايَةِ أَنْطَالِيَا بِجَنُوبِ تُرْكِيَا، فِي مَنْطَقَةِ الْمَحْمِيَّاتِ الطَّبِيعِيَّةِ

“**Adrasan Köyü Türkiye’nin** Güneyinde **Antalya** İlinde, tabiat koruma alanında yer almaktadır.” (3. Cilt Çalışma Kitabı, “12. Ünite: Doğal Yaşam”, Muhadese Çalışması, S.90).

Türkiye’den çeşitli coğrafi konumların Arapça olarak anlatılması, Arapçayı öğrenmekte olan Türk öğrencilerin kendi kültürlerini farklı bir dilde okuyup tanımalarına imkân sağlamaktadır.

B. Arap Ülkelerine Ait Coğrafyaya Dair Kültürel Öğeler

Dil öğretiminde gramer kurallarını öğretmek ve kelime dağarcığını geliştirmenin yanında dilin konuşulduğu coğrafya ve bu coğrafyalara ait kültürün de anlaşılır dercede aktarılması ve tanıtılması gerekir. Arapça öğretiminde Arap ülkelerine ait coğrafi kültürel öğelere yer verilmesi, dili öğrenmekte olan öğrenciler açısından önemlidir. Çünkü ülke ve bu ülkelerin şehir isimleri, coğrafi özellikleri, coğrafi konumları gibi bu bilgiler, öğrencilerin bu kültürü somut bir şekilde tanımalarını sağlar.

Öğretim setinde verilen Arap ülkelerine ait coğrafi kültürel öğelerin verilmiş şekline dair bazı örnekler aşağıda gösterilmiştir:

مَا الْمَدَنُ الْفِلَسْطِينِيَّةُ الْمُطَلَّةُ عَلَى الْبَحْرِ الْمُتَوَسِّطِ؟

“**Akdeniz’e** bakan **Filistin** şehirleri nelerdir?” (2. Cilt Ders Kitabı, “1. Ünite: Ülkeler ve Mekânlar”, Muhadese Çalışması, S.17).

ذَهَبْتُ فِي رَحَلَةٍ سِيَاحِيَّةٍ إِلَى حَلَبَ

“Bir turizm yolculuğunda **Haleb’e** gittim.” (2. Cilt Ders Kitabı, “3. Ünite: Turizm”, Muhadese Çalışması, S.46).

عَمَّارٌ: الْوَقْتُ الْمِثَالِيُّ لَزِيَارَةِ بَيْرُوتَ مِنْ وَجْهَةٍ نَظَرِي هُوَ الرَّبِيعُ وَالْحَرِيفُ.

“Ammâr: **Beyrut’u** ziyaret etmek için en ideal zaman ilkbahar ve sonbahar aylarıdır.” (2. Cilt Ders Kitabı, “12. Ünite:”, Muhadese/Konuşma Çalışması, S.188).

تَقَعُ مَدِينَةُ بَابِلَ فِي الْعِرَاقِ، وَقَدْ وَرَدَ ذِكْرُهَا فِي الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ

“**Babil** şehri Irakta bulunmaktadır. Adı Kur’an-ı Kerim’de zikredilmiştir.” (4. Cilt Ders Kitabı, “4. Ünite: Dünya Harikaları”, Kıraat/Okuma Çalışması, S.62).

يزور ملايين السّائحين الأهرام المصريّة كلّ عام.

“Her yıl milyonlarca turist **Mısır Piramitlerini** ziyaret ediyor.” (4. Cilt Ders Kitabı, “4. Ünite: Dünya Harikaları”, Ta’bir/Anlama Çalışması, S.68).

C. Türkiye ve Arap Coğrafyası Dışındaki Coğrafyaya Dair Kültürel Öğeler

Öğretim setinde coğrafyaya dair kültürel öğeler tarandığında Türkiye ve Arap ülkeleri dışında dünyanın çeşitli coğrafi konumlarına dair kültürel öğelere de rastlanılmaktadır. Bu kültürel öğelerin veriliş şekillerine dair bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

المَحْمِيَّاتُ الطَّبِيعِيَّةُ

كريم: أين ستَقْضِي إجازة مُنتَصَفِ العام يا نجيب؟

نجيب: سأذهب إلى جَزيرة تازمانيا، طلباً للسَّيَاحَةِ والاستِجْمام؟

كريم: جَزيرة تازمانيا؟ لم أَسْمَعْ بِهَا مِنْ قَبْلُ!

نجيب: هي ولاية من ولايات أستراليا، تبعدُ عن ساحلها الجنوبيّ الشرقيّ ٢٤٠ كم، وتُعدُّ الجزيرة ٢٦ في العالم من حيث الحجم. وتُشكّلُ المُنْتَزَهاً والمواقع الأثريّة العالميّة نسبة ٣٧ % منها تقريباً.

كريم: إذن سأجعلها ضمنَ خُطْطِي الصَّيفِيَّة لِهَذَا العام، رغبة في اكْتِشاف المَجهول، وحبّاً للطَّبيعة والمُغامرة، وطَمَعاً في زيادة مَخزوني الثقافيّ. عفواً صديقي نجيب، هل فيها حيوانات غريبة؟ فأنا من هواة استِكْشافِ عالم الحيوان.

نجيب: نعم، إنّها تَزخرُ بالمَحْمِيَّاتِ الطَّبِيعِيَّة والمناظر الخلّابة، والحيوانات المُنْتَوعة، وأهمُّ حيواناتها

(عُفْرِيثُ تازمانيا)، الذي لا يوجد إلّا في هذه الجزيرة، وهو حيوانٌ لاجِمٌ من التَّدِيَّاتِ، يَتَغَذَّى على الدَّواجن والأفاعي والجفّ وبغيرها، وقد بدأت الدولة بحمايته خشية انقراضه، وفيها أيضاً

النَّمْرُ التَّازْمَانِيّ، الذي هو شديدُ النُّدرَةِ أو شبه مُنْقَرِضٍ.

كريم: شوَقَّنتني إلى مَعْرِفَةِ المزيد عن هذه الجزيرة وطبيعتها.

نجيب: إذن رافقني في رحلتي.

كريم: بالتأكيد، سأبدأ تَحْضِيرَ مُسْتَلْزَمَاتِ هذه الرِّحْلَةِ مِنَ الآن.

Doğal Koruma Alanları

“Kerim: Ey Necip yarıyıl tatilini nerede geçireceksin?

Necip: Turizm ve dinlenme amacıyla Tazmanya Adası'na gideceğim.

Kerim: Tazmanya Adası mı? Daha önce hiç duymadım!

Necip: Burası Avustralya eyaletlerinden biridir, güneydoğu kıyısından 240 km uzaklıkta olup, dünyada büyüklük açısından 26. sıradadır. Yaklaşık %37'sini milli parklar ve dünya mirası alanları oluşturur.

Kerim: Öyleyse bu yıl için yaz planlarıma ekleyeceğim. Bilinmeyeni keşfetme isteğiyle, doğa ve macera sevgisiyle, kültürel birikimimi artırma arzusu ile bunu yapacağım. Affedersin arkadaşım Necip, orada tuhaf hayvanlar var mı? Çünkü ben hayvan dünyasını keşfetmeyi seven biriyim.

Necip: Evet, orası doğal koruma alanları ve büyüleyici manzaralar ve çeşitli hayvanlarla dolu. En önemli hayvanı ise sadece bu adada bulunan Tazmanya canavarıdır. Bu, kümes hayvanları, zehirli

yılanlar ve leşlerle beslenen bir etçil memelidir. Devlet, neslinin tükenme tehlikesine karşı koruma altına almaya başladı. Orada ayrıca çok nadir ya da neredeyse soyu tükenmiş olan Tazmanya kaplanı da bulunur.

Kerim: Bu ada ve doğası hakkında daha fazla bilgi edinmek için sabırsızlanıyorum.

Necip: O halde benimle yolculuğa katıl.

Kerim: Kesinlikle, bu yolculuk için gerekenleri hazırlamaya hemen başlayacağım.” (3. Cilt Ders Kitabı, “12. Ünite: Yaban Hayatı, Muhadese Çalışması, S.186).

الاستاذُ : صباح الخير يا طلابُ، ماذا فعلتمُ؟

راكُنُ : بحثنا عن سور الصين.

الاستاذُ : إذن أين يقع سور الصين العظيم يا راکُنُ؟

راكُنُ : في شمال الصين، فهو يمتدُّ على الحدود الشماليَّة والشماليَّة الغربيَّة للصين.

“Öğretmen: Günaydın ey öğrenciler, ne yaptınız?

Rakan: Çin Seddi hakkında araştırma yaptık.

Öğretmen: O zaman, Çin Seddi nerede bulunuyor Rakan?

Rakan: Çin'in kuzeyinde, kuzey ve kuzeybatı sınırları boyunca uzanıyor.” (4. Cilt Ders Kitabı, “4. Ünite: Dünya Harikaları, Muhadese Çalışması, S.60).

Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan coğrafyaya dair kültürel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 5. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan coğrafyaya dair kültürel öğeler

Sıra Numarası	Coğrafyaya Dair Kültürel Öğeler	f
1	Arap ülkeleri - Arap ülke şehirleri / coğrafi konumları	435
2	Türkiye - Türkiye şehirleri / coğrafi konumları	313
3	Diğer ülkeler - Diğer ülke şehirleri / coğrafi konumları	290

Öğretim setinde coğrafyaya dair kültürel öğelerin yer aldığı bazı metinler çeşitli görsel öğelerle zenginleştirilmiş ve kitap içeriği daha renkli ve daha etkili hale getirilmiştir. Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan coğrafyaya dair kültürel görsel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 6. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan coğrafyaya dair kültürel görsel öğeler

Sıra Numarası	Coğrafyaya Dair Görsel Kültürel Öğeler	f
1	Çin Seddi görseli	4
2	Türkiye haritası görseli	3

Tablo 4. 7. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan coğrafyaya dair kültürel görsel öğeler (tablonun devamı)

3	Tac Mahal görseli	3
4	Dünya kıtalar haritası görseli	2
5	Pisa Kulesi görseli	2
6	İstanbul Boğaz Köprüsü görseli	2
7	Dünya haritası görseli	1
8	Suudi Arabistanı gösteren harita görseli	1
9	Mekke ile Medine şehirlerini gösteren harita görseli	1
10	Trabzon Uzungöl görseli	1
11	Mısır Piramitleri görseli	1
12	Babil'in Asma Bahçeleri görseli	1
13	Eyfel Kulesi görseli	1
14	Meksika'da Pramitler görseli	1

4.4. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Tarihe Dair Kültürel Öğeler

Ebced Arapça Öğretim Seti, aktarılan tarihe dair kültürel öğeler açısından değerlendirildiğinde öğretim setinde Müslüman coğrafyalar ağırlıklı olmak üzere dünyanın muhtelif bölgelerinden tarihi ve meşhur şahsiyet, mekân ve olaylardan örneklerin yer aldığı görülmektedir. Setin 2, 3 ve 4. Cilt ders kitaplarında yoğunlaşan tarihi öğeler, yer yer görseller aracılığı ile desteklenmiştir. Aktarılan tarih ile ilgili kültürel öğelerin aktarılış şekline dair bazı örnekler şu şekilde verilebilir:

A. Tarihî / Meşhur Şahsiyetlere Dair Kültürel Öğeler

Öğretim setinde konu işlenişleri içerisinde Fatih Sultan Mehmed, Müslüman Boksör Muhammed Ali, Nelson Mandela, MalcolmX, Selahaddin Eyyubi, İmam Buharî, Birunî, İbn-i Sina, İbn-Rüşd, Halid bin Velid gibi birçok tarihî ve meşhur şahsiyetin konu edildiği ve bu şahsiyetler hakkında bilgiler verildiği görülmektedir. Özellikle İslâm alemi için tarih içerisinde büyük hizmetlerde bulunan, tarihi örneklige sahip bu şahsiyetlere öğretim setinde yer verilmesi öğretim setinin İlahiyat Fakültelerinde ilim tahsil eden öğrencilere Arapça öğretme gayesi ile örtüşen ve bütünleşen bir özellik arz etmektedir. Tarihî şahsetlerin hayatı hakkındaki kısa Arapça okuma metinleri, bu alanda çeşitli kültür öğelerini içermektedir. Tarihî/meşhur şahsiyetlere dair kültürel öğelerin aktarılış şekline dair bazı örnekler aşağıda olduğu gibidir:

نيلسون مانديلا

هو الرئيس السابق لجنوب إفريقيا. أُنقِىَ عُمرُهُ في الدِّفاعِ عَنِ الحُرِّيَّةِ والمساواة، ومُقاوَمَةِ التَّمييزِ العُنْصُرِيِّ، فَكَانَتْ حَيَاتُهُ رَمْزًا لِلْكَفاحِ وَالنِّضالِ. قُضِيَ فِي السِّجْنِ ٢٧ عامًا، وَبَعْدَ الإفراجِ عَنْهُ فِي عام ١٩٩٠م، قَادَ سُلْسِلَةً مُمَاوَضاتٍ مَعَ الحُكُومَةِ لِنَتْفِيزِ إصلاحاتٍ سِياسِيَّةٍ واجْتِمَاعِيَّةٍ. وَبَعْدَ ذَلِكَ أُجْرِيَ أَوَّلُ انْتِخابٍ حُرٍّ، فَازَ فِيهِ مانديلا، وَصَارَ أَوَّلَ رَئِيسِ أَسْوَدَ لْجُمهُورِيَّةِ جَنُوبِ إفريقيا. حَصَلَ عَلَى جَائِزَةِ نوبَلٍ لِلسَّامِ عام ١٩٩٣م مُنَاصَفَةً مَعَ دِي كِلِيرَاكُ آخِرِ رَئِيسِ أَبْيَضَ لْجَنُوبِ إفريقيا. وَفِي عام ٢٠١٢م وَضِعَتْ صُورَتُهُ عَلَى الْأُوراقِ النَّقْدِيَّةِ، فَكَانَ أَوَّلَ مُوَاطِنٍ أَسْوَدَ مِنْ جَنُوبِ إفريقيا تُوضَعُ صُورَتُهُ عَلَيْهَا. عِنْدَمَا بَلَغَ عُمرُهُ الخَامِسَةَ والثَّمَانِينَ قَرَّرَ التَّقاعُدَ، وَتَرَكَ الحَيَاةَ العامَّةَ، وَفَضَّلَ قَضَاءَ بَقِيَّةِ عُمرِهِ بَيْنَ عَائِلَتِهِ. وَبَقِيَ كَذَلِكَ إِلَى أَنْ تُوفِّيَ سَنَةَ ٢٠١٣م.

Nelson Mandela

“O, Güney Afrika'nın eski başkanıdır. Ömrünü özgürlük ve eşitlik için savunmaya, ırkçılığa karşı direnişe adadı ve hayatı, mücadelenin ve direnişin simgesi oldu. 27 yıl hapis yatmış, 1990 yılında serbest bırakıldıktan sonra hükümetle siyasi ve sosyal reformların gerçekleştirilmesi için bir dizi müzakerelere öncülük etmiştir. Ardından, ilk özgür seçimler yapıldı ve Mandela kazanarak Güney Afrika'nın ilk siyah başkanı oldu. 1993 yılında, eski beyaz başkan F.W. de Klerk ile birlikte Nobel Barış Ödülü'nü kazandı. 2012 yılında, Güney Afrika'da ilk kez bir siyah vatandaşın resmi para biriminde resmi portresi yer aldı. 85 yaşına geldiğinde emekli olma kararı aldı ve kamusal yaşamı terk ederek hayatının geri kalanını ailesiyle geçirmeyi tercih etti. Böylece, 2013'te vefat edene kadar bu şekilde yaşamını sürdürdü.” (2. Cilt ders kitabı, “6. Ünite: Meşhur Şahsiyetler”, Kıraat Çalışması, S.98).

فازَ مُحَمَّدٌ عَلِيٌّ بِلقَبِ بَطُولَةِ الْعَالَمِ فِي عام ١٩٧٤

“Muhammed Ali 1974 yılında Dünya şampiyonluğunu kazandı.” (2. Cilt Ders Kitabı, “6. Ünite: Meşhur Şahsiyetler.”, İstimâ/Dinleme Çalışması, S.46).

أَحْمَدُ: صورة مَنْ هَذِهِ يَا زَهْرَاءُ؟

زَهْرَاءُ: صورة مَالِكُومِ إِكْس.

أَحْمَدُ: مَالِكُومِ إِكْس؟ إِمَنْ هُو؟

زَهْرَاءُ: أَلَا تَعْرِفُهُ؟ هُوَ مَالِكُ شَبَّازٍ دَاعِيَّةٌ أَمْرِيكِيٌّ مُسْلِمٌ.

“Ahmed: Ey Zehra bu kimin fotoğrafı?

Zehra: **Malcolm X**'in fotoğrafıdır.

Ahmed: **Malcolm X** kim?

Zehra: Onu tanımıyor musun? O Amerikalı Müslüman davetçi **Mâlik Şabbâzdır**.” (2. Cilt ders kitabı, “6. Ünite: Meşhur Şahsiyetler”, Muhadese Çalışması, S.94).

عاشَ الْبَيْرُونِيُّ فِي الْعَصْرِ الْعَبَّاسِيِّ الْعَصْرِ الدَّهْبِيِّ لِلْحَضَارَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ

“Bîrûni İslam Medeniyetinin altın çağı olan Abbasiler döneminde yaşadı.” (2. Cilt Ders Kitabı, “6. Ünite: Meşhur Şahsiyetler.”, Ta’bir/Anlama Çalışması, S.100).

“II. Mehmed (Fatih Sultan Mehmed) Konstantiniyye’nin anahtarlarını teslim aldı.” (4. Cilt Ders Kitabı, “6. Ünite: Meşhur Liderler.”, Nahiv Kaideleri Çalışması, S.100).

Meşhur tarihi şahsiyetlerin hayat öyküleri, yaşam mücadeleleri onların toplumlarının kültürlerini etkilemekte önemli bir rol oynar. Öğretim setinde özellikle dünyanın farklı coğrafyalarında etkileyici bir kültür değeri olan tairihi şahsiyetlere yer verilmesi bu bağlamdaki önemli bir kültür aktarımını sağlamaktadır. Ayrıca söz konusu bu kültürleri ana dil dışında farklı bir dilde okuyup öğrenmek, öğrenilen dil ile ilgili kelime dağarcığı ve gramer bilgisi kadar kültürel birikimi de geliştirip zenginleştirir.

B. Tarihî Olaylara Dair Kültürel Öğeler

Öğretim setinin önemli bir özelliği de güncel konu ve olayların yanı sıra İslâm ve dünya tarihinden çeşitli tarihî öğelerin dil öğretimi konularının içinde aktarılmış olmasıdır.

بَدْر مَعْرَكَةٌ

فِي السَّابِعِ عَشَرَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، فِي السَّنَةِ الثَّانِيَةِ مِنَ الْهَجْرَةِ وَرَدَتْ أَنْبَاءٌ عَنْ قُدُومِ قَافِلَةٍ تِجَارِيَّةٍ كَبِيرَةٍ لِقُرَيْشٍ؛ تَتَكَوَّنُ مِنْ أَلْفٍ بَعِيرٍ مُحَمَّلٍ بِبَضَائِعٍ مُخْتَلِفَةٍ، يَقُودُهَا أَبُو سُفْيَانَ. قَرَّرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْخُرُوجَ إِلَى الْقَافِلَةِ؛ لِّلْسَيْطَرَةِ عَلَيْهِا، وَلِلرَّدِّ عَلَى قُرَيْشٍ الَّتِي صَادَرَتْ كُلَّ أَمْوَالِ الْمُسْلِمِينَ فِي مَكَّةَ. عَلِمَ أَبُو سُفْيَانُ بِخُرُوجِ الْمُسْلِمِينَ، فَغَيَّرَ طَرِيقَهُ نَحْوَ الْبَحْرِ، وَطَلَبَ النَّجْدَةَ مِنْ قُرَيْشٍ الَّتِي رَأَتْ أَنْ الْفُرْصَةَ جَاءَتْ لِإِبَادَةِ الْمُسْلِمِينَ. خَرَجَتْ قُرَيْشٌ فِي نَحْوِ أَلْفٍ مَقَاتِلٍ، وَكَانَ الْمُسْلِمُونَ نَحْوَ ثَلَاثِ مِائَةٍ. انْتَقَى الْجَيْشَانِ فِي مَكَانٍ اسْمُهُ بَدْرٌ، وَانْتَهَتْ الْمَعْرَكَةُ بِمَقْتَلِ سَبْعِينَ مِنْ قُرَيْشٍ، مِنْهُمْ أَبُو جَهْلٍ. وَأَسَرَ الْمُسْلِمُونَ نَحْوَ سَبْعِينَ، أُطْلِفُوا إِمَّا فِدَاءً بِأَمْوَالٍ، أَوْ بِتَعْلِيمِهِمُ الْقِرَاءَةَ وَالْكِتَابَةَ. كَانَتْ لِمَعْرَكَةِ بَدْرٍ نَتَائِجٌ مُهِمَّةٌ: فِيهِ أَوَّلُ انْتِصَارٍ لِلْمُسْلِمِينَ، وَقَدْ أَظْهَرَتْ قُوَّةَ الْإِسْلَامِ، فَبَدَأَتْ الْقَبَائِلُ تَدْخُلُ فِيهِ، وَهِيَ دَرَسٌ مُهِمٌّ لِلْمُسْلِمِينَ، عَلَّمَهُمْ قَوَائِدَ الْوَحْدَةِ وَالْتِعَاوُنِ وَطَاعَةِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ فِي الشَّدَائِدِ وَغَيْرِهَا.

Bedir Savaşı

“Ramazan ayının on yedinci günü, hicretin ikinci yılında, Kureyş'e ait büyük bir ticaret kervanının geldiği haberi alındı. Kervan, çeşitli mallarla yüklü bin deveden oluşuyor ve Ebu Süfyan tarafından yönetiliyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) kervanın kontrolünü sağlamak ve Mekke'deki Müslümanların tüm mallarını gasp etmelerine karşılık vermek amacıyla Kureyş'e karşı yola çıkmaya karar verdi. Ebu Süfyan, Müslümanların yola çıktığını öğrendi ardından hemen yönünü deniz tarafına çevirdi ve Müslümanları yok etme fırsatının geldiğini düşünerek Kureyş'ten yardım istedi. Kureyş, yaklaşık bin kişilik bir orduyla yola çıktı, Müslümanlar ise yaklaşık üç yüz kişiydi. İki ordu Bedir denilen bir yerde karşılaştılar ve savaş Kureyş'ten yetmiş kişinin öldüğü bir zaferle sona erdi; bunlardan biri Ebu Cehil'di ve Müslümanlar, yaklaşık yetmiş Kureyşli'yi esir aldılar. Esirler ya fidye karşılığında ya da Müslümanlara okuma yazma öğretmeleri şartıyla serbest bırakıldılar. Bedir Savaşı'nın önemli sonuçları vardı: Bu, Müslümanların ilk zaferiydi ve İslam'ın gücünü gösterdi. Bunun sonucunda kabileler İslam'a

girmeye başladı. Ayrıca, bu savaş Müslümanlar için önemli bir ders oldu, zor zamanlarda ve diğer durumlarda Allah'a ve Resulüne itaatin, yardımlaşmanın ve birlik beraberliğin faydalarını onlara öğretti.” (2. Cilt Ders Kitabı, “9. Ünite: Siyerden Olaylar.”, Kıraat Çalışması, S.146).

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) döneminde gerçekleşmesi ve İslam tarihinde ilk büyük zafer olması nedeniyle Bedir Savaşı, önemli bir tarihî olay ve kültürel öğe olarak öğretim setinde yer almaktadır.

اسْتَعْمَلَتْ دَوْلٌ فِي الْحَرْبِ الْعَالَمِيَّةِ الثَّانِيَةِ الدَّبَابَةَ وَالْمِدْفَعَ وَالْقَازِفَةَ وَالصَّاروخَ وَغَيْرَهَا مِنَ الْأَسْلِحَةِ الْفَتَّاكِ.

“Devletler, **II. Dünya Savaşında** tank, top, roket atar ve diğer ölümcül savaş silahlarını kullandı.” (4. Cilt Ders Kitabı, “6. Ünite: Meşhur Liderler.”, Sarf Kaideleri Çalışması, S.100).

انْتَهَتْ مَعْرَكَةُ حَظِينَ بِنَصْرِ الْمُسْلِمِينَ، وَفَتْحِ بَيْتِ الْمَقْدَسِ

“**Hittin Savaşı** Müslümanların zaferi ve Kudüs'ün fethi ile sonuçlandı.” (4. Cilt Çalışma Kitabı, “12. Ünite: Buluşlar ve Keşifler. 4. Alıştırma S.97).

Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan tarihe dair kültürel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 8. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan tarihe dair kültürel öğeler

Sıra Numarası	Tarihe Dair Kültürel Öğeler	f
1	Tarihî şahsiyetler	211
2	Tarihî yer, yapı ve mekânlar	50
3	Tarihî kavim, uygarlık ve devletler	23
4	Tarihî olaylar	7

Öğretim setinde yer alan bazı tarihî şahsiyet, yer, mekân gibi tarihe dair kültürel öğeler çeşitli görsel öğelerle desteklenmiştir. Tarihe dair kültürel görsel kültürel öğelere ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 9. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan tarihe dair görsel kültürel öğeler

Sıra Numarası	Tarihe Dair Görsel Kültürel Öğeler	f
1	Tarihî şahsiyetlerin görselleri	28
2	Tarihî yer, yapı ve mekân görselleri	8
3	Tarihî harita görselleri	1

4.5. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Kişiler Arası İlişkilere Dair Kültürel Öğeler

Dil öğretimi ile ilgili öğretim seti ve kitaplarda genellikle başlanıç seviyesinde kişiler arası ilişkiler ve karşılıklı diyaloglarla başlandığı gibi Ebced Arapça Öğretim Setinde de 1.cilt ders ve çalışma kitapları başlangıç seviyesinde selamlama, tanışma, kendini tanıtmak, nereli olduğunu ve nerede oturduğunu sorup ve cevaplamak gibi başlangıç seviyesi diyaloglarla başlatılmıştır. 2, 3 ve 4. cilt ders kitaplarında bu diyalogların ilerlediği ve her kitapta bir üst seviyede olduğu görülmektedir. Özellikle 3. ve 4. ders kitaplarında diyalogların karşılıklı konuşma, sohbet ve anlatımlarla daha ileri düzey dil bilgisi konuları içerisinde verildiği söylenebilir.

Öğretim seti kitaplarında geçen kişiler arası ilişkilere dair konularda Müslüman ülkelerden gelip Türkiye’de bir araya gelen kişilerin karşılıklı diyaloglarıyla “Esselamun aleykum, merhaba, hoş geldin, Allah’a emanet ol, hayırlı sabahlar, hayırlı akşamlar, barekallah, Allah razı olsun” gibi Türk ve İslam Kültürüne ait kültürel öğeler aktarılmıştır.

Ayrıca her ders ve çalışma kitabında karşılıklı konuşmalar şeklinde ders konuları içerisinde kişiler arası ilişkilere dair kültürel öğelerin çeşitli örnekleri yer almaktadır.

مَفَاتِيحُ النَّجَاحِ

ياسِرٌ: أَطُنُّ أَنْ بَابَ النَّجَاحِ مُقْفَلٌ فِي وَجْهِ يَا صَاحِبِي.

أَحْمَدُ: اللَّهُ اللَّهُ!! لِمَاذَا تَتَحَدَّثُ بِهَذِهِ الصُّورَةِ الْمُتَشَائِمَةِ؟ هَوْنٌ عَلَى نَفْسِكَ.

ياسِرٌ: أَنْتَ تَعْلَمُ أَنِّي اقْتَرَحْتُ عَلَى مُدِيرِ الشَّرَكَةِ مَشْرُوعًا جَدِيدًا لِتَسْوِيقِ البَضَائِعِ، وَقَدْ بَدَأْتُ بِالْعَمَلِ، لَكِنَّ الصُّعُوبَاتِ كَثِيرَةٌ، وَأَطْنُنِي سَأُخَفِّقُ.

أَحْمَدُ: إِذَنْ أَنْتَ تَحْتَاجُ إِلَى مَفَاتِيحِ النَّجَاحِ.

ياسِرٌ: وَهَلْ مَعَكَ هَذِهِ الْمَفَاتِيحُ؟ هَاتِهَا.

أَحْمَدُ: نَعَمْ. خُذْهَا. الْمِفْتَاحُ الْأَوَّلُ هُوَ الصَّبْرُ؛ يَجِبُ أَنْ تَصْبِرَ فِي مُوَاجَهَةِ الصُّعُوبَاتِ،

وَالْمِفْتَاحُ الثَّانِي هُوَ الْأَمَلُ وَعَدَمُ التَّسَاؤُمِ.

ياسِرٌ: لَكِنَّ الْأُمُورَ لَا تَسِيرُ كَمَا خَطَّطْتُ لَهَا يَا صَدِيقِي.

أَحْمَدُ: يَبْدُو أَنَّكَ تَقْفِدُ مِفْتَاحَ الْمُرُونَةِ، عَدِلْ خُطَّتَكَ، وَاجْعَلْ تَفْكِيرَكَ مَرْنًا.

ياسِرٌ: حَسَنًا، إِذَنْ سَأَعْدِلُ خُطَّتِي بِحَسَبِ أَهْدَافِي. خُطَّتِي هِيَ تَسْوِيقُ البَضَائِعِ مِنْ خِلَالِ وَسَائِلِ التَّوَاصُلِ الْاجْتِمَاعِيِّ، وَتَعْدِيلُ مَوَاصِفَاتِ البَضَائِعِ لِتُلَاقِمْ حَاجَاتِ الْمُسْتَهِلِّينَ، وَزِيَادَةُ الْإِنْتِاجِ، وَفَتْحُ بَابِ التَّصْدِيرِ.

أَحْمَدُ: مَهْلٌ مَهْلٌ!! هَكَذَا لَنْ تَصِلَ إِلَى مَا تُرِيدُ! مِنْ أَهَمِّ مَفَاتِيحِ النَّجَاحِ تَحْدِيدُ الْأَهْدَافِ بِدَقَّةٍ، وَتَرْتِيبُهَا وَفْقَ الْأَوَّلَوِيَّاتِ، وَلَا أَرَى ذَلِكَ فِي أَهْدَافِكَ.

ياسر ر: هذا صحيح، رُبما أضعت نفسي بكثرة الأهداف.
أحمد: لا بأس. فكر من جديد، واستعمل المفاتيح، وسيُفتح باب النجاح لك، إن شاء الله.

“Başarının Anahtarları

Yasir: Zannedersem başarının kapısı benim yüzüme kapalı ey arkadaşım.

Ahmet: Allah Allah!! Niçin böyle karamsar bir şekilde konuşuyorsun? Sakin ol.

Yasir: Sen biliyorsun ki ben şirket müdürüne malları pazarlamak için yeni bir proje önerdim ve işe başladım. Ancak zorluklar çok. Zannedersem ben başarısız olacağım.

Ahmet: Öyleyse senin başarının anahtarlarına ihtiyacın var.

Yasir: Bu anahtarlar senin yanında mı? Onları getir.

Ahmet: Evet, al. Birinci anahtar sabırdır ve zorluklarla karşılaştığında sabırlı olmalısın. İkinci anahtar karamsar olmamak ve umutlu olmak.

Yasir: Ancak durumlar, onları planladığım gibi yürümüyor ey arkadaşım.

Ahmet: Galiba sen esneklik anahtarını kaybetmişsin, planını düzenle, düşünceni esnek kıl.

Yasir: Peki, öyleyse planımı hedeflerime göre düzenleyeceğim. Benim planım şöyledir ki; sosyal medya aracılığıyla malları pazarlamak, tüketicilerin ihtiyaçlarına uygun olması için malların özelliklerini düzenlemek, üretimi arttırmak ve ihracat kapısını açmaktır.

Ahmet: Yavaş yavaş! Bu şekilde istediğin şeye ulaşamazsın. Başarının en önemli anahtarlarından biri hedeflerini dikkatli bir şekilde belirlemen ve önceliklerine göre düzenlemendir. Bunları senin hedeflerinde göremiyorum.

Yasir: Bu doğru, galiba kendimi hedeflerin çokluğuyla kaybettim.

Ahmed: Sorun değil. Yeniden düşün, anahtarları kullan ve Allah'ın izniyle başarının kapısı sana açılacak.” (3. Cilt Ders Kitabı, “1. Ünite: Muhadese Bölümü, S.18).

رَيْنَبُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

أَمِنَةٌ: وَعَلَيْكُمْ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

رَيْنَبُ: أَنَا رَيْنَبُ مِنْ سُورِيَا.

أَمِنَةٌ: أَنَا أَمِنَةٌ مِنْ تُرْكِيَا.

رَيْنَبُ: فَرَحْتُ بِلِقَائِكَ.

أَمِنَةٌ: وَأَنَا فَرَحْتُ بِلِقَائِكَ أَيْضًا.

“Zeynep: Essalemun aleykum.

Âmine: Ve aleykumusselam ve rahmetullahi ve berekatuhu.

Zeynep: Ben Zeynep, Suriyeliyim.

Âmine: Ben Âmine, Türkiyeliyim.

Zeynep: Tanıştığımıza memnun oldum.

Âmine: Ben de tanıştığımıza memnun oldum.” (1. Cilt Ders Kitabı, “1. Ünite: Nahiv Kuralları Bölümü, S.76).

دَنِيْزُ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أُخْتِي. أَنَا دَنِيْزُ مِنْ تُرْكِيَا، جِئْتُ لِرِيزَارَةِ الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى.

هَنَاءُ: وَعَلَيْكُمْ السَّلَامُ. وَأَنَا هَنَاءُ، مُمْ رَابِطَةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى.

دَنِيْزُ: سَمِعْنَا عَنْ الْمُرَابِطَاتِ كَثِيرًا. بَارَكَ اللَّهُ بِكُنَّ.

هَنَاءُ: نَحْنُ نُرَابِطُ فِي الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى، فِي الْوَقْتِ الَّذِي يُنْمَعُ فِيهِ الرِّجَالُ مِنْ دُخُولِ الْمَسْجِدِ.

“Deniz: Essalemu aleykum kardeşim, Ben Deniz. Türkiyeliyim, Mescid-i Aksayı ziyaret etmek için geldim.

Hana’: Ve aleykumusselam. Ben de Hana’. Mescid-i Aksa’da görevliyim.

Deniz: Görevliler hakkında çok şey duyduk. Allah mübarek kılsın.

Hana’: Erkeklerin Mescid-i Aksa’ya girmeleri yasak olduğu zamanlarda biz Mescid-i Aksa’da nöbet tutuyoruz.” (2. Cilt Ders Kitabı, “1. Ünite: Muhadese/Konuşma Çalışması, S.16).

أَمِينَةُ: الْمُسْكَلَةُ أَنَّ الْإِعْلَامَ الْمَرْئِيَّ مُقْصَرٌّ فِي الْبَرَامِجِ الشَّبَابِيَّةِ.
حَلِيمَةُ: أَجَلْ، فَالْبَرَامِجُ الشَّبَابِيَّةُ إِمَّا سَخِيفَةٌ تُفْسِدُ الشَّبَابَ، وَإِمَّا وَعْظِيَّةٌ بَعِيدَةٌ عَنِ الْوَاقِعِ!
أَمِينَةُ: وَلِهَذَا السَّبَبِ أُعِدُّ مَشْرُوعًا عَنِ الْبَرَامِجِ الشَّبَابِيَّةِ، وَهُوَ مَوْضُوعٌ تَخْرُجِيٌّ فِي كُلِّيَّةِ الْإِعْلَامِ.
حَلِيمَةُ: أَحْسَنْتِ، هَذِهِ خُطْوَةٌ عَمَلِيَّةٌ فِي طَرِيقِ الْحَلِّ، وَفَقَّكَ اللَّهُ.

“Âmine: Sorun, medyanın gençlik programlarında yeterli olmaması.

Halime: Evet, gençlik programları ya saçma ve gençliği yozlaştırıyor ya da gerçeklikten uzak vaaz veriyor!

Âmine: Bu nedenle olan gençlik programları üzerine bir proje hazırlıyorum ki bu benim iletişim fakültesinde bitirme tezi konum.

Halime: Güzel, çözüm yolunda pratik bir adım bu, Allah muvaffak etsin.” (3. Cilt Ders Kitabı, “2. Ünite: Muhadese/Konuşma Çalışması, S.33).

Öğretim setinde yer alan kişiler arası ilişkilere dair kültürel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 10. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan kişiler arası ilişkilere dair kültürel öğeler

Sıra Numarası	Kişiler Arası İlişkilere Dair Kültürel Öğeler	f
1	Selamlaşma/tanışma	62
2	Dua ve temenniler	56
3	Vedalaşma	9

4.6. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Edebiyat, Sanat ve Müziğe Dair Kültürel Öğeler

Ebced Arapça Öğretim Seti edebiyat, sanat ve müziğe dair kültürel öğeler bağlamında incelendiğinde Türk-İslam ve Arap Kültürüne dair öğelere ağırlıklı olarak yer verilmekle birlikte yer yer batı kültürüne dair öğelerin kullanıldığı da görülmektedir. Birinci cilt ders kitabında özellikle hem Türk hem de Arap kültürünün ortak öğeleri haline gelen yazı hat çeşitleri, ud müzik aleti gibi öğelere rastlanmaktadır. İkinci cilt ders

kitabında Arap edebiyatında yaygın olarak bilinen Kelile ve Dimne hikâyeleri ve Mısırlı Şair Ahmed Şefki'nin şiiri yer almaktadır. Üçüncü cilt ders kitabında edebiyat, sanat ve müziğe dair kültürel öğelere rastlanmazken dördüncü ders kitabında Arap ve Fars Edibayatının başlıca meşhur şair, yazar ve düşünürleri ile bunların bazılarının eserlerinden alıntılarının yanında Türk Kültürüne ait Kâtip Çelebi'nin Keşfü'z-Zunûn adlı eseri, Nasreddin Hoca fıkra ve hikâyeleri, Temel ve Dursun fıkraları gibi edebiyata dair kültürel öğelere rastlanmaktadır. Bu kültürel öğelerin aktarılış şekline dair bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

و قد اهتم المسلمون با لخط العربي و أدواته وأنواعه، و كتبوا آلاف المصاحف الشريفة، والمخطوطات الثمينة، واللوحات الفنية البديعة بخطوط جميلة بلغت أكثر من ثمانين نوعاً، منها: خط النسخ، و خط الرقعة، و الخط الديواني، و الخط الفارسي.

“Müslümanlar, Arap yazısına, araçlarına ve türlerine büyük bir ilgi gösterdiler. Binlerce Kuran-ı Kerim, değerli el yazmaları ve güzel hat sanatıyla yapılmış sanatsal tablolar oluşturdular. Bu hatlar arasında Nesih yazısı, Rika yazısı, Divani yazısı ve Fars hat sanatı gibi seksenin üzerinde tür bulunmaktadır.” (1. Cilt Ders Kitabı, “8. Ünite: Günlük Yaşam ve Meslekler”, Ta’bir Çalışması, S.186).

قال أمير شعراء العرب في العصر الحديث الشاعر المصري أحمد شوقي (ت 1932): يمامة كانت بأعلى الشجرة أمانة في عشيها مستتره

“Modern dönem Arap şairlerin emiri Mısırlı Ahmed Şevki (Ö:1932) dedi: Bir güvercin ağacın en üstündeki yuvasında güvenli bir şekilde saklanıyordu.” (2. Cilt Ders Kitabı, “10. Ünite: Hikâyeler ve Kıssalar”, Ta’bir Çalışması, S.164).

(كُلِسْتَانُ) رَوْضَةُ الْوَرْدِ مِنْ أَمْهَاتِ الْكُتُبِ فِي الْأَدَبِ الْفَارَسِيِّ، وَهُوَ مَجْمُوعَةٌ مِنَ الذِّكْرِيَّاتِ وَالْقَصَصِ وَالْمَوَاعِظِ وَالْحِكَمِ تَمْزُجُ بَيْنَ الْمُتَنَعَةِ وَالْفَائِدَةِ، وَالشَّعْرِ وَالنَّثْرِ. أَلْفَهُ الشَّاعِرُ وَالْمَنْصُوفُ سَعْدِي الشَّيْرَازِيُّ (ت 691 هـ)، الَّذِي أَخَذَ عِلْمَهُ فِي بَغْدَادَ، وَطَافَ فِي الشَّامِ وَمِصْرَ وَالْأَنْدَلُوسِ، وَبَهَرَ النَّاسَ بِلُغَتِهِ الَّتِي تَأَسَّرَ الْعُقُولَ وَالْقُلُوبَ.

“Gülistan, Fars Edebiyatının ana eserlerinden biridir. Bu eser, söz ve hikâyelerin yanı sıra nasihat ve hikmetleri içeren bir derlemedir. Eğlence ile fayda, şiirle nesrin harmanlandığı bu eseri, şair ve sûfi olan Sâdi El-Şirazi (Ö: 691 Hicri) kaleme almıştır. Sâdi Şirazi, eğitimini Bağdat'ta almış ardından Şam, Mısır ve Anadolu'yu dolaşarak dil ve ifade yeteneğiyle insanların zihinlerini ve kalplerini etkilemiştir.” (4. Cilt Ders Kitabı, “8. Ünite: “Edebiyat ve Yazarlar”, Kıraat Çalışması, S.126).

من نواذر جُحا

نَصَرَ الدِّينَ جُحَا شَخْصِيَّةً مَشْهُورَةً، عَاشَ فِي قُونِيَا، وَاسْتَهْرَتْ قِصَصُهُ بَيْنَ الشُّعُوبِ، كَانَ فَقِيرًا، يَتَصَرَّفُ بِشَكْلِ مُضْجِكٍ وَسَاحِرٍ مِنَ الظُّرُوفِ الصَّعْبَةِ. وَمِنْ طَرَائِفِهِ: وَقَفْتُ يَوْمًا عَلَى مَنِيرِ الْوَعِظِ، وَقَالَ: أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ، هَلْ تَعْلَمُونَ

ما سَأَقُولُهُ لَكُمْ؟ فَقَالُوا: لَا نَذَرِي. فَقَالَ: إِذَا كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ؛ فَمَا الْفَائِدَةُ مِنَ الْكَلَامِ؟ ثُمَّ نَزَلَ فِي يَوْمٍ آخَرَ سَأَلَهُمُ السُّؤَالَ نَفْسَهُ، فَأَجَابُوا: أَجَلٌ، نَعْلَمُ. فَقَالَ: إِذَا كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ مَا سَأَقُولُهُ؛ فَمَا الْفَائِدَةُ مِنَ الْكَلَامِ؟ وَنَزَلَ! فَحَارَ الْحَاضِرُونَ، وَانْقَفُوا أَنْ تَكُونَ الْإِجَابَاتُ فِي الْمَرَّةِ الْقَادِمَةِ مُتَنَاقِضَةً، قَسَمَ يُجِيبُ: لَا، وَقَسَمَ يُجِيبُ: نَعَمْ. وَعِنْدَمَا سَأَلَهُمْ فِي الْمَرَّةِ الثَّالِثَةِ، اخْتَلَفَتْ أَصْوَاتُهُمْ بَيْنَ: لَا، وَنَعَمْ؛ فَقَالَ: جَمِيلٌ جَدًّا، مَنْ يَعْلَمُ يُعْلِمُ مَنْ لَا يَعْلَمُ!

Nasreddin Hoca Fıkraları

Nasreddin Hoca ünlü bir şahsiyettir, Konya'da yaşamıştır ve hikâyeleri halk arasında yaygın bir şekilde bilinmektedir. O, fakir bir adamdı, zorluklara karşı komik ve alaycı bir şekilde davranırdı. İşte onun ilginç hikâyelerinden bazıları:

-Bir gün vaaz kürsüsüne çıkarak şöyle dedi: "Ey müminler, size ne söyleyeceğimi biliyor musunuz?" Cemaat: "Bilmiyoruz." dedi. O da şöyle cevapladı: "Eğer bilmiyorsanız, o zaman konuşmanın ne faydası var?" Ve kürsüden indi. Bir başka gün aynı soruyu tekrar sordu. Cemaat bu kez: "Evet, biliyoruz." dedi. O da şöyle dedi: "Eğer ne söyleyeceğimi biliyorsanız, o zaman konuşmanın ne faydası var?" Ve yine kürsüden indi. Halk şaşkına dönüp, bir sonraki seferde cevapların çelişkili olmasına karar verdiler. Bir grup "hayır", diğer grup ise "evet" diyeceklerdi. Üçüncü kez sorusunu sorduğunda, sesler arasında "hayır" ve "evet" karıştı. O da şöyle dedi: "Çok güzel, bilen, bilmeyene bildirsin!" (4. Cilt Ders Kitabı, "10. Ünite: "Mizah ve Nükteler", Ta'bir Çalışması, S.162).

Günümüzde çevirileriyle ülkemizde ve dünyada tanınmış eserler ve bu eserlerin yazarlarının yanı sıra Arap coğrafyasında ünlenmiş şair, yazar, müzisyen ve bunların eserlerinden bahsedilmesi Arap kültürünün edebiyat, sanat ve müziğe dair önemli öğelerinin aktarılmasını sağlamaktadır. Bir dil öğrenilirken o dile ait edebiyat, sanat ve müziğinin ihmal edilmesi veya bunların arka planda bırakılması zaten düşünülemez. Yabancı dil öğretiminde edebiyat, sanat ve müziğe dair kültürel öğelere verilmesi, yabancı dil öğrenen öğrencilerin gramer ve dilbilgisinin yanı sıra dili daha derinlemesine öğrenmelerini sağlayabilir.

Öğretim setinde yer alan edebiyat, sanat ve müziğe dair kültürel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 11. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan edebiyat sanat ve müziğe dair kültürel öğeler

Sıra Numarası	Edebiyat Sanat ve Müziğe Dair Kültürel Öğeler	f
1	Edebi eserler	92
2	Meşhur edebiyatçı yazar ve şairler	64
3	Nasreddin Hoca	21
4	Hat sanatı ve güzel yazı tabloları	11
5	Hattatlar	6

Tablo 4. 12. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan edebiyat sanat ve müziğe dair kültürel öğeler (tablonun devamı)

6	Müzik	2
7	Ressamlar	1
8	Heykeltıraş	1

Öğretim setinde yer alan edebiyat, sanat ve müziğe dair kültürel görsel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 13. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan edebiyat sanat ve müziğe dair görsel kültürel öğeler

Sıra Numarası	Edebiyat Sanat ve Müziğe Dair Görsel Kültürel Öğeler	f
1	Leyla ile Kurt Hikâyesi'nin fotoğraf görseli	5
2	Kelile ve Dimne Kitabı görseli	4
3	Nasreddin Hoca görseli	5
4	Güvercin ile Avcı Hikâyesine ait fotoğraf görseli	2
5	Tilki ile Karga Hikâyesine ait fotoğraf görsel	2
6	Yedi Cüceler Hikâyesi fotoğraf görseli	2
7	Mustafa Sadık Er-Rafi'nin fotoğraf görseli	2
8	Alphonse De Lamartini'nin fotoğraf görseli	1
9	Lev Tolstoy'un fotoğraf görseli	1
10	Bernardo Nabagero'nun fotoğraf görseli	1
11	Mustafa Lutfi Menfeluti'nin fotoğraf görseli	1
12	Risalat El-Ghufran adlı kitabın görseli	1
13	Mustafa Lutfi Menfeluti'nin En-Nazarât adlı eserinin görseli	1
14	Hacivat ile Karagöz görseli	1
15	Fatih Sultan Mehmed görseli	1
16	Ebu'l-Alâ el-maarri'nin fotoğraf görseli	1
17	Ibn al-Haytham'ın fotoğraf görseli	1
18	Rifaa Rafi el-Tahtavi'nin fotoğraf görseli	1

4.7. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Gelenek, Görenek ile Bayram ve Festivallere Dair Kültürel Öğeler

Ebced Arapça Öğretim Setinde, Arapçayı öğretme ekseninde ağırlıklı olarak Arap, İslam ve Türk Kültürüne dair öğelerine konu işlenişlerinde yer verilmekle birlikte

dünyanın farklı coğrafyalarına ait gelenek ve göreneklere de yer verilmiştir. Öğretim setinde Arap kültürüne dair bayramlar, Filistin’de evlilik merasimleri, İspanya’da domates festivali, Tayland’da sadece maymunlara yapılan ziyafet sunumları, Güney Kore’de damadın ayaklarının soyularak bağlanması ve ayaklarına vurulması gibi farklı kültür öğeleri işlenmiştir. Öğretim setinin 2. cilt ders, 2. cilt çalışma kitaplarında bu kültür öğeleri ağırlıklı olarak işlenirken söz konusu öğeler 1. cilt ders kitabında tespit edilememiştir. 3. Cilt ders kitabında bir yerde, 4. cilt ders kitabında ise iki yerde bu kültür öğelerine rastlanmıştır.

İkinci cilt ders kitabında “Arap Gelenek ve Göreneklere” başlığı ile bir okuma parçası yer almaktadır. Bu konu başlığı altında özellikle bayramlar ve bu bayramlardaki gelenek-görenek öğelerine yer verilmiştir. Bu kültür öğelerinin İslâm Kültür ve Medeniyeti içerisinde yer alması nedeni ile bu kültürel öğeler aynı zamanda Türk Kültürüne ait öğeler olarak da değerlendirilebilir.

Arapçayı öğrenmekte olan öğrencilerin Arap Kültür ve Medeniyetine dair bu kültür öğelerini öğrenirken Arapça ile Türk Kültür ve Medeniyetine dair kültür öğelerini öğrenmeleri veya okumaları Arapçanın gramer ile birlikte kültürel yapı olarak da öğrenilmesine katkı sağlamaktadır. Bunun yanında batı kültürüne dair kültürel öğelerin Arapça olarak işlenmesi, Arapça’nın uluslararası bir dil olarak kullanımı ile ilgili yönünü de öğrencilerin dil bilgisi dağarcığına kazandırmaktadır. Öğretim setinde yer alan gelenek görenek, bayram ve fesitvallere dair kültürel öğelerin veriliş şekillerine dair bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

عَرَبِيَّةٌ وَتَقَالِيدٌ عَادَاتٌ

انْتَهَى الْعَامُ الدَّرَاسِيُّ الْيَوْمَ، سَاعَدُ إِلَى بَلَدِي، وَأَجْتَمِعُ بِأَهْلِي بَعْدَ خَمْسَةِ أَشْهُرٍ مِنَ الْبُعْدِ وَالْفِرَاقِ. وَأَخِيرًا سَأَكُونُ مَعَهُمْ فِي عِيدِ الْأَضْحَى الْمُبَارَكِ. تَعَرَّفْتُ إِلَى بُلْدَانٍ كَثِيرَةٍ وَتَقَالِيدٍ مُخْتَلِفَةٍ، لَكِنِّي أَجُنُ دَائِمًا إِلَى عَادَاتِنَا وَتَقَالِيدِنَا الدَّافِقَةِ. سَنَذْهَبُ مَعًا قَبْلَ يَوْمِ الْعِيدِ لَشِرَاءِ مَلَابِسِ الْعِيدِ الْجَدِيدَةِ، وَنُحَضِّرُ الطَّعَامَ وَالْحَلْوَى وَالْمَشْرُوبَاتِ. وَفِي يَوْمِ الْعِيدِ سَنُؤَدِّي صَلَاةَ الْعِيدِ فِي الْجَامِعِ، ثُمَّ نَضْحِي، ثُمَّ نَتَبَادَلُ التَّهْنِائِي بِالْعِيدِ الْمُبَارَكِ، وَنَزُورُ الْأَهْلَ وَالْأَقْرَابَ، وَنُعْطِي الْعِيدِيَّةَ لِلطُّفَالِ الصِّغَارِ. أَجِبْ مَبَادِينَا وَعَادَاتِنَا، وَأَشْعُرْ بِقَوَائِدِهَا عَلَى الْفَرْدِ وَالْمُجْتَمَعِ. كَالْجُودِ وَإِغَاثَةِ الْمَلْهُوفِ وَإِكْرَامِ الضَّيْفِ. فَهَذِهِ الْعَادَاتُ وَالْأَعْرَافُ ثَلَاثُمِ الْقِيَمِ الْإِسَامِيَّةِ. وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نِعْمَةِ الْإِسْلَامِ الَّذِي يُبْعِدُنَا عَنِ الْمَعَاصِي، وَيَحْتُنُّنَا عَلَى الْإِلْتِزَامِ بِهَذِهِ الْعَادَاتِ وَالتَّقَالِيدِ، فَهِيَ تُحَافِظُ عَلَى التَّكَاثُلِ الْاجْتِمَاعِيِّ.

Arap Gelenek ve Göreneklere

“Öğretim yılı bugün sona erdi, ülkeme döneceğim ve beş ay süren ayrılık ve hasretten sonra ailemle bir araya geleceğim. Nihayet Kurban Bayramı'nda onlarla birlikte olacağım. Birçok ülke ve farklı kültürlerle tanıştım, ancak her zaman geleneklerimize ve sıcak adetlerimize özlem duyarım. Bayramdan önce birlikte bayramlık kıyafetler almak için alışverişe gideceğiz ve

yiyecekler, tatlılar ve içecekler hazırlayacağız. Bayram gününde camide bayram namazını kılacağız, ardından kurban keseceğiz, sonra bayram tebrikleşmeleri yapacağız ve akrabaları ziyaret edeceğiz, küçük çocuklara bayram harçlığı vereceğiz.

İlkelerimizi ve adetlerimizi seviyorum ve bunların birey ve toplum üzerindeki faydalarını hissediyorum. Cömertlik, zorda kalana yardım etme ve misafire ikram etme gibi. Bu adetler ve gelenekler İslami değerlerle uyumludur. İslam'ın günahlarımızdan uzak durmamızı sağlaması ve bizi bu adetlere ve geleneklere bağlı kalmaya teşvik etmesi nimetinden dolayı Allah'a şükürler olsun; çünkü bunlar sosyal dayanışmayı korur.” (2. Cilt ders kitabı, “5. Ünite: Gelenek ve Görenekler”, Kıraat Çalışması, S.78).

الزَّوْاجُ فِي فِلَسْطِينَ

لِلزَّوْاجِ فِي فِلَسْطِينَ عَادَاتٌ خَاصَّةٌ. أَوَّلُ تَبَحُّثٍ أُمُّ الشَّابِّ عَنْ عَرُوسٍ مُنَاسِبَةٍ لَابْنِهَا، ثُمَّ يَزُورُ الْعَرِيسُ وَأَهْلَهُ أُسْرَةَ الْعَرُوسِ. تَدْخُلُ الْعَرُوسُ تَحْمِلُ الْقَهْوَةَ، فَتَجْلِسُ قَلِيلًا لِتَرَى الْعَرِيسَ وَيَرَاهَا، فَإِنْ تَوَافَقَا تَتَحَدَّثُ الْأُسْرَتَانِ عَنِ الْمَهْرِ وَالْأَثَانِ... ثُمَّ يَدْفَعُ الْعَرِيسُ الْمَهْرَ فِي يَوْمٍ (النَّقْبِيضَةِ)، وَيَكْتُوبُ الْمَادُونُ عَقْدَ النِّكَاحِ. ثُمَّ يَكُونُ حَقْلُ الْخُطْبَةِ (الصَّمْدَةِ)، يُقَدِّمُ فِيهِ أَقْرَبَاءُ الْعَرُوسِينَ الْمُجَوَّهَرَاتِ وَالْهَدَايَا، وَيَتَنَاوَلُونَ الْحُلُوبَاتِ. ثُمَّ تَأْتِي (لَيْلَةُ الْجَنَاءِ) الَّتِي يَحْضُرُهَا أَصْدِقَاءُ الْعَرِيسِ، وَصَدِيقَاتُ الْعَرُوسِ؛ لِيُذَاعِيَهَا فِي حَقْلٍ صَغِيرٍ. وَفِي الصَّبَاحِ يَكُونُ يَوْمُ الزِّفَافِ، وَفِيهِ: تُعْرَفُ الْمَوْسِقَا الشَّعْبِيَّةُ، وَيَرْفُصُ الْمَدْعُوونَ، وَيُحْضِرُ أَهْلُ الْعَرِيسِ الْغَدَاءَ فِي مَنْزِلِهِمْ أَوْ صَالَةِ الْأَفْرَاحِ. وَيَذْهَبُ الْعَرِيسُ وَأَهْلُهُ إِلَى مَنْزِلِ الْعَرُوسِ، لِنَقْلِهَا إِلَى بَيْتِ الزَّوْجِيَّةِ، وَتَكُونُ سَيَّارَةُ الْعَرُوسِينَ مُزَيَّنَةً بِالزُّهُورِ وَالْأَكَالِيلِ. تَخْرُجُ الْعَرُوسُ مَعَ أَهْلِهَا وَزَوْجِهَا إِلَى سَيَّارَةِ الْعَرِيسِ لِنَتْنَقِلَ إِلَى مَنْزِلٍ جَدِيدٍ. وَقَبْلَ الْخُرُوجِ يَهْمُسُ الْأَبُ فِي أُذُنِ بِنْتِهِ بِوَصَايَا عَنْ طَاعَةِ الزَّوْجِ وَحِفْظِ أَسْرَارِهِ.

Filistin'de Evlilik

“Filistin'de evliliğin özel gelenekleri vardır. İlk olarak, genç adamın annesi oğluna uygun bir gelin arar, ardından damat ve ailesi gelinin ailesini ziyaret eder. Gelin kahveyle içeri girer ve damadı görebilmek için kısa bir süre oturur ve damat da onu götürür; eğer anlaşabilirlerse, aileler mehir ve ev eşyası hakkında konuşurlar.

Sonrasında damat, mehri gününde (söz verilen günde) öder ve nikâh memuru nikâh akdini yapar. Ardından, nişan töreni yapılır; burada gelin ve damadın akrabaları mücevherler ve hediyeler sunar ve tatlılar yenir.

Daha sonra gelini uğurlamak için damadın ve gelinin arkadaşlarının katıldığı küçük bir törenle kına gecesi düzenlenir.

Düğün günü sabahında halk müziği çalınır, davetliler dans eder ve damadın ailesi evlerinde veya düğün salonunda öğle yemeği hazırlar.

Damat ve ailesi çelenk ve çiçeklerle süslenmiş gelin arabasıyla gelini gelin ve damadın evine götürmek için gelinin evine giderler. Gelin, eşi ve ailesiyle beraber yeni eve gitmek için damadın arabasına biner. Ayrılmadan önce baba, kızının kulağına eşine itaat etmesi ve sırlarını saklaması hakkında nasihatler fısıldar.” (2. Cilt ders kitabı, “5. Ünite: Gelenek ve Görenekler”, Kıraat Çalışması, S.84).

مِنْ الْعَادَاتِ الْفُكَاهِيَّةِ لَدَى بَعْضِ الْأَثْرَاكِ فِي الْخُطْبَةِ أَنَّ الْعَرُوسَ عِنْدَمَا تُقَدِّمُ الْقَهْوَةَ لِلضُّيُوفِ تَضَعُ فِي فَنَاجَانِ الْقَهْوَةِ الْمُخَصَّصِ لِلْعَرِيسِ مِلْحًا بَدَلِ السُّكَّرِ، وَيَكُونُ الْفَنَاجَانُ مُغْلَقًا بِشَرِيطٍ أَحْمَرَ، وَيَجِبُ عَلَى الْعَرِيسِ أَنْ يَحْتَسِيَ الْقَهْوَةَ بِلَا انْزِعَاجٍ أَوْ اسْتِغْرَابٍ، وَيَكُونُ ذَلِكَ بِشَارَةً خَيْرٍ لِلْعَرُوسِ، بَأَنَّهُ يَقْبَلُهَا كَيْفَمَا كَانَتْ.

“Türklerdeki bazı esprili geleneklerden biri gelinin, misafirlere kahve sunarken, damadın kahve fincanına şeker yerine tuz koymasındır. Kahve fincanı kırmızı bir kurdeleyle kapatılır ve damadın tuzlu kahveyi şaşırmadan ve zorlanmadan içmesi gerekir. Bu, gelin için hayra işarettir. Çünkü bu, damadın gelini olduğu gibi kabul ettiğini gösterir.” (2. Cilt ders kitabı, “5. Ünite: Gelenek ve Görenekler”, Kıraat Çalışması, S.85).

فَفِي تَائِلَانْدَ مَثًا يُنْظَمُ مَهْرَ جَانَّ سَنَوِيَّ تَجْرِي فِيهِ عَادَاتُ غَرِيبَةٍ، مِنْهَا تَحْضِيرُ مَائِدَةٍ عَظِيمَةٍ تَحْوِي الْفَوَاكِهَ الْخَضِرَاوَاتِ وَالْحُلُوى وَالْكَعْكَ، لَكِنْ لَيْسَ لِلنَّاسِ بَلٌّ لِلْفُرُودِ!

“Tayland’da her yıl yapılan bir festivalde ilginç adetler vardır. Bu ilginç adetlerden biri insanlar yerine maymunlara büyük bir sofraya hazırlanır. Bu sofraya meyve, sebze ve tatlılardan oluşur!” (2. Cilt ders kitabı, “5. Ünite: Gelenek ve Görenekler”, Kıraat Çalışması, S.82).

Öğretim setinde yer alan gelenek görenek ile bayram ve festivallere dair kültürel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 14. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan gelenek görenek ile bayram ve festivallere dair kültürel öğeler

Sıra Numarası	Gelenek Görenek ile Bayram ve Festivallere Dair Kültürel Öğeler	f
1	Kurban Bayramı	3
2	Bayram tatlısı	2
3	Bayramlaşmak	2
4	Akraba ziyareti	2
5	Maymunlar için hazırlanan kek, meyve ve sebze sofrası	2
6	Arap adet ve gelenekleri	1
7	Bayramlık elbise	1
8	Bayram namazı	1
9	Kurban kesme	1
10	Çocuklara bayramlık hediyesi	1
11	Ramazan bayramı	1
12	Bayram gecesi (arefe günü)	1
13	Bayramlık elbise	1
14	Geleneksel kıyafetler (araplar için)	1
15	Araplarda taziye çadırı	1
16	Tayland festivalleri	1

Öğretim setinde yer alan gelenek görenek ile bayram ve festivallere dair kültürel görsel öğeler ve frekans dağılımları aşağıda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 15. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan gelenek, görenek, bayram ve festivallere dair kültürel görsel öğeler

Sıra Numarası	Gelenek Görenek ile Bayram ve Festivallere Dair Kültürel Görsel Öğeler	f
1	Filistin’de Kına Gecesi Görseli	2
2	İspanyolların Boğa Güreşi Görseli	1
3	Hint Kınası Görseli	1
4	Arapların Başlarına Taktıkları Aghal ve Kefiye Görseli	1
5	İspanya’da Domates Savaşı Görseli	1
6	Güney Kore’de Damadın Ayağının Bağlanması ve Arkadaşları Tarafından Damadın Ayağına Vurulması Görseli	1
7	Maymunlar için Hazırlanan Kek, Meyve ve Sebze Sofrası Görseli	1
8	Arap Kadınlarının Üzerlerinde Yöresel Kıyafetleriyle Çekilmiş Fotoğraf Görseli	1

4.8. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Millî Sembollere Dair Kültürel Öğeler

Ebced Arapça Öğretim Seti incelendiğinde millî sembollere dair kültürel öğelerin görsel olarak sadece 1.cilt ders kitabında Türk Bayrağı ile Filistin, Ürdün, Lübnan, Suudi Arabistan bayrak ve rozet görsellerinin yer aldığı görülmektedir. Milli sembollere dair kültürel öğeler yabancı dil öğretimi sürecinde öğrencilerin öğrendikleri yabancı dilin kültürünü tanımalarına yardımcı olabilir. Çünkü millî semboller, bir milletin kültürünü yansıtan önemli kültür öğeleridir. Millî sembollere dair kültürel öğelerin frekans dağılımı aşağıda olduğu gibidir:

Tablo 4. 16. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan milli sembollere dair görsel kültürel öğeler

Sıra Numarası	Milli Sembollere Dair Kültürel Görsel Öğeler	f
1	Ürdün Bayrağının Üzerinde Bulunduğu Rozet Görseli	1
2	Filistin Bayrağının Üzerinde Bulunduğu Rozet Görseli	1
3	Suudi Arabistan Bayrağının Üzerinde Bulunduğu Rozet Görseli	1
4	Türk Bayrağının Üzerinde Bulunduğu Rozet Görseli	1
5	Lübnan Bayrağının Üzerinde Bulunduğu Rozet Görseli	1
6	Türk Bayrağı Görseli	1

4.9. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Eğitime Dair Kültürel Öğeler

Ebced Arapça Öğretim Setinin dört cilt ders kitabı ve bu kitapların öğrenci çalışma kitaplarında da eğitime dair kültürel öğelerin yer aldığı görülmektedir. Eğitime verilen önem, üniversitede eğitim, okul hayatı ile ilgili kısa metinler, diyaloglar ve görseller; bazı kütüphane ve üniversiteler hakkında metinler ve görseller gibi eğitime dair öğeler dikkat çekmektedir. Bu kültürel öğelerin işlenişine dair bazı örnekler aşağıda verilmiştir:

أَسْمَاءُ تَتَعَلَّمُ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ

أَسْمَاءُ طَالِبَةٌ فِي الْجَامِعَةِ، تَدْرُسُ فِي كَلِّيةِ الْإِلَهِيَّاتِ، وَتَتَعَلَّمُ اللُّغَةَ الْعَرَبِيَّةَ فِي الصَّفِّ التَّحْضِيرِيِّ، وَتَهْتَمُّ بِالتَّعَلُّمِ. وَسَوْفَ تَكُونُ مُدْرِسَةً إِنْ شَاءَ اللَّهُ. تُقِيمُ أَسْمَاءُ فِي سَكْنٍ قَرِيبٍ مِنَ الْجَامِعَةِ، وَهِيَ تَذْهَبُ إِلَى الْكَلِّيةِ مَشْيًا خَمْسَةَ أَيَّامٍ فِي الْأُسْبُوعِ. فِي الصَّبَاحِ تَحْضُرُ الدُّرُوسَ، وَفِي الْمَسَاءِ تُرَاجِعُ الدُّرُوسَ، وَتَكْتُبُ الْوَأْجِبَاتِ.

“Esmâ Arapça Öğreniyor

Esmâ, üniversitede öğrencidir. İlahiyat Fakültesi'nde eğitim görüyor ve hazırlık sınıfında Arapçayı öğreniyor. Öğrenmeye büyük bir ilgi duymaktadır. O, bir öğretmen olacak inşaallah. Esmâ, üniversiteye yakın bir yerde oturuyor ve haftada beş gün üniversiteye yürüyerek gidiyor. Sabahları derslere katılır, akşamları ise derslerini gözden geçirir ve ödevlerini yazar. (1. Cilt ders kitabı, “3. Ünite: Eğitim”, Kıraat Çalışması, S.108).

تَهْتَمُّ تُرْكِيَا كَثِيرًا بِتَعْلِيمِ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ، لِئَنَّا لَعَنَةُ آدَاءِ الصَّائَةِ، وَأَدَاءُ لَفْهِمِ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ، وَالْحَدِيثِ الشَّرِيفِ، وَالْعُلُومِ الْإِسْلَامِيَّةِ. وَهِيَ وَسِيلَةٌ لِمَعْرِفَةِ الْمَخْزُونِ الثَّقَافِيِّ وَالْعِلْمِيِّ لِلْحَضَارَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ.

“Türkiye’de Arapça öğretimine önem verilir. Çünkü Arapça Namazın dili, Kur’an-ı Kerimi, Hadis-i Şerifleri ve İslami ilimleri anlamak için bir araçtır. Ve Arap dili İslam medeniyetinin bilimsel ile kültürel birikimini anlamak için bir vesiledir.” (2. Cilt ders kitabı, “7. Ünite: Arap Dili”, Kıraat Çalışması, S.112).

فِي عَامِ (359 هـ / 970 م) أُسِّسَ جَامِعُ الْأَزْهَرِ لِيَكُونَ مَسْجِدًا لِلصَّائَةِ، ثُمَّ صَارَ جَامِعَةً، يَتَعَلَّمُ فِيهَا الطَّابُ غُلُومَ اللُّغَةِ الْعَرَبِيَّةِ، وَالْعُلُومِ الشَّرْعِيَّةِ، وَغَيْرَهَا، كَالْفَلَكَ، وَالْحِسَابِ، وَالطَّبِّ، وَالْهَنْدَسَةِ، وَالْجِيُولُوجِيَا، وَالتَّارِيخِ، وَالْعُلُومِ الْاجْتِمَاعِيَّةِ..

“Ezher Üniversitesi (H.359/M.970) yılında namaz kılmak için bir mescid olarak kuruldu. Ancak daha sonra öğrencilerin Arap Dili ilimleri, şariat ilimleri, aritmetik, tıp, mimarlık, jeoloji, tarih ve sosyal bilimler gibi çeşitli ilimleri öğrendiği bir üniversiteye dönüştü...” (3. Cilt ders kitabı, “10. Ünite: Meşhur Üniversiteler”, Ta’bir Çalışması, S.164).

وَمِنَ الْمَكْتَبَاتِ الْعَالَمِيَّةِ الْمَشْهُورَةِ: مَكْتَبَةُ الْإِسْكَانْدَرِيَّةِ فِي مِصْرَ الَّتِي أُسِّسَتْ عَامَ مِائَتَيْنِ وَخَمْسَةِ وَثَمَانِينَ قَبْلَ الْمِيَادِ، وَتَنْسُجُ لَأَكْثَرَ مِنْ ثَمَانِيَةِ مِائَتَيْنِ كِتَابًا، وَفِيهَا ثَلَاثَةُ مَتَاجِفَ، وَسَبْعَةُ مَرَاكِزَ بَحْثِيَّةٍ، وَهِيَ مِنْ أَهَمِّ الْمَكْتَبَاتِ الرَّقْمِيَّةِ فِي عَصْرِنَا.

“Dünyaca ünlü meşhur kütüphanelerden biri Mısır’daki İskenderiye Kütüphanesidir. Bu kütüphane milattan önce 285 yılında kurulmuştur. Kütüphane, 8 milyondan fazla kitap barındırma kapasitesine sahiptir. İçinde üç müze, yedi araştırma merkezi bulunmaktadır ve o, günümüzde dijital kütüphanelerin en önemlilerindendir.” (4. Cilt ders kitabı, “9. Ünite: Kütüphaneler”, Kıraat Çalışması, S.164).

Ebced Arapça Öğretim Öğretim Setinde yer alan eğitime dair kültürel öğelerin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 17. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan eğitime dair kültürel öğeler

Sıra Numarası	Eğitime Dair Kültürel Öğeler	f
1	Arapça/Arap Dili	45
2	İlahiyat Fakültesi	22
3	Ezher Üniversitesi	16
4	Oxford Üniverstesi	14
5	Karaviyyin Üniversitesi	14
6	İstanbul Üniversitesi	6
8	İngilizce/İngiliz Dili	5
7	İmam Hatip Lisesi	4
10	Türkçe	4
9	Almanca	3
11	Farsça	3
12	Almanca	3
13	İslam Üniversitesi	3
14	İnönü Üniversitesi	2
15	Urduca	2
16	Fransızca	2
17	İmam Hatip Okulları	2
18	Dımeşk Tıp Fakültesi	1
19	İngiliz Dili Enstitüsü	1
20	Mevlana Üniversitesi	1
21	Arap Dili Fakültesi	1
22	İspanyolca	1
23	Hintçe	1
24	Ankara Üniversitesi	1
25	Yunanca	1
26	Süryanice	1

Tablo 4.15. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan eğitime dair kültürel öğeler (tablonun devamı)

27	İbranice	1
28	Latince	1
29	İslami İlimler Fakültesi	1
30	Şangay Üniversitesi	1

Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan Eğitime Dair Kültürel Görsel Öğelerin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 18. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan eğitime dair görsel kültürel öğeler

Sıra Numarası	Eğitime Dair Kültürel Görsel Öğeler	f
1	İstanbul Üniversitesi Tarihi Bayazıt Kapısını Gösteren Fotoğraf Görseli	3
2	Ebced Arapça Öğretim Seti'ni İnceleyen Bir Öğrenci Görseli	2
3	All Souls Koleji Görseli	2
4	Ezher Üniversitesi Görseli	2
5	Oxford Üniversitesi Görseli	2
6	İnönü Üniversitesi Kampüsü Görseli	1
7	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi H.Halit Avlanmaz İlahiyat Fakültesi Görseli	1
8	Kral Abdulaziz Üniversitesi Görseli	1
9	Karaviyyin Üniversitesi Görseli	1
10	Beytül Hikme Görseli	1
11	İstanbul Üniversitesi Görseli	1
12	Sakarya Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Görseli	1
13	Adnan Menderes Üniversitesi Görseli	1
14	Şam Üniversitesi Amblemi	1

4.10. Ebced Arapça Öğretim Setinde Yer Alan Gündelik Hayat ve Hobilere Dair Kültürel Öğeler

Ebced Arapça Öğretim Öğretim Seti incelendiğinde; hat, resim çizmek, yüzmek, satranç oynamak, koşu yapmak, kitap okumak, güreş yapmak, at binmek, futbol oynamak, pul toplamak, kumaş boyamak, bulmaca çözmek, dantel işlemek, balık tutmak gibi gündelik hayat ve hobilere dair kültürel öğeler ile bunlara ait görsellerin 1.cilt ders

kitabı ve bu kitabın çalışma kitabında yer aldığı görülmektedir. Bu kültürel öğelerin verilış şekline dair bazı örnekler aşağıda olduğu gibidir:

ياسِرُ: مَاذَا تَفْعَلُ فِي أَوْقَاتِ الْفَرَاغِ يَا سَالِمَ.
سَالِمُ: أُمَارِسُ هَوَايَتِي الْمُفَضَّلَةَ السَّطْرُنْجَ. وَأَنْتَ؟
ياسِرُ: أَنَا أَيْضًا أُمَارِسُ هَوَايَتِي الْمُفَضَّلَةَ، تَصْمِيمَ مَوَاقِعِ الْإِنْتَرْنِتِ.
عُمَرُ: هَوَايَتَانِ جَمِيلَتَانِ. وَأَنَا أَحُلُّ اللَّعَاظَ فِي أَوْقَاتِ الْفَرَاغِ، حُلُّ الْأَلْعَاظِ هَوَايَتِي الْمُفَضَّلَةُ.

“Yasir: Boş zamalarında ne yapıyorsun Selim?

Selim: Ben, en sevdiğim hobim olan satranç oynuyorum. Ya sen?

Yasir: Ben de favori hobimi yapıyorum, internet siteleri tasarlıyorum.

Ömer: İki güzel hobi. Ben de boş vakitlerimde bulmaca çözüyorum. Bulmaca çözmek en favori hobimdir.” (1. Cilt ders kitabı, “9. Ünite: Hobiler”, Muhadese Çalışması, S.194).

هَوَايَاتِ الصِّغَارِ

عَلِيٌّ تَلْمِيزٌ فِي الْمَرْحَلَةِ الْإِبْتِدَائِيَّةِ، تَكَلَّمَ مُعَلِّمُهُ حَسَنٌ عَنْ فَوَائِدِ الْهَوَايَاتِ وَأَثَرِهَا فِي حَيَاةِ الْإِنْسَانِ، ثُمَّ سَأَلَ الطَّبَّابَ عَنْ هَوَايَاتِهِمْ، فَأَجَابَ عَلِيٌّ: لَدَيَّ هَوَايَاتٌ كَثِيرَةٌ؛ مِنْهَا الْقِرَاءَةُ وَالْمَرَّاسَلَةُ، وَقَالَ زَمِيلُهُ شَرِيفٌ: أَنَا أَهْوَى السَّفَرَ وَالْخَاسُوبَ، وَذَكَرْتُ زَهْرَاءَ أَتَّهَا تُحِبُّ الرَّسْمَ وَالصَّخَافَةَ. أُعْجِبُ الْمُعَلِّمَ بِإِجَابَاتِ الطَّبَّابِ، وَأُخْبِرُهُمْ بِإِفْتِتَاحِ مَعْرِضِ هَوَايَاتِ الْأَطْفَالِ بَعْدَ أُسْبُوعٍ، وَوَعَدَهُمْ بِزِيَارَةِ جَمَاعِيَّةٍ لَهُ. بَعْدَ أُسْبُوعٍ زَارَ الْمُعَلِّمُ وَالطَّبَّابُ مَعْرِضَ هَوَايَاتِ الصِّغَارِ، وَوَجَدُوا فِيهِ أَقْسَامًا كَثِيرَةً لِلْهَوَايَاتِ، مِنْهَا قِسْمُ هَوَايَةِ الْخَطِّ الْعَرَبِيِّ، قَالَ الْمُشْرِفُ: هَذَا جَنَاحُ الْخَطِّ الْعَرَبِيِّ، وَهَذِهِ اللَّوْحَاتُ كَتَبَهَا هُوَاةٌ صِغَارٌ بِأَنْوَاعٍ مُخْتَلِفَةٍ مِنَ الْخَطِّ الْعَرَبِيِّ الْجَمِيلِ. أُعْجِبُ الطَّبَّابَ بِخَطِّ النَّسْخِ وَخَطِّ الرُّفْعَةِ كَثِيرًا.

Küçüklerin Hobileri

“Ali ilkokulda öğrencidir. Hasan Öğretmeni, hobilerin faydalarından ve hayatımızdaki etkilerinden bahetti. Sonra öğrencilere hobilerini sordu. Ali cevap verdi: Benim çok hobim var. Bunların bazıları okumak ve mektuplaşmaktır. Ve Şerif arkadaşı şöyle dedi: Benim hobim yolculuk yapmak ve bilgisayar kullanmaktır. Zehra resim yapmayı ve gazeteciliği sevdiğini söyledi. Öğretmen, öğrencilerin cevaplarını beğendi. Ve onlara bir hafta sonra açılacak olan “çocuk hobileri sergisini” anlattı. Ve oraya topluca ziyaret sözü verdi. Bir hafta sonra, öğretmen ve öğrenciler “Küçüklerin Hobileri Sergisini” ziyaret ettiler. Hobilerin birçok bölümünü orada buldular. Bunlardan biri, Arap hat bölümüdür. Görevli şöyle dedi: “Burası Arap hat bölümü ve bu panolardaki yazılar, küçük hobiciler tarafından Arap hat sanatının farklı türleriyle yazılmıştır.” Öğrenciler, özellikle nesih ve rika yazı türlerini çok beğendiler.” (1. cilt ders kitabı, “9. Ünite: Hobiler”, Kıraat Çalışması, S.198).

Ebced Arapça Öğretim Öğretim Setinde yer alan gündelik hayat ve hobilere dair kültürel öğelerin frekans dağılımı aşağıdaki tabloda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 19. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan gündelik hayat ve hobilere dair kültürel öğeler

Sıra Numarası	Gündelik Hayat ve Hobilere Dair Kültürel Öğeler	f
1	Spor faaliyetleri	67
2	El sanatları	23
3	Akıl, zeka ve zihin hobileri	20
4	Koleksiyonculuk	13
5	Edebiyat	10
6	Resim, müzik ve diğer sanatlar	10
7	Bilgisayar/bilişim/teknoloji	5
8	Çocuk hobileri	3
9	Hayvan yetiştirme	2
10	Arap hattı yazısını öğrenmek	2
11	Seyahat	1
12	Çiçek yetiştirmek	1

Ebced Arapça Öğretim Setinde yer alan gündelik hayat ve hobilere dair kültürel görsel öğelerin frekans dağılımları aşağıdaki tabloda olduğu gibi tespit edilmiştir:

Tablo 4. 20. Ebced Arapça öğretim setinde yer alan gündelik hayata dair kültürel görsel öğeler

Sıra Numarası	Gündelik Hayat ve Hobilere Dair Kültürel Görsel Öğeler	f
1	Hat yazan bir hattatın fotoğraf görseli	4
2	Heykel yapan bir heykeltıraş görseli	2
3	At biniciliği görseli	2
4	Satranç görseli	2
5	Yüzücü görseli	2
6	Kitap okuma etkinliği yapan adam görseli	2
7	Resim çizen bir ressamın fotoğraf görseli	1
8	Çömlek yapan bir çömlekçinin fotoğraf görseli	1
9	Fotoğrafçı görseli	1
10	Zekâ küpü görseli	1
11	Gazete koleksiyonu görseli	1
12	Pul koleksiyonu görseli	1
13	Buz pateni görseli	1
14	Dağcılık görseli	1

Öğretim setinde gündelik hayat ve hobilere dair kültürel öğelere yer verilmesi öğretim setine güncellik özelliği kazandırmaktadır. Tarihî olduğu kadar güncel konulara da yer verilmesi, dilin geçmişten günümüze ve belki de geleceğe uzanan bağları bulunan kültürel öğelerin aktarılmasını sağlamıştır. Öğrenilen dile ait bu tür kültür öğelerine daha çok yer verilmesi dil öğretiminin başarısını artıracaktır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1 Sonuçlar

Çalışmada Malatya İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından hazırlanan Ebced Arapça Öğretim Setinin kültür aktarımı açısından değerlendirilmesi ile ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır:

İncelediğimiz öğretim seti özellikle ilahiyat fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilere Arapça öğretmek amacıyla hazırlanan bir öğretim setidir. Öğretim seti, farklı düzeylere göre hazırlanmış dört cilt ders kitabı ve bu ders kitaplarında işlenen konuların pekiştirilmesine yardımcı olması için hazırlanan dört cilt çalışma kitabından oluşmaktadır. Öğretim setinde çok sayıda sözel ve görsel kültürel öğeye yer verilmiştir. Bu nedenle öğretim seti kültür aktarımı açısından zengin bir içeriğe sahiptir.

Dinî öğelere dair (Kur'an-ı Kerimden çeşitli ayetler, Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) çeşitli Hadis-i Şerifleri, namaz, hac, ahiret, ibadet vb.) coğrafyaya dair (Türkiye, Mısır, Lübnan, Filistin, Ürdün, Irak, İstanbul, Malatya, Karadeniz, ...), tarih ve tarihî olay, şahsiyet ve mekânlara dair (Selahaddin Eyyubî, Fatih Sultan Mehmed, Sultan Abdulhamid Han, Mimar Sinan, Birunî, İbni Sina, Halid b. Velid, Süleymaniye Kütüphanesi, İskenderiye Kütüphanesi, Şam Hamidiye Çarşısı, Endülüs'ün fethi, ...), edebiyat ve sanata dair (Kelile ve Dimne, Sadi Şirazi'nin Gülistan eseri, Beydaba, İbn Haldun, Nasreddin Hoca, Mevlana Celaleddin-i Rumî, Kâtip Çelebî, ...), eğitime dair (Arapça öğretimi, İstanbul Üniversitesi, Ezher Ünivesitesi, Dımeşk Tıp Fakültesi, Ankara Üniversitesi, Malatya Üniversitesi, ilahiyat fakültesi, ...), hobilere dair (satranç oynamak, kitap okumak, tenis oynamak, yüzmek, futbol oynamak, balık tutmak, nakış yapmak, resim yapmak, tezhib, hat yazmak, ...), yiyecek ve içeceklerle dair (kuşeri yemeği, pirinç pilavı, mamlube yemeği, tacîn, kebse pilavı, kebab, seferceliyye yemeği, Malatya Kayısı, hurma, ...), gelenek, görenek ve merasimlere dair (Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, bayramlaşma, Filistin Düşün Merasimleri, damadın kahvesine tuz koymak, gelin arabası süslemek, Körfez Ülkelerinde burun tokuşturmak ve benzeri gibi.), millî sembollere dair (Türk Bayrağı, Filistin Bayrağı, Suudi Arabistan Bayrağı, Lübnan Bayrağı, Ürdün Bayrağı, ...) gibi kültürel öğelere yer verilmiştir.

Öğretim setinde Türk-Arap-İslam kültürü dışında diğer farklı kültürle etkileşim bağlamında sayılabilecek farklı kültürel öğelere sınırlı olsa da yer verilmiştir.

Başlangıç düzeyi olan 1. cilt ders kitabından itibaren sette dinî kültürel öğelere yer verilmiştir. 2, 3 ve 4.cilt kitaplarda birçok üniteye ayet ve hadis-i şeriflere rastlanmıştır. Bu yönüyle öğretim setinde dinî kültürel öğelerin ağırlıklı olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu durum, setin içerik açısından olumlu bir yönü olmuştur. Zira öğretim setinin ilahiyat fakültelerine yönelik olarak hazırlandığı düşünüldüğünde bu setin ilahiyat fakültelerinde okuyan öğrencilerin alan bilgisi ile ilgili bazı konu ve kavramlarla eğitimin ilk yıllarından itibaren tanışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kültürler arası etkileşim ve iletişim bağlamında diğer bazı dünya ülkelerine ait kültürel öğeler de kullanılmıştır. Ancak kültürel etkileşim ve iletişimin daha çok Türk ve Arap kültürleri arasında gerçekleştirildiği söylenebilir.

5.2 Öneriler

Yabancı dil olarak Arapça öğretim setlerinde kültür aktarımı bağlamında Ebced Arapça Öğretim Seti örneği çalışmamızda ulaştığımız sonuçlar açısından bazı öneriler şunlardır:

1. Öğrencilerin dil becerileriyle birlikte kültürel anlayış ve bilgi birikimlerini de geliştirebilmeleri için Arap dünyasının sosyal yapıları, günlük yaşamı, değerleri, gelenek ve görenekleri hakkında daha ayrıntılı ve çeşitli içeriklere yer verilmelidir.
2. Arap dünyasının farklı coğrafyalarındaki kültürel çeşitliliği yansıtan içerikler kullanılmalıdır. Böylece öğrencilerin Arap dünyasını daha geniş bir bakış açısıyla incelemeleri ve tanımlarına imkân sağlanabilir.
3. Dil öğretiminin başarısını artırmaya yönelik olarak kültür aktarımını desteklemek için teknoloji, interaktif içerikler ve dijital platformlar kullanılabilir. Öğrenciler sanal turlar, video dersler veya kültürel öğelerin tanıtıldığı dijital materyallerle hedef kültürü daha iyi tanıma imkânı bulabilirler.
4. Dil ve kültür bağlantısının güçlendirilmesi bağlamında dilin sosyal ve kültürel boyutlarda kullanımıyla ilgili içeriklere de yer verilmesi dilin etkili bir şekilde öğrenilmesine destek olabilir.

5. Bu öğretim setini ders kitabı olarak okutan akademisyenlerin görüş ve önerileri alınarak öğretim seti içeriklerinde çeşitli güncelleme ve geliştirmeler yapılabilir. Öğretim setinde içerik güncellemeleri yapılması durumunda kültür aktarımı bağlamında öğretim setinde yer alan kültürel öğelerin nitelikleri ve dağılım oranları da güncellenebilir. İlahiyat fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin tamamına yakın bir bölümünü Türk Öğrenciler oluşturmaktadır. Bir dilin iyi öğrenilebilmesinin bir koşulunun o dile ait kültürün iyi öğrenilmesi olduğundan hareketle Arap Kültürüne dair kültürel öğelerin artırılması yönünde güncellemel yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. 3 Cilt. Ankara, 2020: Türk Dil Kurumu, 7. Basım, 2020.
- Alimjanova, G. M. *Karşılaştırmalı Kültürdilbilim: Dil-Kültür-İnsan / G. M. Alimjanova ; Rusça aslından çevirenler Seyhan Uçar, Şekip Aktay; editörler Olena Kozan, Canan Paşalıoğlu*. Ankara: Gazi Kitabevi, 2016.
- Al-Ruhban, Ahmad Nawaf vd. *Yabancılar Arapça Öğretimi İçin Arapça Öğretim Rehberi (Alan Uygulamaları)*. Akdem Yayınları, 2017.
- Al-Sharabi, Tawfik Abdo Taher Anaam. *Kültür Aktarımı Bağlamında Yabancı Dil Olarak Arapça ve Türkçe Öğrenimi Ders Kitaplarının Karşılaştırılması*. Sakarya Üniversitesi, 2019. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/handle/20.500.12619/74394>
- Anaam Al-Sharabi, Tawfik Abdo Taher. “Karşılaştırmalı Bir Bakış Açısıyla Dil Öğretiminde Kültür Aktarımı (Türkçe-Arapça Örneğinde”. Erişim 15 Şubat 2023. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/543367>
- Asutay, Hikmet. *Dil Kültür ve Eğitim*. Konya: Eğitim Akademi Yayınevi, 2007.
- Özsunar, Aysun. *Arapça Öğretimine Yeni Yaklaşımlar ve Görsel Materyallerin Kullanılması*. Erişim 31 Ocak 2023. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Başkan, Özcan. *Yabancı Dil Öğretimi İlkeler ve Çözümler*. İstanbul: Multilingual Mattbaa, 2006.
- “Batıya Doğru Akan Nehir”. Belgesel. *Batıya Doğru Akan Nehir. Türkiye*. Batıya Doğru Akan Nehir 7.Bölüm İzle. “Batıya Doğru Akan Nehir 7.Bölüm İzle”. Erişim 16 Şubat 2023. <https://www.trtizle.com/programlar/batiya-dogru-akan-nehir/batiya-dogru-akan-nehir-7-bolum-7152220>
- Berberler, Ahmet. *Dil Tarih Kültür*. İstanbul: AZ Yayıncılık, 1. Basım, 2020.
- Çelikkaya, Hasan. “Kültür ve Eğitim”. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 5/5 (11 Ekim 2013), 23-30.
- Çetinkaya, Yasemin. *Yabancı Dil Öğretiminde Kültürel Öğelerin Etkisi Ve Bu Öğelerin Yabancı Dil Kitaplarında Uygulanış Biçimi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2008.
- Demir, Ramazan. *Arap Dilbilimcilerine Göre Dillerin Kaynağı Meselesi*. Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2008. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

- Demirayak, Kenan. *Arap Edebiyatı Tarihi-1 Cahiliye Dönemi*. Kayseri: Fenomen Yayınları, 4. Basım, 2019.
- Demirayak, Kenan. *Arap Edebiyatı Tarihi-2 Sadru'l-İslam Dönemi*. Erzurum: Fenomen Yayınları, 3. Basım, 2017.
- Develi, Hayati. *Dil Doktoru*. İstanbul: Kesit Yayınları, 2007.
- “Dil ne demek TDK Sözlük Anlamı”. Erişim 08 Ocak 2023. <https://sozluk.gov.tr/?kelime=dil>
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. “Türkiye’nin İlk Sanal Gerçeklik Arapça Dil Sınıfı”. Erişim 11 Ocak 2023. <http://dogm.meb.gov.tr/www/turkiyenin-ilk-sanal-gerceklik-arapca-dil-sinifi/icerik/741>
- Emen, Gözde. “Çok Kültürlü Takım Performansı Üzerinde Kültürel Farklılıkların Ve Kültürlerarası Yeterliliğin Etkisi”. *Ulusal Tez Merkezi*. Erişim 12 Ocak 2023. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Göçer, Ali. “Dil-Kültür İlişkisi ve Ekileşimi Üzerine”.
- Güvendik, Tuğcihan. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dil-Kültür İlişkisi Bağlamında Yazınsal Metinlerin Temel Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Huli, Muhammed Ali El. *Arapça Öğretim Metodları*. çev. Cihaner Akçay. Akdem Yayınları, 2017.
- İşcan, Adem - Yassitaş, Tufan. *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Örneği (B1-B2 Düzeyi)*, 2018. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aydintdd/issue/36339/400678>
- Kaplan, Mehmet. *Dil ve Kültür*. İstanbul: Dergah Yayınları, 1983.
- Kaplan, Mehmet. *Kültür ve Dil*. Dergah Yayınları, 2016.
- Kula, Fazıl. *Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimliğin Geliştirilmesi Konusunda Yöneticilerin, Öğretmenlerin, Öğrencilerin ve Velilerin Beklentileri, Görüşleri ve Önerileri*. Akdeniz Üniversitesi, 2017. <http://acikerisim.akdeniz.edu.tr/xmlui/handle/123456789/3139>
- Kur’ân-ı Kerîm Meâli. çev. Hayrettin Karaman vd. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Kalkan Matbaacılık. 2022.
- Kutlu, Adem. “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürün Araç Olarak Kullanımı: Gazi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği (B1-B2 Seviyesi)”. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 23/2 (15 Mayıs 2015), 697-710.
- Meriç, Cemil. *Umrandan Uygarlığa*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2002.
- Muhammed 'Ali el-Hûlî. *Arapça Öğretim Metotları*. çev. Cihaner Akçay. İstanbul: Akdem Yayınları, 1. Basım, 2017.

- Özcan, Murat. “Türkiye’de ve Dünyada Arapça Öğretimi için Müfredat Geliştirme Çalışmaları ve İlköğretim Arapça Dersi Müfredatı için Bazı Öneriler”. *Journal 3/Special Issue 4* (2015), 81-94.
- Nettûf, Ahmed vd. *Ebced Silsiletü’l Ta’limü’l Lügati’l Arabiyyetü li-Natikîn bi-Gayriha*. 4 Cilt. Malatya, 3. Basım, 2018.
- Nettûf, Ahmed vd. *Ebced Silsiletü’l Ta’limü’l Lügati’l Arabiyyetü li-Natikîn bi-Gayriha*. 4 Cilt. Malatya, 3. Basım, 2018.
- Nettûf, Ahmed vd. *Ebced Silsiletü’l Ta’limü’l Lügati’l Arabiyyetü li-Natikîn bi-Gayriha*. 4 Cilt. Malatya, 4. Basım, 2019.
- Nettûf, Ahmed vd. *Ebced Silsiletü’l Ta’limü’l Lügati’l Arabiyyetü li-Natikîn bi-Gayriha*. 4 Cilt. Malatya, 4. Basım, 2021.
- Okur, Alparslan - Keskin Funda. “Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kültürel Öğelerin Aktarımı: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği”. *International Journal of Social Science* 6/2 (2010), 1619-1640.
- Olgun, Yusuf. *Türk Dili Kompozisyon*. İstanbul: Sümer Kitabevi, 8. Baskı, 2011.
- Öner, Necati. *Klasik Mantık*. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 1986.
- Özkan, Mustafa vd. *Yüksek Öğretimde Türk Dili, Yazılı ve Sözlü Anlatım*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2. Baskı, 2006.
- Öztürk, Başak Karakoç. - Destegüloğlu, Bilge. “Çocuk Kitaplarının Kültürel Aktarım Açısından İncelenmesi”. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 20/2 (28 Haziran 2022), 214-235. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1056023>
- Subaşı, Münevver - Okumuş, Kübra. “Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21/2 (Haziran 2017), 419-426.
- Şahin, Abdullah (ed.). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi, 2.Basım, 2018.
- Şahin, Yusuf vd. *Farklı Boyutlarıyla Yabancı Dil Öğrenimi ve Öğretimi*. ed. Yusuf Şahin. Konya: Eğitim Yayınevi, 2013.
- Şimşek, Şahin. “İbrahim Mustafa’nın Nahiv İlminin Islahına Dair Görüşleri”. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/12 (2018), 430-456.
- Şimşek, Fatih - Şimşek, Fatih. *Kültür Aktarımı Kuramının Eleştirisi: Türkiye’nin Medenileşme Sürecinde Çevirinin Rolü*. Sakarya Üniversitesi, 2016. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/handle/20.500.12619/77281>
- Şimşek, Şahin. *Arap Belâgatinde Yenilikçi Yaklaşımlar (Emin El-Hûlî Örneği)*. Ankara: Fecr Yayınları, 1. Basım, 2020.

Şimşek, Şahin. *Arap Gramerinin Kolaylaştırılması Bağlamında Yenilikçilik Hareketleri Ve Arapça Öğretimine Etkileri*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Doktora Tezi, 2018.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. “Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: (D-AOBM) Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme Tamamlayıcı Cilt’in Türkçe Çevirisi Yayınlandı”. Erişim 29 Nisan 2023. <http://ttkb.meb.gov.tr/www/diller-icin-avrupa-ortak-basvuru-metni-d-aobm-ogrenme-ogretme-ve-degerlendirme-tamamlayici-ciltin-turkce-cevirisi-yayimlandi/icerik/421>

Teyfur, Mansur. “Bitlis Norşin Medresesinde Okutulan Arapça Ders Kitaplarının Tasnif Ve Tahlili”. *Bitlis İslamiyat Dergisi* 3/2 (Aralık 2021), 1-12. <https://doi.org/10.53442/bider.987913>

Tuncay, Hidayet. *Konuşmak Yürek İster : Dil, İletişim ve Duygusal Zekâ*. Ankara: Yalın Yayıncılık, 2011.

Ulutaş, Selçuk vd. *Temel Sanat ve Tasarım Eğitimi*. ed. Halit Turgay Ünalın. Ekişehir: Anadolu Üniversitesi, 2021.

Yakup Civelek. “Türkiye’de Arapça Öğretimine Dair Bazı Teklifler -Riyad Arap Dil Enstitüsü Örneği-”. *Journal* 2/2 (1998), 225-283.

Yaman, Gül ŞEN. “Türkiye’de Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretimi Kitaplarında Kültür Aktarımı: Miftâhu’l-Arabiyye Arapça Öğretim Seti Örneği”. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* 25 (21 Aralık 2021), 772-785. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1032531>

Yazıcı, Hilal. *Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Kültürel Unsurların İncelenmesi: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=tqUiYt63sTQLTpozMJ92QqN4tUcwBMmmwOe36wT6QqrRKBUE_eDlblyMAV259Pb

Yazıcı, Hasan. “İnsan ve Kültür”. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* 8/2 (30 Aralık 2018), 277-288. <https://doi.org/10.20493/birtop.486877>

Yazoğlu, Ruhattin. “Dil-Kültür İlişkisi”. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* 2/5 (15 Haziran 2005), 123-143.

Zayiğ, Muhammed. *Anadili Arapça Olmayanlara Arapça Öğretiminde Kültürel Boyut*. Mardin Artuklu Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=fl0Kw4p1rmMDotyKRdYv1EnQTCyP2XilQ5oHrNWahmCO8yGyi9HssxB9oOkzVvsv>

Zeyrek, Selin. “Dil-Kültür İlişkisi Doğrultusunda Yabancı Dil Öğretimi”. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi* 3/2 (20 Aralık 2020), 165-186.

“Arapça öğretiminde teknolojik imkânları kullanmanın önemi ve rolü”. Erişim 12 Ocak 2023. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp#top2>

IIENSTITU. “Dünyada En Çok Konuşulan Diller”. Erişim 15 Şubat 2023.
<https://www.iienstitu.com/blog/dunyada-en-cok-konusulan-diller>

“Klasik mantık”. Erişim 17 Ocak 2023.
https://eds.p.ebscohost.com/eds/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzcwMjc5OV9fQU41?s_id=583d7a66-fdaf-48e3-b190-8d986103e846@redis&vid=8&format=EB&rid=1

“Kur’an-ı Kerim | 5. Sayfa | Bakara Sûresi | Meal - Diyanet İşleri Başkanlığı”. Erişim 09 Kasım 2022.
<https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/bakara-suresi-2/ayet-30/diyanet-isleri-baskanligi-meali-1>

“Kültür Ne Demek TDK Sözlük Anlamı”. Erişim 25 Mart 2023.
<https://sozluk.gov.tr/?kelime=kultur>

